

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK BİLİM DALI

**TARİHSEL SÜREÇTE KARESİ İDADİSİ VE YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep SAĞAY AKSUN

İstanbul
Ağustos - 2022

T.C.
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK BİLİM DALI

TARİHSEL SÜREÇTE KARESİ İDADİSİ VE YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep SAĞAY AKSUN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Gülçin KAHRAMAN

İstanbul

Ağustos - 2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Gülçin KAHRAMAN

Üye Dr. Öğr. Üyesi Zeynep KEREM ÖZTÜRK

Üye Prof. Dr. Seden ACUN ÖZGÜNLER

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Tarihsel Süreçte Karesi İdadisi ve Yeniden İşlevlendirilmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Zeynep SAĞAY AKSUN

ÖN SÖZ

Araştırmamın her aşamasında bana yardımcı olan, tez aşamasında çıkan zorluklarda beni motive eden değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gülçin KAHRAMAN'a, lisans ve yüksek lisans eğitimim sırasında vermiş olduğu dersler ve destek ile bizi hayata hazırlayan kıymetli hocam Serkan AKIN'a, yüksek lisans sürecinde iki dönem boyunca beni doktora derslerine kabul ederek onore eden ve yeni bir bakış açısı kazandıran çok kıymetli hocam Prof. Dr. Sadettin ÖKTEN'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamda benim ile projelerini paylaşarak bana destek olan değerli Mimar Timur ÇELİK'e ve Mimar S. Cengiz DİKİCİ'ye teşekkür ederim. Araştırmamın tesisat önerisi kısmında bana yardımcı olan sevgili hocam Özlem UÇARKUŞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmam için bana tescil fişleri gibi evrakların temini konusunda yardımcı olan Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'ne ve Balıkesir Kent Arşivi'ne teşekkürlerimi sunarım.

Beni büyüten, yetiştiren ve benim için emeklerini esirgemeyen tüm aile üyelerime, özellikle attığım her adımın bana ait olmasına fırsat vererek maddi, manevi hayatın her anında destek olan kıymetli annem Selda Hanım'a ve kıymetli babam Abdülkerim Bey'e, enerjimin düştüğü her noktada beni bir tebessümleriyle ayağa kaldıracı olan sevgili kardeşlerim Bilal, Halime Gizem ve Saltuk Samed'e teşekkür ederim.

Son olarak bu tezi sevgili yol arkadaşım Ahmet Buğra AKSUN'a ithaf ediyorum.

Zeynep SAĞAY AKSUN

İstanbul - 2022

ÖZET

TARİHSEL SÜREÇTE KARESİ İDADİSİ VE YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ

Zeynep SAĞAY AKSUN

Yüksek Lisans, Mimarlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülçin KAHRAMAN

Ağustos, 2022 - 156 Sayfa

Tarihi ve kültürel anlamda nitelikli, bulunduğu bölgenin mimari kimliğini yansıtan yapıların korunması, kültürel hafızanın canlı kalabilmesi için son derece önemlidir. İnşa edildiği dönemin mimarisini, sosyo-kültürel durumunu, mevcut ekonomisini ve teknolojisini yansıtan tarihi yapıların korunması, kullanılabilirliğinin devamı ile mümkündür. Ancak günümüzün mekânsal konfor ihtiyaçlarını karşılayamayan ve teknolojik sistemlerin kullanılmadığı bu yapılar terk edilmiş ve devamında yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadırlar.

Çalışma alanı; Balıkesir ili, Dumlupınar Mahallesi sit alanı sınırında yer alan, 1895 yılında lise işlevinde inşa edilen Karesi İdadisi binasıdır. Yapı zaman içerisinde farklı isimlerde kullanılsa da eğitim yapısı olma özelliğini kaybetmemiştir. Karesi İdadisi son Osmanlı Dönemi yapısı olması, bulunduğu bölgenin mimari özelliklerini temsil etmesi, birçok devlet insanı yetiştirmesi, şehre kazandırdığı değerler ve Çanakkale Savaşı'na giden İdadi öğrencilerinin şehit olması sonucunda kentli ve kent kimliği için büyük bir öneme sahip olmuştur. 2019 yılından bu yana yapı atıl durumdadır.

Tez çalışması kapsamında yapı yerinde incelenmiş, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlatılan rölöve ve restitüsyon projelerine ulaşılarak yapı değerlendirilmiş; yapı ve çevresi ile ilgili literatür araştırması yapılmıştır. Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden konu ile ilgili tescil fişlerine ve koruma kararlarına ulaşılmıştır. Yapıda doğru düzenlemelerin yapılabilmesi için bölgede bulunan tarihi yapılar incelenmiş, ortak özellikler saptanmıştır. Fonksiyon eksikliği olan noktalar değerlendirilmiş, minimum ve doğru müdahaleler yapılarak, günümüz konfor koşullarına ulaştırılıp, araştırma merkezi fonksiyonu ile yeniden kullanımı öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Yeniden Kullanım, Balıkesir, Karesi İdadisi

ABSTRACT

KARESI İDADISI IN THE HISTORICAL PROCESS AND ITS RE-USE

Zeynep SAĞAY AKSUN

Master, Architecture

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Gülçin KAHRAMAN

August, 2022 – 156 Pages

The preservation of historical and culturally qualified structures reflecting the architectural identity of the region is extremely important for the cultural memory to remain alive. The preservation of historical buildings reflecting the architecture, socio-cultural status, current economy and technology of the period in which they were built is possible with the continuation of their availability. However, these structures, which cannot meet today's spatial comfort needs and where technological systems are not used, are abandoned and face the danger of extinction.

Work area; It is the Karesi İdadisi building built in 1895 as a high school in the border of Dumlupınar Neighborhood protected area of Balıkesir province. Although the structure has been used under different names over time, it has not lost its feature of being an educational structure. The Karesi İdadisi has a great importance for the city and urban identity as a result of being the last Ottoman Period structure, representing the architectural features of the region where it is located, raising many state people, the values it brought to the city and the martyrdom of the İdadi students who went to the Çanakkale War. Since 2019, the building has been idle. Within the scope of the thesis study, the building was examined on site and the structure was evaluated by reaching the survey and restitution projects prepared by Balıkesir Metropolitan Municipality; Literature research was conducted on the structure and its surroundings. Registration slips and protection decisions were obtained from the Directorate of Balıkesir Regional Board for the Protection of Cultural Assets. In order to make the right arrangements in the building, the historical buildings in the region were examined and common features were determined. The points with lack of function were evaluated, minimum and correct interventions were made, they were brought to today's comfort conditions and reused with the function of the research center.

Keywords: Cultural Heritage, Reuse, Balıkesir, Karesi İdadisi

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	3
1.2. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı	3
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
YENİDEN KULLANIM KAVRAMI VE KORUMA ANLAYIŞI.....	5
2.1. Yeniden Kullanım Kavramı ve Tarihçesi	5
2.2. Koruma Anlayışı ve Tarihçesi	6
2.3. Tarihsel Süreçte Yeniden Kullanım Örnekleri	15
2.3.1.Konut Yapılarında Yeniden Kullanım	15
2.3.2.Kamu Binalarında Yeniden Kullanım.....	16
2.3.3.Endüstriyel Yapılarda Yeniden Kullanım	16
2.3.4.Eğitim Yapılarında Yeniden Kullanım	19
2.4. Yeniden Kullanım Projelerinin Avantajları ve Dezavantajları	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	23
BALIKESİR ŞEHİRİ.....	23
3.1. Balıkesir Şehrinin Konumu ve Tarihsel Gelişimi	23
3.2. Geleneksel Mimari Dokunun İncelenmesi Kapsamında Kent Merkezi ve Çevresi.....	26
3.2.1.Ulaşım Analizi	28
3.2.2.Doluluk Boşluk Analizi.....	30
3.2.3.Tescil Durumu Analizi	31

3.3. Çalışma Alanı Çevresindeki Anıtsal Yapılar	34
3.3.1.Eski Belediye Binası	35
3.3.2.Eski Ziraat Bankası	37
3.3.3.Saat Kulesi	39
3.3.4.Şadırvan.....	41
3.4. Çalışma Alanı Çevresindeki Sivil Mimarlık Örnekleri	46
3.4.1.Sözen Evi.....	47
3.4.2.Türk Ocağı.....	49
3.4.3.Özhancılar Konağı	51
3.4.4.Balıkesir Barosu.....	52
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	55
KARESİ İDADİSİ VE ÇEVRESİNE İLİŞKİN ANALİZLER	55
4.1. Karesi İdadisi Tarihi ve Konumu	55
4.2. Karesi İdadisi'nin Mimari Özellikleri.....	59
4.2.1.Plan Kurgusu	63
4.2.2.Cephe Özellikleri	79
4.2.3.Karesi İdadisi Mevcut Durum Analizleri	88
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	90
KARESİ İDADİSİ'NİN YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ.....	90
5.1. Karesi İdadisi'nin Yeniden Kullanımına Yönelik İşlev Önerileri	90
5.2. Yeni İşlevin Gerekletirdiği Mekânsal Düzenlemeler.....	93
5.2.1.Yapının Korunmasına Yönelik Mimari Müdahaleler	94
5.2.2.Plan Kurgusunda Yapılacak Mimari Düzenlemeler	95
5.2.3.Cephede Yapılacak Müdahaleler	101
5.2.4.Tesisatta Yapılacak Müdahaleler	108
5.2.5.Yapıda Ek Olarak Oluşturulacak Alanlar	109
ALTINCI BÖLÜM	110
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	110
KAYNAKÇA.....	112
EKLER.....	117
ÖZGEÇMİŞ	143

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: 20. yy’ da Koruma Alanında Alınan Başlıca Uluslararası Kararlar	8
Tablo 2.2: 21. yy’ da Koruma Alanında Yapılan Uluslararası Çalışmalar	10
Tablo 2.3: Osmanlı Devleti’nde Koruma Anlayışını Doğrudan ya da Dolaylı Olarak Etkileyen Yasal Düzenlemeler	12
Tablo 2.4: Cumhuriyet Döneminde Koruma İle İlgili Yasal Düzenlemeler	14

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Beykoz Kundura Fabrikası	18
Şekil 2.2: Beykoz Kundura Fabrikası 2019	18
Şekil 2.3 Karbon Elyaf Güçlendirme 2019	19
Şekil 2.4 Beykoz Kundura Fab. 2019	19
Şekil 2.5: Louvre Müzesi ve Piramidi	22
Şekil 3.1: Balıkesir Şehri ve Çevresi	23
Şekil 3.2: 1869 Yılı Çizimlerine Göre Mysia Yerleşiminde Kyzikos ve Antandros..	25
Şekil 3.3: Dumlupınar, Aygören ve Karaoğlan Mah. Bölgeleri ve Ada Dokusu	27
Şekil 3.4: Dumlupınar Mahallesi Ermeni Okulu Cephe Çizimi.....	28
Şekil 3.5: Ulaşım Analizi	29
Şekil 3.6: Sunak Sk. – Sabit Dubalar ile Bölünen Yol	30
Şekil 3.7: Doluluk Boşluk Analizi.....	31
Şekil 3.8: Tescil Analizi.....	32
Şekil 3.9: BASİAD-Kazım Özalp Sk.....	33
Şekil 3.10: BASİAD Binası Ön Cephe Çizimi.....	33
Şekil 3.11:8458 Ada 4 Parsel	34
Şekil 3.12:8458 Ada 4 Parsel Cephe Çizimi	34
Şekil 3.13: Çalışma Alanındaki Yapılar ile Karesi İdadisi, 1960'lı Yıllar	34
Şekil 3.14: Eski Belediye Binası, 2022.....	35
Şekil 3.15: Eski Belediye Binası Z.K.P.	36
Şekil 3.16: Eski Belediye Binası 1. K.P.....	36
Şekil 3.17: Eski Ziraat Bankası, 2022.....	37
Şekil 3.18: Eski Ziraat Bankası Ön Cephe	37
Şekil 3.19: Eski Ziraat Bankası Zemin Kat ve 1. Kat Planı	38
Şekil 3.20: Saat Kulesi Giriş Cephesi	39

Şekil 3.21: Saat Kulesi ve Çevresi	41
Şekil 3.22: Saat Kulesi ve Çevresi, 2021	41
Şekil 3.23: Şadırvan ve Çevresi	42
Şekil 3.24: Şadırvan ve Çevresi, 2022	42
Şekil 3.25: Hükümet Konağı	43
Şekil 3.26: Karakol ile Hükümet Konağı.....	43
Şekil 3.27: Hükümet Konağı ve Karakol Binasının Vaziyet Planı Krokisi	44
Şekil 3.28: SGK Binası Vaziyet Planı Krokisi.....	45
Şekil 3.29: Şadırvan ve Çevresi, 2022	45
Şekil 3.30: Şadırvan - Karakol Binası	46
Şekil 3.31: Şadırvan Çevresi - 2022	46
Şekil 3.32: Bölgede Tez Sürecinde BBB Tarafından Yıkılan Konut	47
Şekil 3.33: Sözen Evi	47
Şekil 3.34: Sözen Evi	48
Şekil 3.35: Sözen Evi İçten Görünüm.....	48
Şekil 3.36: Türk Ocağı Restorasyon Öncesi Fotoğrafı,2020	49
Şekil 3.37: Türk Ocağı Restorasyon Sonrası Fotoğrafı,2022.....	50
Şekil 3.38: Özhancılar Konağı 2007 Öncesi	51
Şekil 3.39: Mimarlar Odası 2022	51
Şekil 3.40: Mimarlar Odası Ön Cephe	52
Şekil 3.41: Mimarlar Odası Z.K. Planı	52
Şekil 3.42: Balıkesir Barosu Zemin Kat Planı ve Z.K. Tavan Döşemesi	53
Şekil 3.43: Balıkesir Barosu	54
Şekil 3.44: Balıkesir Barosu Ön Cephe	54
Şekil 4.1: Karesi İdadisi Güneybatı Cephesi 2022	56
Şekil 4.2: Karesi İdadisi Kuzeydoğu Kapısı Üstünde Yer Alan Kitabe 2022.....	56
Şekil 4.3: Karesi İdadisi 19.06.1981 Yılı Tescil Fişi.....	58
Şekil 4.4: Karesi İdadisi Atatürk'ün Ayak İzi.....	59

Şekil 4.5: İdadinin Bulunduğu 8477 Ada 1 Parsel Yapı Oturumları 2022	60
Şekil 4.6: Kaldırılan Çatı Katı – Yatakhane Bölümü	61
Şekil 4.7: Karesi İdadisi Özgün Vaziyet Planı	62
Şekil 4.8: Bahçeden Günümüz Hacıilbey M.T.A. Lisesi Arsasına Geçiş Merdiveni.62	
Şekil 4.9: Bodrum Kat Planı Restitüsyon	64
Şekil 4.10: 1978 Yılı Rölöve Bodrum Kat Planı	65
Şekil 4.11: İdadinin Muallim Mektebi Olduğu Dönem Güneybatı Cephesi Muhdes Ekler	66
Şekil 4.12: 1978 Yılı Restorasyon Projesi Bodrum Kat Planı	66
Şekil 4.13: Bodrum Kat Planı Rölövesi	67
Şekil 4.14: Zemin Kat Planı Restitüsyonu	68
Şekil 4.15: Zemin Kat Merdiven Holü	69
Şekil 4.16: Zemin Kat Tavan Planı Restitüsyonu.....	70
Şekil 4.17: Zemin Kat Planı Rölövesi.....	71
Şekil 4.18: Karesi İdadisi Zemin Kat Kuzeybatı Yönündeki Oda 2022	71
Şekil 4.19: Zemin Kat Tuvaletleri	72
Şekil 4.20: 1. Kat Müdür Odası.....	73
Şekil 4.21: 1. Kat Planı Restitüsyon	73
Şekil 4.22: 1. Kat Planı Rölövesi.....	74
Şekil 4.23: 1935-1956 Yılları Arası Basılan Bayram Kartı – Çatı Katı Bölümü	75
Şekil 4.24: A-A Kesiti Restitüsyonu.....	76
Şekil 4.25: A-A Kesiti Rölövesi	76
Şekil 4.26: İpek Baskı Odası	78
Şekil 4.27: Volta Döşemeli Bölüm	78
Şekil 4.28: D-D Kesit Restitüsyonu.....	78
Şekil 4.29: D-D Kesit Rölövesi	79

Şekil 4.30: Kuzeydoğu Cephesi Restitüsyonu.....	80
Şekil 4.31: Kuzeydoğu Cephesi Rölövesi.....	81
Şekil 4.32: Karesi İdadisi Kuzeydoğu Cephesi 2022	81
Şekil 4.33: Karesi İdadisi Kuzeydoğu Cephesi	81
Şekil 4.34: Kuzeybatı Cephe Restitüsyonu	83
Şekil 4.35: Kuzeybatı Cephe Rölövesi	84
Şekil 4.36: Güneybatı Cephesi Restitüsyonu	104
Şekil 4.37: Güneybatı Cephesi Rölövesi.....	85
Şekil 4.38: Karesi İdadisi Güneybatı Cephesi 2022	86
Şekil 4.39: Güneydoğu Cephesi – 20. Yüzyıl Başları	87
Şekil 4.40: Güneydoğu Cephe Rölövesi	87
Şekil 5.1: Kaymaklı Tepsisi	90
Şekil 5.2: Kaymaklı Gecesi – Masadaki Gazete.....	90
Şekil 5.3: Kaymaklı Gazetesi Örneği.....	91
Şekil 5.4: Yapı Bahçesinde Bulunan Muhdes Ek 2022	95
Şekil 5.5: Peyzaj Planı Restorasyon Projesi.....	96
Şekil 5.6: Bodrum Kat Planı Restorasyon Projesi	97
Şekil 5.7: Zemin Kat Planı Restorasyon Projesi	98
Şekil 5.8: 1. Kat Planı Restorasyon Projesi.....	100
Şekil 5.9: İç Mekan Kapı Çizimi	101
Şekil 5.10: Yapıda Kullanılacak Doğrama Çeşitleri.....	102
Şekil 5.11: Kuzeydoğu Cephesi Hasar Analizi	103
Şekil 5.12: Karesi İdadisi Kuzeybatı Cephesi Yalıtım ve Yüzey Bozulmaları.....	103
Şekil 5.13: Karesi İdadisi Yarım Açılan Pencere Örneği İle Hasarlı Kemer	106
Şekil 5.14: Güneydoğu Cephesi Hasar Analizi	107
Şekil 5.15: Güneybatı Cephesi Hasar Örnekleri.....	107

KISALTMALAR LİSTESİ

BBB	: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
BKVKBKM	: Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Yüksek Kurulu
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
K.P.	: Kat Planı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
Sk.	: Sokak
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.�.	: Timur �elik
TKTVYK	: Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
Wİ-Fİ	: Wireless Fidelity
Z.K.P.	: Zemin Kat Planı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

İnsan varoluşundan itibaren çeşitli ihtiyaçlara sahiptir. Bunlardan en önemlisi yaşamını güvende ve sağlıklı bir şekilde idame ettirebilmesini sağlayarak, mahremiyet olgusunu yaşamasına olanak veren barınma ihtiyacıdır. Tarihsel süreç içerisinde bu ihtiyaca karşılık veren mekânlar mağaralar ve kaya oyukları gibi doğanın insana sunduğu hazır ortamlardan başlayıp, bilim, teknoloji ve medeniyetin gelişmesiyle günümüzde akıllı evlere kadar gelmiştir. Bilinen ilk büyük mekânsal değişiklik avcı toplayıcıdan yerleşik tarıma geçen insanoğlunun barınma biçiminde olmuştur. Toplu ve örgütlü bir yaşama geçen insanoğlu, zaman içerisinde hayat tarzının değişmesi, üretim ve tüketim alışkanlıklarının farklılaşması ile birçok değişim yaşamıştır. Sanayi devrimi ile başlayan süreç yakın zamanda insanoğlunun hayat tarzında yaşanan değişikliklere örnektir. Günümüz Türkiye kentlerinde yaşanan dikey büyüme bu dönem ile başlayan süreç içerisinde gerçekleşmiştir.

Sanayileşme ile köylerden kentlere yaşanan göçler toplu konut ihtiyacını oluşturmuş, modern yaşam algısı ile birlikte müstakil evlerden apartmanlaşma sürecine girilmiştir. Gelişen teknoloji ve üretim biçimleri ile yeni yapı grupları oluşmuş, mevcut yapılar çağın ihtiyaçlarına karşılık verememeye ve hızla terk edilmeye başlamıştır. Bu durum Sanayi Devrimini geç yaşayan Türkiye kentlerinde tek tip bina formuna sebep olmuş, şehirler mimari kent kimliklerinin yok olması tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardır.

Hızlı üretim sistemleri, sanayileşme, betonarme yapılardaki artış, tüketici toplumun oluşması, fosil yakıtların kullanılmaya başlanması ile hava kirliliği oluşmuş ve dolayısıyla küresel ısınmaya sebep olmuştur.

Bu bağlamda gerek kentsel kimliğin canlı kalabilmesi için, gerekse geleneksel yapıların yeniden işlevlendirilerek sürdürülebilirliğini sağlamak adına, tarihi ve kültürel değer taşıyan yapı stoklarının günümüz ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenerek minimum müdahale ve gerektiğinde eklenecek yapı grupları ile yeniden kullanılarak yaşatılması elzem hale gelmiştir. Hamamdan restorana, müstakil evden butik hotele, endüstri yapısından üniversiteye, tekkeden sanat atölyesine, sarnıçtan müzeye vb. dönüştürülen binalar, yeni işlev kazandırılarak yeniden kullanılan yapılara örnek olmaktadır.

Tarihi ve kültürel nitelikteki bu yapıları korurken sürdürülebilir olması son derece önemlidir. Sürdürülebilirlik ise yapıya atanan işlevin günümüz konfor ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde gerekli tesisat ve mekanik değişikliklerin, iç mekân formunda kullanıcıyı memnun edecek mimari düzenlemelerin, gereksinime göre statik güçlendirmenin yapılması gibi müdahaleler ile sağlanmaktadır. Yeniden kullanım söz konusu olduğunda yapıya yeni işlev verilmesinin sebebi ise, yapının atıl kalmadan bakımının yapılmaya devam etmesi ve kent dokusuyla ilişkisinin bozulmadan mevcut yapı stoğunun korunmasıdır. “Genellikle, eski yapıların onarım ve yeniden kullanım maliyetlerinin, yeni yapı inşa etme maliyetlerine göre %50 ile %80 arasında daha düşük olduğu söylenebilir” (Highfield, 1987). Yapının işlevini yitirmesindeki sebep sosyo kültürel ve ekonomik nedenlere bağlıdır. Yeni işlevin saptanmasında bu parametrelerin analizi önemli bir kaynak olmaktadır. Böylece kültürel miras nesilden nesile aktarılırken, ekonomik şekilde yapısal ihtiyaçlar karşılanmış olacaktır.

“Tarihi bir yapıyı yeniden kullanım çerçevesinde yorumlamak, yeni bir yapı tasarlamak kadar yaratıcı olmalıdır” (Kuban, 2000). Yaratıcılığın getirdiği tasarım ile yapının üslup birliği içinde olması ya da yeni tasarlanan eklerin mevcut yapıyı gölgede bırakmayacak şekilde, yapıya zarar vermeden ve bir noktada estetik olarak uyum sağlamasıyla başarılı olacaktır.

Balıkesir’in yerel mimari özelliğini yansıtan Karesi İdadisi günümüzde metruk kalmış bir yapıdır. Bu tez kapsamında yapının yeniden kullanım önerisi incelenmiştir. Karesi İdadisi ile ilgili saha çalışması ve literatür araştırması yapılarak, çeşitli belge ve bilgiler toplanmıştır. Bu kapsamda Karesi İdadisi’nin işlev değişikliği yapılarak günümüz konfor koşullarına uygun olacak şekilde düzenlenmesine karar verilmiştir. Karesi İdadisi ile ilgili yapılan akademik çalışmalar oldukça azdır. Yapının sahada derinlemesine incelenerek mimari üslubunun özümsemesi, gerekli çizimlerin yapılması ve yapıda uygulanacak değişikliklerin başka mimari kültürel miraslara da uygulanabilir olması bu tezin özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Karesi İdadisi’nin tarihsel süreç içerisindeki mimari değişimi ve kullanımını incelenmiş, yeniden kullanım önerisi getirilmiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Balıkesir ili konumu sebebiyle birçok millete ev sahipliği yapmıştır. Birlikte yaşam süren bu milletler, zaman içerisinde şehre ait mimari bir kimlik oluşturmuştur. Fakat kültürümüzü yansıtan tarihi yapılarımız çağdaş konfor koşullarına uymamaları sebebi ile metruk kalarak yok olma tehlikesi yaşamaktadır. 2021 yılında Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nin Karesi İdadisi'nin bulunduğu bölgede yapmış olduğu sokak sağlıklaştırması ve Zağnos Paşa Cami çevresinin restorasyonu projesi kapsamında tarihi yapılar yeniden kullanıma uygun hale getirilmektedir. Fakat çalışmalar bölgedeki tarihi yapıların hepsini kapsamamakla birlikte, geçen yıllar sonucunda birçok yerel mimarlık örneği yok olmuştur. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı Balıkesir şehrinin mimari kimliğini ortaya koyup, Karesi İdadisi örneği ele alınarak, tarihi yapıların zarar görmeden, minimum ve doğru müdahaleler ile yaşatılması olmuştur. Kullanılacak malzemelerin doğruluğu, eklenecek yapıların veya nesnelerin şekilsel ve hacimsel uygunluğu, tesisatta yapılacak düzenlemelerin estetik algıyı bozmadan ve yapıya zarar vermeden yerleştirilmesi ve bu gibi durumların çözümü doğrultusunda yapılan müdahaleler, çalışmanın amacını oluşturmuştur.

1.2. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı

Çalışmada yeniden kullanım kavramı incelenmiş, avantaj ve dezavantajlarına değinilmiştir. Yeniden kullanım proje örnekleri üzerinden çeşitli analizlerde bulunulmuştur. Sonrasında Balıkesir şehri tarihsel sürecinden başlanarak incelenmiş, şehrin konumu ve özellikleri mimari kimliği ile ilişkilendirilmiştir. Balıkesir şehrinin ilk yerleşim yerlerinden biri olan Dumlupınar Mahallesi ve çevresindeki sivil mimarlık örnekleri sahada incelenerek, yapılar ile ilgili gerekli verilere ulaşılmış ve şehrin yerel mimari kimliği ortaya konmuştur. Mahalle çevresindeki tarihi kamu yapıları araştırılıp sivil mimarlık örnekleri ile ilişkilendirilmiştir.

Bu çalışmalar ve analizler kapsamında Karesi İdadisi örnek yapı olarak seçilmiştir. Yapının geçirdiği tarihsel süreç ve bulunduğu çevreye ilişkin ulaşım, tescil, doluluk boşluk analizleri yapılmış, çeşitli tespitlerde bulunulmuştur. Yapının tescil ve korumasına yönelik Koruma Kurulu kararları incelenmiştir. Bu veriler ışığında Karesi İdadisi'nin inşa edildiği döneme uygun olarak çizilen restitüsyon projelerine ulaşılmış, saha incelemeleri ve görsel belgelere dayanarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Restitüsyon çizimleri ve günümüzde alınmış rölövesi üzerinden yapının plan kurgusu

analiz edilmiş, cephe özellikleri, kapı ve pencere şekilleri, kullanılan malzeme çeşidi ve üslubu incelenmiştir. Bu doğrultuda Karesi İdadisi'nin yeniden kullanılması için uygun olacak işlev önerileri araştırılarak, yerinde tespitler yapılmıştır.

Tüm bu incelemeler ve ulaşılan bilgiler değerlendirilmiş, günümüz ihtiyaçlarına ve geçirmiş olduğu kullanımlara bağlı olarak Karesi İdadisi'nin Araştırma Merkezine dönüştürülmesi işlevi seçilmiştir. Bu işlev kapsamında gerekli düzenlemeler tespit edilip, yeni mekân kurgusu yapılarak Araştırma Merkezi projesi tasarlanmıştır. Kat planlarında bir takım düzenlemeler yapılarak, cephelerdeki bozulmalar ve parça kopmaları iyileştirilip, mekanik tesisat, elektrik tesisatı, tuvalet alanları, sergi alanları gibi gerekli ihtiyaçlar yapıya zarar vermeden minimum müdahaleler ile gerçekleştirilip entegre edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda yeniden kullanımın yapı üzerinde etki ettiği dönüşüm ve yeniden işlev kazandırmanın sonucunda oluşturulan yeni eylem alanları ile Karesi İdadisi'nin yaşatılarak korunması öngörülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YENİDEN KULLANIM KAVRAMI VE KORUMA ANLAYIŞI

2.1. Yeniden Kullanım Kavramı ve Tarihçesi

Yapılar zaman içerisinde, fonksiyonel yetersizlik, altyapı yetersizliği, statik problemler, teknolojik eksiklik, çevresel etkiler, ekonomik koşullar, toplumsal olaylar, değişen imar koşulları vb. sebeplerle terkedilmektedir. Metruk olan korunmaya değer yapıların mimari kimliğine zarar vermeden, güncel ihtiyaçlar karşılanarak, yapının restorasyonunun yapılarak kullanıma açılmasına yeniden kullanım denir. Antik zamanlardan bu yana terkedilen yapılarda yapılan yeniden kullanım çalışmaları, koruma anlayışından ziyade mevcut yapı stoğunu kullanmak amacıyla olmuştur (Turhan, 2013). Kiliseden camiye, hamamdan restorana, su sarnıcından müzeye, konuttan butik otele dönüşümü gibi birçok örnek geçmişten günümüze ülkemizde de bulunmaktadır. Medeniyetlerin gelişmesi ile birlikte bu gibi yapıların tarihe tanıklık etmesi ve döneminin geleneklerini yansıtmaları sebebiyle, evrensel miras niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Oluşan algı ile birlikte tarihi ve kültürel miras, koruma, sit alanı, sürdürülebilirlik gibi kavramlar ortaya çıkmış, yeniden kullanım farklı bir perspektifte ele alınmaya başlanmıştır.

“Kentsel koruma; Kentlerin belli kesimlerinde yer alan tarihsel ve mimari değerleri yüksek yapılarla, anıtların ve doğal güzelliklerin kentte bugün yaşayanlar gibi gelecek kuşaklarında yararlanması için her türlü yıkım, saldırı ve zararlı eylemler karşısında güvence altına alınmasıdır” (Keleş,1980). Bu bakımdan koruma mimarlık, mühendislik, arkeoloji, sanat tarihi gibi disiplinlerin yanı sıra sosyal bilimlerin alanını da ilgilendiren bir kavramdır. Tarihi ve kültürel yapılarımızı korumak onları kullanılabilir kılmakla mümkündür. İnsanın yaşadığı çevre ile arasında sağlıklı etkileşimin oluşması ve korunması amacıyla yapılan mekânsal kurgunun, kullanıcıların konfor ve ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir (Sanoff, 1977). Bu kapsamda yeniden kullanılan yapılarda mekânlar güncel gereksinimler doğrultusunda yaşanılabilir olduğu müddetçe, insan, mekân, yapı ve çevre bir uyum içerisinde ilerlemektedir. Bu dörtlü ilişkide kopmaların başlaması yapının sürdürülebilirliği açısından bir tehdit oluşturmaktadır. Tarihi ve kültürel yapılarda sürdürülebilirlik ancak çevresinin de korunup yaşatılarak devam etmesiyle mümkündür. Çevresinden kopmuş bir yapı zaman içerisinde yeniden metruk kalacaktır. Geçmişten günümüze

koruma anlayışı hep var olmuştur fakat bugün uygulanan restorasyon anlayışı ile geçmişte yapılara yapılan müdahaleler birbirinden farklıdır. Bugün yeniden kullanım amacıyla benimsenen koruma ve restorasyon anlayışı, kişisel beğeniler ve dönemin mimari üslubundan bağımsız olarak belli bir teoriye dayanmaktadır. Yeniden kullanıma geçecek yapılarla ilgili müdahale anlayışı zaman içerisinde çeşitli kuramların öncülüğünde değişiklikler yaşamıştır. Binaların ömürleri fonksiyonlarının ömründen uzundur ve özgün yapı mimarisinin işlev değişikliğine göre tasarlanarak kullanılması, koruma ile ilgili kararlardan bağımsız olarak da yapılan bir uygulamadır (Dinçer, 1988). Fakat bu durum birçok yapıda geri dönüşü olmayan tahribatlara yol açmıştır.

2.2. Koruma Anlayışı ve Tarihçesi

Tarih boyunca çok sayıda yapı çeşitli restorasyon müdahaleleri sonucu yeniden kullanılarak metruk durumdan aktif duruma geçmiştir. Restorasyon ve koruma anlayışı ile ilgili ilk kuram, 19. yüzyılda Fransa’da Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc’ün öncülük ettiği üslup birliği anlayışı ya da stilistik rekompozisyon anlayışıdır. Bu anlayışın uygulandığı ilk örnekler Ortaçağ döneminde inşa edilmeye başlanan dini ve idari yapılardır. Üslup birliği anlayışıyla restore edilen yapılar bu dönemde çok ciddi zarar görmüştür. Bunun sebebi ise, Ortaçağda inşa edilmeye başlanan yapıların yüzyıl kadar süren uzun inşa süreçleridir. Bu gibi yapılar uzun yıllarda tamamlandığı için birçok mimari akımın etkisi altında kalarak son hallerini almıştır. Tarihi belge niteliğinde olan bu yapıların süreçten soyutlanarak ilk inşa edildiği zamana göre restore edilmeleri, yapıların niteliklerinin zarar görmesine sebep olmuş ve yapıyı farklı bir kimliğe bürümüştür. 1850 ile 1870 yılları arasında üslup birliği anlayışına bağlı olarak yapılan birçok restorasyon çalışması bulunmaktadır.

Üslup Birliği anlayışına en sert eleştiri, John Ruskin ile William Morris’in öncüsü olduğu anti restorasyon kuramı olarak da bilinen romantik görüştür. Romantik görüşü savunanlar, kısmi müdahale içeren çalışmalara bile tamamen karşıdır. Üslup birliği kuramını John Ruskin şu sözler ile ifade etmiştir.

“Restorasyon bir yapının uğrayabileceği en büyük yıkımdır. Öyle bir yıkım ki, geriye bir şey kalmaz. Bu yıkıma da, ortadan kaldırılmış olan şeyin sahte bir betimlemesi eşlik eder. O zaman restorasyondan hiç söz etmeyelim. Bu baştan sona bir yalandır. Bir cesedin de, bir yapının da modeli yapılabilir.

Modelde, yapının eski duvarları kabuk gibi korunmuş ya da cesedin iskeleti saklanmış, neye yarar? Eski yapı bir kere tahrip edilmiş, sanki acımasızca bir toz yığınının içine batmış, bir çamur kümesi içinde kaybolmuştur. Restorasyon saçmadır, imkânsızdır. Tıpkı bir ölüye yeniden can vermek gibi''(Mazlum,2014).

Çeşitli duyguların ön planda tutularak yapıldığı bu gibi restorasyon anlayışlarından sonra İtalyan mimar ve sanat tarihçisi Luca Beltrami, tamamen belgelere dayandırdığı tarihi restorasyon kuramına öncülük etmiştir. Yapıların herhangi bir duygu ve kişisel beğeni ile restore edilemeyeceğini, restorasyonun ancak tarihi yapıların kitap, resim, gravür, belge, fotoğraf, posta pulu gibi belgelere dayandırılarak yapılabileceğini savunmuştur. Luca Beltrami, Milano'da bulunan Sforza Şatosu'nun 1551 senesinde yıkılan kulesini çeşitli belgelere dayanarak 1893 ile 1905 yılları arasında yeniden restore etmiştir. Şato tamamlandığında bir bütünlük içerisinde gözüke de bazı verilerin eksikliği kuramsal açıdan tartışmalara sebep olmuştur. Bunun sebebi ise belge olarak yararlanılan tablo, resim, gravür gibi bazı sanatsal çizimlerin kişisel beğeni ile özgünden farklı olarak yapılabilmesidir. Bu gibi durumlarda mimar şahsi yorumunu restorasyon çalışmasına katmak durumunda kalacaktır. Tüm bu anlayış ve kuramlardan sonra son olarak Camillo Boito'nun öncülük ettiği çağdaş restorasyon kuramı karşımıza çıkmaktadır. Bilimsel restorasyon kuramı olarak da adlandırılan anlayış, bugünün restorasyon ve koruma anlayışının temelini oluşturmaktadır. Çağdaş restorasyon kuramına göre, müdahale edilecek yapı ile ilgili tüm tarihi süreç araştırılmalı, mimarisi ile ilgili mevcut olan bilgi, veri ve görsellere ulaşılmalı, tüm bu bilgilerin özümzenmesi sonucunda yapıya restorasyon uygulanmalıdır. Bu doğrultuda yapının yanmış, yıkılmış, zamanla yok olmuş bölümleri ise, eldeki veriler ışığında çağdaş yapı malzemesi kullanılarak restore edilmelidir. Bu bölümler mevcut yapıdan sonra yapıldığı anlaşılacak şekilde tasarlanmalı ve uygulanan restorasyon sayı veya bir işaretle gösterilmelidir. Çağdaş restorasyon kuramında yapılara müdahale gerekli görülse de, yapıya aşırı müdahalelerden, yenileme ve eklerden kaçınılmıştır. Camillo Boito'nun öncüsü olduğu ilkelerin evrenselleşerek kabul görüp yaygınlaşmasını Gustavo Giovannoni sağlamıştır. Giovannoni restorasyonun bilimsel temellere dayanmasını ve yapıların çevresi ile birlikte ele alınması gerektiğini savunmuştur. Tüm bu kuramlar sonucunda koruma anlayışı evrenselleşmiş ve uluslararası düzeyde kabul gören ilkeler oluşmaya başlamıştır.

Tablo 2.1: 20. yy' da Koruma Alanında Alınan Başlıca Uluslararası Kararlar

20. YÜZYILDA KORUMA ALANINDA ALINAN BAŞLICA ULUSLARARASI KARARLAR		
Yıl	İsim - Yer	İçerik
1904	Altıncı Uluslararası Mimarlar Kongresi - Madrid	Mimari Anıtların Korunması ve Onarımı konusunda 6 karar alınmıştır.
1931	Atina Tüzüğü (Carta Del Restauro) - İtalya	Tarihi yapıların çevreleri ile birlikte ele alınması gerektiği ve yapının eksik kısımlarında kullanılan malzemenin ayırt edici şekilde tamamlanması gerektiği kararı alınmıştır.
1964 Mayıs	İkinci Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi - Venedik Tüzüğü - Venedik	Anıtın tarihi belge olarak korunması gerektiği, kat planı değiştirilmeden yeniden kullanılması (fonksiyon değişebilir), anıtın çevresi ile birlikte onarımına, restorasyonun belgelerle arşivlenmesi gerektiği kararları alınmıştır.
1972	Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi (UNESCO) - Paris	Evrensel değere sahip yapıların korunarak gelecek nesillere aktarılması gerektiği ön plandadır. Devletlerarası bir kurul ile Dünya Miras Listesi oluşturmaya karar verilip bu yapıların korunması, sergilenmesi ve işlevlendirilmesi için gerekli çalışmaların desteklenmesi için Dünya Mirası Fonu oluşturulmasına karar verilmiştir.
1975	Amsterdam Bildirgesi - Amsterdam	Kültürel miras kelimesinin sadece yapıları değil kentsel alanları da kapsamı gerektiği konuşulmuştur, böylece bütünlük koruma kavramı ortaya çıkmıştır. Kamuoyunun bilinçlendirilerek halkın yerel yönetim ile birlikte korumaya dâhil olması gerektiği vurgulanmıştır. Koruma bölgelerinin oluşturulup envanter hazırlanmasına karar verilmiştir.
1976	Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Yaşamdaki Rollerini Konusunda Tavsiye Kararı - UNESCO - Nairobi	Tarihi Alan, Geleneksel Mimari Alanı, restorasyon, çevre, koruma, tespit, bakım, onarım gibi kavramlar açıklanmıştır. Tarihi yapılara uygun olmayan eklerin yapılmamasına, varsa kaldırılmasına, yeni yapılaşmanın tarihi alana zarar vermesinin engellenmesine, restore işlemlerinin bilimsel verilere dayanması gerektiğinden bahsedilmiştir. Yapılar sergilenirken turizmin bölgeye zarar vermemesi ve turizmden elde edilen karın denetlenmesine karar verilmiştir.
1985	Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi (Granada Sözleşmesi) - Granada	Tarihsel, geleneksel, sanatsal, arkeolojik, bilimsel, sosyal veya teknik açıdan nitelikli olan anıtlar, bina grupları ve öğren yerleri mimari miras adı altına alınmıştır. Restorasyonda tamamlayıcı tedbirler ve aykırı işlemler için yaptırımların yasalaşması gerektiği vurgulanmıştır.
1987	Tarihî Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (Washington Tüzüğü)	Venedik Tüzüğü'nün tamamlayıcısıdır. Korumanın planın nasıl olması gerektiği ile ilgili öneriler açıklanmıştır.
1994	Nara Özgünlük Belgesi	Özgünlük kavramı açıklanmıştır. Kültürel çeşitliliklere saygı göstererek kültürel mirasın korunması gerektiği vurgulanmıştır.
1999	Burra Tüzüğü - Güney Avustralya	Koruma kavramının kültürel çeşitliliği korumak olduğu, yapının veya bir parçasının tarihi bölgede yerinde korunması gerektiği vurgulanmıştır.
2000	Avrupa Peyzaj Sözleşmesi - Floransa	Sözleşme TBMM tarafından 2003 yılında kabul edilmiştir. Sözleşme ülkeleri, çeşitli koruma politikaları ve şehir planlama ile birlikte kıymetli peyzaj alanlarını koruyacaklarını söylemişlerdir.

20. yy' da tarihi ve kültürel miras, koruma, çevre koruma, restorasyon, yeniden kullanım, bakım, onarım, sit, ören yeri, peyzaj gibi kavramlar dünyada detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Venedik Tüzüğü'nde tarihi kentler ve kentsel alanlar konusunda uluslararası düzeyde çalışacak bir konseyin kurulması önerisiyle 1965 senesinde Varşova'da Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) adı altında hükümetler dışı bir kurum kurulmuştur. Uluslararası alanda birçok kongre ve etkinlik yapan ICOMOS, 1968 senesinde Türkiye'nin GEEAYK tarafından Venedik Tüzüğünü kabul etmesi ve vakıflar dergisinde yayımlamasıyla, ICOMOS Türkiye 1974 yılından bu yana ülkemizde etkin rol oynamaya başlamıştır.

Uluslararası düzeyde kültürel miras kavramının irdelenmesi ve anlaşılmasıyla birlikte Dünya Mirası ve Dünya Miras Fonu oluşturulmuş, evrensel nitelikteki anıt ve çevresine gerekli önem gösterilmeye başlanmıştır. Konferanslarda yapılan konuşmaların derlenip ülkelerce yasalaştırılması ile birlikte tarihi ve kültürel miraslarımız çevresi ile birlikte ele alınıp, mevcut olduğu coğrafyadan koparılmadan yerinde korunarak geçmişten gelecek nesillere güvenli bir şekilde aktarılmaya başlanmıştır.

Koruma anlayışına yönelik çalışmalar uluslararası düzeyde 21. yy' da da yapılmaya devam etmiştir.

Tablo 2.2: 21. yy’ da Koruma Alanında Yapılan Uluslararası Çalışmalar

21. YÜZYILDA KORUMA ALANINDA YAPILAN ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR		
Yıl	İsim - Yer	İçerik
2002	Budapeşte Deklarasyonu	2002 senesi BM tarafından Kültürel Miras Yılı ilan edilmiştir. Dünya Miras Listesi ile ilgili sözleşmeye üye olmayan ülkeleri davet ve teşvik amacıyla yapılmıştır.
2005	Avrupa Konseyi Toplum İçin Kültürel Mirasın Değeri Çerçeve Sözleşmesi - Portekiz / Faro	Portekiz İslam, Hristiyan ve Yahudi medeniyetinin izlerini taşıyan bir ülkedir. Bu bakımdan sözleşmenin Faro’ da yapılması da Kültürel Mirasın evrenselliği açısından önem taşımaktadır. Sözleşmede kültürel çeşitlilik kavramı ön plandadır. Sözleşme 23 maddeden oluşmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, küreselleşme, çatışmalarda kültürel kimlik farkındalığı gibi kavramlar üzerinde durulmuştur. Kültürel mirasın toplumun gelenek, görenek, bilgi ve inanç sisteminin de bir ürünü olduğu için, mirastan her kesimin yararlanma, geliştirme ve bilgi edinme hakkının olduğu vurgulanmıştır.
2011	Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri - ICOMOS	Küreselleşme, büyük kentlere göçlerin artması ve iklim değişikliği yerleşim yerlerinde değişikliklere sebep olmuştur. Bu sebeple Valetta İlkeleri, 1976 yılı Nairobi ve Washington Tüzüğü’nün tarihi kentsel alanlar ile ilgili kararlarının güncellenmesi şeklindedir. Tarihi alanların turizm konusunda tüketim ögesi olmaya başlaması, doğal afetlerin ve değişen iklimin kültürel miraslara olumsuz etkileri, günümüz mimarisinin kültürel miraslarımızın önüne geçmeye ve dokusuna zarar vermeye başlaması gibi şeylerin önüne geçilmesi ve engellenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Tarihi kentlerin ve kentsel alanların asıl kullanıcıları ile iletişim içinde olmasıyla asıl korumanın sağlanacağı üzerinde durulmuştur. Yeni işlevlerin yapı ve çevresi ile uyumlu, tarihi alanın görüntüsünün önüne geçmeden yapılması önerilmiştir. Tarihi alanlardaki araç yoğunluklarının azaltılıp yaya ulaşımına teşvik edilmesi gerektiği savunulmuştur.
2014	İnsani Değer Olarak Miras ve Peyzaj - Floransa Bildirgesi - ICOMOS - Floransa	Bildirgede 5 başlık altında çalışma tavsiyeleri verilmiştir. Bunlar; “Turizm ve yorumlama yoluyla toplulukların kimliklerinin paylaşılması ve deneyimlenmesi”, “Kültürel habitat olarak peyzaj”, “Geleneksel bilgi yoluyla sürdürülebilirlik”, “Toplum odaklı koruma ve yereli güçlendirme” ve “Koruma uygulamaları için geliştirmekte olan araçlar”dır.

18. yy' da arkeolojinin bir bilim dalı olarak dünyaca kabul görmesiyle eski medeniyetlerin bulunduğu yerleşim yerlerine ilgi artmıştır. Eski medeniyetlerin bulunduğu topraklarda hüküm sürmekte olan Osmanlı Devleti bu noktada birçok ülke tarafından dikkat çekmektedir. “Avrupa’da arkeolojiye duyulan ilgi burjuvazinin kendisine tarih ve sosyal saygınlık kazandırması arayışı olarak ortaya çıktığı için büyük sermaye sahipleri Osmanlı topraklarında yapılacak olan kazıları finanse etmişlerdi.” (Taşbaş,2017). Bununla birlikte 19. yy' da tarihi eser arayıcıları artmış, çok sayıda kaçakçılık olayı yaşanmıştır. Özellikle İngilizler, Almanlar ve Fransızlar tarafından Osmanlı Devleti sınırlarında bulunan birçok eseri ülkelerine kaçırarak müzelerine kazandırmaya çalışmışlardır. Osmanlı Devleti suiistimal edildiğini fark etmesiyle kaçakçılığın önüne geçecek tedbirler almaya başlamıştır.

Ülkemizde tarihi yapılarda ya da yapı gruplarında korumanın ilk örnekleri ise, Osmanlı Devleti zamanında vakıfların mülkünde bulunan yapıların vakıflar tarafından, devlet mülkünde bulunan kültür varlıklarının korunması ise devlet tarafından sağlanarak olmuştur. Fakat o zamanlarda devletin şahsi mülkler ile ilgili koruma anlamında herhangi bir yaptırımını bulunmamaktadır. Böylece şahsi mülklerde kişiler istediği müdahaleyi yapabilmekte, bina sahipsiz kaldığında ise yapı çok kolay zarar görebilmektedir.

Fakat Osmanlı Devleti’nin batılılaşma hareketleri sırasında yasalarda yapılan farklılıklar ile bu durum değişmiş, günümüz koruma anlayışı oluşmaya başlamıştır. 1840’lı yılların başından itibaren dolaylı ya da direkt olarak koruma anlayışını etkileyen yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.

Tablo 2.3: Osmanlı Devleti’nde Koruma Anlayışını Doğrudan ya da Dolaylı Olarak Etkileyen Yasal Düzenlemeler

OSMANLI DEVLETİNDE KORUMA ANLAYIŞINI DOĞRUDAN YA DA DOLAYLI OLARAK ETKİLEYEN YASAL DÜZENLEMELER		
Yıl	İsim	İçerik
1840	Ceza Kanunname-i Hümayunu	Hayır yapılarına ve anıtsal yapılara zarar verenlerin cezalandırılmasına ilişkin madde yer almaktadır.
1848	1. Ebniye (Binalar, Yapılar) Nizamnamesi	İmar kanunlarının ilk defa yazılı metin şeklinde kanunlaştırılmasıdır. 30 maddeden oluşmaktadır. Büyük şehirlerdeki ulaşım durumunu ve yeni yapılaşmayı konu alır. Yolları büyük ve normal caddeler ile sokaklar olarak 3 gruba ayırmıştır. Yeni imar alanlarında bulunan eski yapılar ile ilgili de maddeler bulunmaktadır. Yangın bölgelerinde onarılmayı bekleyen yapıların birbirinden uzaklaştırılması ve ulaşımı rahatlatmak amacıyla yıkılarak yolların genişletilmesine karar verilmiştir. Ve han yapılarında binaya ya da avluya bitişik ahşap yapı inşa edilemeyeceği kararı alınmıştır.
1849	2. Ebniye Nizamnamesi	Cami avlularında yapılaşma yasağı getirilmiştir. Mevcut yapı tadilatlarında yangından korunmak amacıyla dış cephede, panjurlarda ve çatı saçaklarında ahşap kaplama yapmak yasaklanmıştır.
1858	Ceza Kanunname-i Hümayunu Düzenlenmesi	Arazilerde bulunan tarihi eser niteliğindeki taşınabilirler ile ilgilidir. Bulunan para, değerli taş, mücevher, alet ve silah gibi eşyaların, arazinin sahibi yoksa devlete verilmesine karar verilmiştir.
1863 19 Kasım	Turuk (Yol) ve Ebniye Nizamnamesi	1961 yılında oluşturulup ilk önce İstanbul’da uygulanmıştır. 49 maddeden oluşmaktadır. Asıl amacı artan yangınların önlenilmesidir. Bacalar, ocaklar, sobalar ve bina kat yükseklikleri ile detaylı tanımlar yapılmıştır.
1869 13 Şubat	1. Asar-ı Atika Nizamnamesi (Eski Eserler Tüzüğü)	7 maddeden oluşur, tamamı arkeolojik eski eserler ile ilgilidir. Eski eserleri bulmak ve saklamak amacıyla müzeleşme çalışmaları başlatılmıştır. Çinili Köşk arkeolojik eserlerin olduğu, Aya İrini Kilisesi ise askeri müze olarak kullanılmaya başlanmıştır. Eski eser aramak isteyenlerin devletten izin almasına ve bulunan eserlerin yurtdışına çıkarılmasının yasaklanmasına, ancak yurt içinde satışına izin verilmiştir.
1874 7 Nisan	2. Asar-ı Atika Nizamnamesi	İbadethaneler, medreseler, tekkeler, türbeler, mezarlar ve su yollarında kazı yapılmayacağı kararı alınmıştır. Taşınmaz tarihi eserlere zarar verenler için cezai hüküm verilmiştir. Yapılardan parça koparan (heykel, kaide vb.), kabartmalara zarar veren söken kişiler için valiliklere görev verilmiştir.
1876	Osmanlı Devleti Medeni Hukuku	Kele duvarları, mezarlıklar ve hamamlara zarar vermek, içerisinde inşaat yapmak, yıkılmış ya da kopmuş parçaları farklı bir yere götürmek, atıl kalmış bu gibi yapıları başka amaçlar ile kullanmak yasaklanmıştır.
1884	3. Asar-ı Atika Nizamnamesi	Eski eserlerin devlet malı olduğu kabul edilmiştir. Mimarlık eserleri de eski eser kavramına dâhil edilmiştir. Tüm kazılar izne bağlanmış, yurtdışına her ne şekilde olursa olsun eski eser çıkartmak yasaklanmıştır.
1906 23 Nisan	4. Asar-ı Atika Nizamnamesi	Osman Hamdi Bey döneminde oluşturulan nizamname diğerlerine göre daha kapsamlı ve gelişmiştir. 1973 senesine kadar yürürlükte kalmıştır. Tüm anıtlar, taşınır ve taşınmaz eserlerin devlete ait olduğu vurgulanmıştır. Eski eserleri yıkmak, tahrip etmek, yıkılan alanı işgal etmek, 300 metre yakınına maden ocağı ya da tuğla harmanı açmak, yapıda iskele kurmak, farklı bir işlev vermek yasaklanmıştır.
1912	Muhafaza-i Abidat Nizamnamesi	1936 senesine kadar geçerli kalmıştır. Belediyelere artık kullanılmayan yapıları ya da yapıların kitabe gibi kısımlarını belgelemek şartıyla yıkmaya hakkı verilmiştir. 1915 senesinde nizamnameye yapılan bir ek ile yıkılmasına karar verilmiş eserlerin arsalarının mülkiyet hakkının vilayetlere ve belediyelere verilmesi gerektiği söylenmiştir.
1922 5 Kasım	Müzeler ve Asar-ı Atika Hakkında Talimat	Arkeolojik eserlerin sınıflandırılıp, envanterlerinin bilimsel anlamda yapılıp, müzelerde toplanması gerektiği vurgulanmıştır.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte 1924 senesinde anıtların korunması ile ilgili danışılacak bir kurum olarak Muhafaza-i Asar-ı Atika Komisyonu kurulmuştur. Aynı yıl Topkapı Sarayı müze olarak ilan edilmiştir. Takibinde 1925 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünce Bakanlar Kurulu tarafından alınan karar ile Ankara'da Etnografya müzesi kurulması kararı alınmıştır. İnşaata 1927 senesinde biten müzede 1250 eser sergilenmiştir. 14 Nisan 1930 tarihli Belediyeler Kanununda belediyeler halk müzeleri kurmaklar görevlendirilmiştir. 1931 senesinde Abideleri Muhafaza Heyeti kurulmuştur. Heyetin amacı yıkılan ya da hasar gören tarihi eserlerin korunmasını sağlamaktır.

1932 senesinde Ankara'da taşınmaz eski eserlerin korunması için imar planı oluşturmaya karar verilmiş ve yarışma düzenlenmiştir. Yarışmayı Alman Mimar Hermann Jansen kazanmıştır. Jansen, Türkiye'de koruma anlayışı ile yapılan ilk imar planında Ankara Kaleiçi'ni ve çevresini koruma altına almıştır. 1932 ile 1933 yıllarında İstanbul'da ise tarihi yarımadaının korunması konusu gündeme getirilmiştir. Bu yıllarda anıtların anayollardan uzak olması gerektiği ve anıtın, çevresindeki yapılardan her yönde 10 m uzak olması konusu öngörülmüştür. 1935 senesinde Vakıflar Kanunu'nun düzenlenmesi ile vakıflara ait eserlerin korunması amaçlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde anıtların korunması için yapılan ilk ciddi çalışma ise 1951 yılında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun kurulması olmuştur. Tarihi ve kültürel mirasları belgelemek, envanterlerini oluşturmak, tescillemek ve restorasyon projelerini denetlemek GEEAYK'nın görevleri olmuştur. 1964 yılında İstanbul Tarihi Yarımada'ya nazım imar planı yapılmıştır fakat bu planda koruma ile ilgili herhangi bir veri bulunmamaktadır. 1973 yılında 4. Asar-ı Atika kanununun yetersiz kalması sebebiyle Eski Eserler Kanunu oluşturulmuştur. Kanun ile birlikte çeşitli yapı grupları ve korunmaya değer nitelikteki bazı doğal güzellikler sit alanı olarak ilan edilmiş ve yasal olarak korunmaya

¹ Kirpi, K. (2020). *II. Abdülhamid Dönemi Ebniye Nizamnameleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Anabilim Dalı, İstanbul.

² Önge, M. 2018. Kültür Mirasını Tanımlamak İçin Türkiye'de Kullanılan İlk Özgün Terim: Âsâr-ı Atika . *Avrasya Terim Dergisi*, 6 (1): 8 - 14, Ankara.

³ Ünar, Ş. (2019). Osmanlı Devleti'nde Eski Eser Anlayışının Doğuşu ve Gelişimi. *Asya Studies Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Number:8, Summer, p. 67-75, Burdur.

başlanmıştır. Bunun yanı sıra Cumhuriyetin kurulmasından itibaren çeşitli kalkınma planları hazırlanmış ve koruma ile ilgili tedbirler bu planlarda da yer almıştır.

Tablo 2.4: Cumhuriyet Döneminde Koruma İle İlgili Yasal Düzenlemeler⁴

CUMHURİYET DÖNEMİNDE KORUMA İLE İLGİLİ ÖNEMLİ YASAL DÜZENLEMELER		
Yıl	İsim - Yer	İçerik
1951 2 Temmuz	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kurulmuştur.	Koruma ilkelerini ve müdahale şekillerini belirlemek, proje oluşturarak karar vermek gibi görevler üstlenmişlerdir.
1973 6 Mayıs	Eski Eserler Kanunu	1906 tarihli Asar-ı Atika kanunu kaldırılmıştır. Koruma kavramı parsel ölçeğinden genişletilerek alan ölçeğine taşınmıştır. Sit kavramı oluşturulmuştur.
1983 21 Temmuz	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	Kültür varlığı, tabiat varlığı, sit, ören yeri, koruma alanı, koruma için imar planı gibi kavramlar açıklanmıştır.
1987 17 Haziran	2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	Karar ve denetim yapılması amacıyla koruma kurulları oluşturulmuştur.
2004 27 Temmuz	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	Koruma ile ilgili yerel yönetimlere yetki ve sorumluluk verilmiştir. Tescilli yapıların onarımı için yeni mali kaynaklar oluşturulmuştur.
2005 5 Temmuz	Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun	
2005 16 Haziran	Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği	Yenileme alanı kavramı oluşmuştur.
2011 17 Ağustos	Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına dair Kanun Hükmünde Kararname	Etkileşim ve geçiş alanı, taşınır tabiat varlığı, doğal sit gibi kavramlar oluşturulmuştur. Doğal sit alanları ile ilgili yetkiler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir.

⁴ Aksu,E.Y. (2018). *Türkiye Koruma Deneyiminin Uluslararası Koruma Tüzükleri ve Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Mardin Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Koruma Planlaması Programı, İzmir.

Cumhuriyet döneminde yapılan düzenlemeler ile Türkiye’de çağdaş koruma anlayışı gelişmiş, tarihi ve kültürel miraslarımızın yaşatılarak korunmasında büyük katkılar sağlamıştır. Özellikle 2005 yılında Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği’nin çıkması ile yenileme kavramı gündeme gelmiş, bu süreçten sonra ülkemizde birçok çağdaş koruma anlayışının temel alındığı yeniden kullanım örneği görülmeye başlanmıştır.

2.3. Tarihsel Süreçte Yeniden Kullanım Örnekleri

Farklı fonksiyonlara sahip birçok yapı zamanla çevre bağlamından koparak, günün ihtiyacını karşılayamaz hale gelip özgün işlevini yitirmesiyle çeşitli kullanımlara uygun olacak şekilde tasarlanarak yeniden kullanılmaya başlanmıştır.

Yeniden kullanım projelerinde yapıya yeni işlev kazandırılırken dikkat edilmesi gereken faktörler vardır. İlk olarak yapıya atanan yeni fonksiyonun doğru seçilmesi gerekmektedir. Yeni fonksiyonun bina ve çevresi ile uyum içinde olması, atanan fonksiyona uygun olacak şekilde yapıya zarar vermeden binada gerekli düzenleme yapılması bu noktada çok önemlidir. İkinci nokta ise yeniden işlevlendirilen yapının dönüşümünün gerek yapı için, gerekse binanın bulunduğu çevre için bir çözüm olabilmesi konusudur. Atanan işlev, çevreye ve binaya fayda sağlamalıdır. Yeniden işlevlendirme projelerinde dikkat edilmesi gereken son ölçüt ise, yapının özgün fonksiyonundan geriye bazı izlerin korunarak, özgün kimliğin yapıdan tamamen silinmemesini sağlamaktır. Böylece tarihe tanıklık eden yapılar gelecek nesillere aktarılmaya devam edecektir.

2.3.1. Konut Yapılarında Yeniden Kullanım

Konut mimarisi şehirlerin mimari kimliklerini yansıtan en önemli yapılardır. Sanayi devrimi sonrasında müstakil konutlardan apartmanlaşmaya geçilen süreçte oluşan modern yaşam algısı, altyapı yetersizliği, geleneksel malzeme ile inşa edilmiş evlerdeki yüksek bakım maliyetleri gibi sebepler ile konutların diğer fonksiyondaki yapılara oranla tekrar atıl kaldığı görülmektedir. Bu kapsamda şehirlerin mimari kimliklerini koruyabilmek ve mevcut yapı stoğundan faydalanabilmek adına konutlarda yapılan yeniden kullanım projeleri son derece önemlidir. “Bu süreçte

kültürel sürekliliğin sağlanmasıyla, içinde bulunulan çevre tarihsel geçmişin izlerini geleceğe aktarabilmekte ve böylece toplumda tarihi çevre bilinci oluşturulabilmektedir.”(Tekeli, 1989)

Konutlar, önemli bir kişinin yaşadığı yapı ise müze, değilse sivil toplum kuruluşlarına ait genel merkez, ofis, kurs binası, sanat merkezi, kreş gibi büyük alanlara ihtiyaç duymayan birçok fonksiyonda dönüştürülebilmektedir.

Konutlarda yapılan yeniden dönüşüm proje örnekleri, çalışmanın 3.4. bölümünde Çalışma Alanı Çevresindeki Sivil Mimarlık Örnekleri başlığı altında incelenmiştir.

2.3.2. Kamu Binalarında Yeniden Kullanım

Kamu yapıları günümüzde hastane, karakol, kütüphane, müze, adliye, mahkeme, sosyal hizmet yapıları gibi halka hizmet eden işlerin yürütüldüğü ve vatandaşların istediği şekilde girebildiği yapı grubudur. Bu gibi yapı **gruplarından** ülkemizde en yaygın yeniden kullanım örnekleri eskiden hastane fonksiyonunu yüklenmiş olan şifahane yapılarıdır. Şifahaneler Selçuklu ve Osmanlı zamanında kurulmaya başlanmış olup, zamanla gelişen tıp bilimi ve teknoloji ile birlikte sağlık binalarında yapısal değişiklikler yaşanmış, bu sebeple işlevsizleşmeye başlamışlardır.

Yeniden kullanıma geçen şifahanelere örnek olan yapılardan birisi Kayseri’deki Çifte Medrese’dir. 1204 senesinde inşa edilmeye başlandığı bilinen medresenin Anadolu’daki ilk tıp merkezi olduğu bilinmektedir. Yapı taç kapı bölümü, kümbet, medrese ve şifahane olarak toplam 4 bölümden oluşmakta olup, 2800 m²’lik bir alana sahiptir. “Bina birbirine bitişik açık avlulu iki yapıdan oluşmaktadır.” (Hayırlıdağ,2021). Yapının 2007 yılında restorasyonu yapılmış, Gevher Nesibe Tıp Tarihi Müzesi adıyla müze fonksiyonunda kullanılmaya başlanmıştır. Kamu binalarında yeniden kullanıma diğer bir örnek ise, restorasyon çalışmaları devam etmekte olan Gülhane Çocuk Mahkemesi binasıdır. Yapının üniversiteye bağlı bir fakülte binası olarak kullanılması düşünülmektedir. Bu kapsamda işlevini yitiren çeşitli kamu yapılarının farklı fonksiyonlar altında kullanılabildiği görülmektedir.

2.3.3. Endüstriyel Yapılarda Yeniden Kullanım

Endüstriyel yapılar, değişen üretim şekilleri, gelişen teknoloji gibi sebepler ile zaman içerisinde işlevlerini yitirebilmektedirler. Toplumun sosyal ve kültürel değerlerini yansıtan, dönemin ekonomisini ve siyasi durumunu gösteren, tarihsel üretim biçimini

günümüze taşıyan bu yapıların kültürel miras sınıfında yaşatılarak korunması önemlidir (Eryiğit ve Anıktar,2021). Bu noktada işlevini yitirmiş sanayi yapıları endüstri mirası olarak ele alınmalıdır. İşlevini yitiren endüstri yapılarını korumak ise, yapının mimarisini inceleyerek, korunacak elemanların tespiti ile alansal boyutlara ve konuma uygun olacak şekilde binaya yeni bir fonksiyon atayıp, dönüştürerek mümkündür.

Şehir sınırlarının hızla genişlemesi ve üretim alanlarının şehir merkezinde kalması sebebiyle, Türkiye’de endüstriyel dönüşümlere en sık rastladığımız şehirlerden birisi de İstanbul’dur. Beykoz Kundura Fabrikası, Silahtarağa Elektrik Santrali, Gazhane, Karaköy Liman Antrepoları, Kasımpaşa Tuz Ambarı endüstriyel yapı dönüşümlerine örnektir. Bu gibi dönüşümler sayesinde eski üretim şekli ve sosyal koşullar gelecek nesillere aktarılabilir.

Bunlara örnek olarak Beykoz Kundura Fabrikası, kurulduğu dönemin izlerini taşıması ve fabrika dokusunu koruması ile örnek teşkil edecek dönüşümlerden biridir.⁵ İstanbul Boğazı kenarında, Beykoz ilçesinde 183 dönüm arazi içinde yer alan yapılardan oluşan fabrika, yaklaşık 200 yıl İstanbul şehrine çalışmış bir endüstri kompleksidir (Yiğitoğlu, 2020). Beykoz Kundura Fabrikası 1804 yılında III. Selim’in emriyle alanda kâğıt fabrikasının kurulmasıyla hayata geçmiştir. 1810 yılında alanda bir tabakhane kurulmuş, 1812 yılında ise II. Mahmud fabrikayı satın alarak burada ordu için ayakkabı imalatına başlamıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra fabrika Sümerbank Deri ve Kundura Fabrikası olarak üretim yapmaya devam etmiştir. 1968 yılından itibaren 178 memur, 2317 işçiyle faaliyet gösterdiği bilinmektedir (Url 13). Fabrika birçok işçi istihdamı sağlayarak bölge halkı için bir ekmek kapısı olmuş, aynı aile üyelerinin kuşaktan kuşağa çalıştığı bir yer haline gelmiştir.

Değişen üretim koşulları ve tüketim tercihlerinin de etkisiyle 1986 senesinde fabrika zarar etmeye başlaması ve 1993 yılında İstanbul Boğazı kenarında yer alan fabrikanın denizi kirletmesi ile deri imalat bölümü kapatılmıştır. Bu süreçle birlikte fabrika 1999 yılında kapatılarak 2004 senesinde özel bir şirket bünyesine geçmiştir. 2005 senesinde bazı bölümleri film platosu olarak kullanılmaya başlansa da fabrikada köklü bir değişim projesi başlatılmıştır.

⁵ Beykoz Kundura Fabrikası Dr. Zeynep Kerem Öztürk öncülüğünde 2018-2019 yılı Kentsel Dönüşüm ve Uygulamaları isimli yüksek lisans dersi teknik gezisi kapsamında incelenmiştir.

Günümüzde Beykoz Kundura Fabrikası, içinde sinema salonu, tiyatro alanı, otel, restoran, sergi alanı, film platosu, seyir terası gibi kısımların bulunduğu bir kompleks haline dönüştürülmüştür.

Fabrika dönüştürülürken özgününde bulunan vagon raylarının, fotoğraf ve belgelere dayanarak, yerindeki izleri de temel alınarak rekonstrüksiyonu yapılmıştır (Şekil 2.1). Rayların sol bölümündeki fabrika yapısında sinema ve tiyatro alanı oluşturulurken, sağ bölümde hotel binası ve arkasında restoran kısmı yer almaktadır. Sinema salonu içerisinde fabrikada bulunan makineler yerinde korunmuştur (Şekil 2.2).

Şekil 2.1: Beykoz Kundura Fabrikası

Kaynak: Z. Sağay Aksun

Şekil 2.2: Beykoz Kundura Fabrikası 2019

Kaynak: Z. Sağay Aksun

Yapıya sonradan inşa edilen duvar veya eklenen doğrama gibi yapı elemanları ayırt edilir şekilde çağdaş yapı malzemesi kullanılarak tasarlanmıştır. Özgünde bulunan tuğla duvarlı dokulardan nitelikli olarak günümüze duvarlar gerekli temizlemeler yapılarak yerinde korunmuştur. Tiyatro alanındaki seyirci koltuklarının yer aldığı bölüm seyyar olarak tasarlanmıştır ve sahne farklı şekillerde ayarlanabilmektedir. Böylece alan daha işlevsel bir kullanım imkânına kavuşmuştur.

Tiyatro salonunun altında bulunan bodrum katta hafif bir malzeme olması sebebiyle karbon elyaf güçlendirmeler kullanılmıştır (Şekil 2.3). Çelik güçlendirme bu alanda kot kaybettireceği için karbon elyaf malzeme daha avantajlı olmuştur. Bodrum katta sergi alanı olarak kullanılacak bölümlerin birinde fabrikadan kalan makinelerden bazıları korunarak sergilenmeye devam etmiştir. Bu alanda yapılan tavan döşemesi özgün mimariye uygun olan bir çağdaş yapı malzemesi kullanılarak sonradan inşa edildiği belli olacak şekilde vurgulanmıştır (Şekil 2.4).

Şekil 2.3 Karbon Elyaf Güçlendirme 2019

Kaynak: Z. Sağay Aksun

Şekil 2.4: Beykoz Kundura Fab. 2019

Kaynak: Z. Sağay Aksun

Yeni fonksiyon yapıya uygun şekilde entegre edilmiştir. Atanan fonksiyonlar bulundukları yapılar ve çevresiyle uyum içindedir. Son olarak yapı özgün mimarisinden izler taşıması ve üretim yapan makinelerin yerinde korunması ile ruhunu kaybetmemiş ve dönemin üretim koşullarını gelecek nesillere yansıtmaktadır.

2.3.4. Eğitim Yapılarında Yeniden Kullanım

Eğitim fonksiyonundaki yapılar endüstri ve konut fonksiyonundaki yapılara göre gelişen teknoloji ve üretim tiplerinden daha az etkilenen, bu sebeple de fonksiyonunu

koruyarak, restorasyonu ve gerekli çalışmaları yapıldıktan sonra eğitim yapısı olarak kullanılmaya devam edebilen yapılardır. Fonksiyonunu koruyan eğitim yapılarına Türkiye’deki en iyi rnekler İstanbul niversitesi binası, Boğaziçi niversitesi yerleşkesi ve Robert Koleji binası gibi eğitim kurumlarıdır. Dünyadaki rnekler ise çok daha eski tarihlere dayanmaktadır ve hala fonksiyonlarını koruyarak eğitim vermeye devam etmektedirler. Bunlardan başlıcaları Bologna Üniversitesi, Oxford Üniversitesi, Sorbonne niversitesi gibi kuruluşları bin yıla yaklaşmış ve aktif şekilde eğitim vermekte olan köklü okullardır.

2.4. Yeniden Kullanım Projelerinin Avantajları ve Dezavantajları

Tarihe tanıklık eden, nitelikli ve kültürel değere sahip yapıların yaşatılarak korunması durumunda birçok avantaj vardır. Öncelikle tarihi belge niteliği taşıyan yapıların kapsadığı değerlerin devamlılığı ile toplumsal açıdan sosyal bir fayda sağlanmış olacaktır (Altınoluk, 1998). Yapı kültürel ve tarihi özelikleri ile turizm açısından da çekim noktası olarak, bulunduğu bölgeye maddi manevi canlılık kazandıracaktır. Aynı zamanda yeniden kullanım projeleri, mevcut yapı stoğundan fayda sağlayarak, sıfırdan yeni bir yapı inşa etmeye oranla ekonomik açıdan avantaj oluşturmaktadır.

şehirlerimizde genellikle eski yerleşim yerlerinde toplu bir alanda müstakil konut stoğu ya da anıtsal yapı grubu olarak karşımıza çıkan tarihi mimari dokunun korunmasında her bir binanın ayrı bir rolü vardır. Yapı çevreden etkilenen ve çevreyi etkileyen bir unsur olması sebebiyle, bulunduğu bağlamdan koparılamaz. Bu sebeple bina mimari dokunun en küçük yapı taşıdır. Btn etkileyen bir binanın çeşitli sebepler ile atıl kalarak korunamaması demek, şehirlerde çöküntü alanlarının oluşmasına temel oluşturmak demektir. Bu kapsamda yeniden kullanım, yapının bulunduğu evre içinde birçok pozitif etki barındırmaktadır.

Yeniden kullanım tüm imar faaliyetlerinde olduğu gibi çeşitli yasal süreçleri kapsamaktadır. Fakat yapıların genellikle tescilli oluşu, koruma altında bulunması ve sit alanının bir parçası olması gibi sebepler ile standart imar faaliyetlerine oranla binaların dönüşüm sürecinde hukuki problemler ortaya çıkabilmektedir. Bu kapsamda yeniden kullanım çeşitli yasal kurallar sebebiyle zorlu bir süreçtir ve bu durum yeniden kullanım projelerinde dezavantaj oluşturmaktadır. Binaya verilecek yeni işlevin belirlenmesinde ve yapılacak müdahalelerde belirleyici olan, yapının tescil durumudur.

Diğer bir dezavantaj ise yapının çevresi ile ele alınması gerektiği noktasındadır (Canpolat, 1986). Yapının bulunduğu çevrenin araştırılarak sosyolojik ve yapısal koşulların tespit edilmesi, bölgenin ulaşım analizi, mevcut imar şartları gibi yapıyı etkileyecek unsurların araştırılması yapıya atanacak yeni işlevin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Kullanıcıların ihtiyacını karşılayacak, çevresi ile entegre olabilecek, uyum içinde bir işlev tercih edilmelidir. Uyumsuz ve kullanılmayan işlevin tarihi yapıya atanması, yapının sadece restore edilmesine fayda sağlamış olacaktır (Turhan,2013).

Diğer bir zorluk ise günümüz konfor koşullarından çok önce inşa edilen tarihi yapılarda teknolojik sistemlerin ve yangın sistemi, ısıtma ile havalandırma sistemleri, pis su temiz su hattı, elektrik gibi tesisat projelerinin yapıya uygun minvalde tasarlanması ve doğru şekilde entegre edilmesi konusudur. Bunun yanı sıra yeniden dönüşüm projelerinde statik problemler ve yapı içerisindeki hacimlerin kurgulanmasında bazı sorunlar çıkabilmektedir. Bu hususta ilk olarak yapının taşıyıcı sisteminin yeterli olup olmadığı analiz edilmelidir. Tarihi yapılarda taşıyıcı sistemler, inşa aşamasında statik projede yanlış hesaplama, kalitesiz malzeme kullanımı, yanlış yapı elemanı seçimi, yanlış kullanıcı müdahalesi, yıllar içinde sisteme binen yükten kaynaklı yorulmalar, depremler gibi etkenler ile mukavemetini kaybedebilmektedir.

Yapı malzemeleri, tarihi yapıya ruh kazandıran, onu bulunduğu bölgeye ait kılan öğelerdir. Bu noktada yapıda mevcut olan nitelikli malzeme dokusunu koruyarak, değiştirilmesi gereken malzemenin binaya uygun olacak şekilde seçilmesi ve çağdaş malzeme dokusunu da yansıtacak şekilde değişiklikler yapılması önemlidir. Bu sayede yapının okunabilirliği bozulmayacak, sonradan yapılan ekler anlaşılır bir şekilde binada yerini alacaktır.

Diğer bir durum ise tarihi yapıya yapılacak ekler ve bu ekler ile yapı arasında kurulan sirkülasyon durumudur. Yeniden dönüşüm kapsamında ihtiyaç programı çerçevesinde yapı içinde ek ara katların oluşturulması ve yapı arazisi içinde oluşturulan yeni mekânın eski yapıya dâhil edilmesi gibi örneklere rastlanmaktadır. Ara katların eklendiği projelere örnek olarak Kasımpaşa Tuz Ambarı'nın dönüşüm projesi verilebilmektedir. Kalın taş duvarlara sahip ambar binasına ofis fonksiyonu atanmıştır. Yapı içinde ofis alanları oluşturmak sebebiyle mevcut kat yüksekliğinden faydalanılarak yapıya ek olarak asma kat alanları oluşturulmuştur. Bu bölümler çağdaş yapı malzemesi kullanılarak tasarlanmış ve özgün dokudan ayrılması sağlanmıştır.

Tarihi yapılarda oluşturulan ek alanlara diğer bir örnek ise Paris Louvre Müzesi'dir. XII İle XIII. yy arasında inşa edildiği bilinen Louvre Sarayı ilk olarak 1682 yılında, Roma ve Yunan eserlerinden oluşan bir koleksiyonun sergilenmesi ile müze fonksiyonuna girmiştir. Yapının giriş kısmına 1984 ile 1989 yılları arasında cam ve çelik konstrüksiyon kullanılarak bir piramit inşa edilmiştir. Piramit'in tasarımı inşa edildiği dönemde mevcut yapıyla uyumsuzluğu gibi sebepler ile çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Fakat zaman içinde piramit, yapının yeniden kullanılmasıyla birlikte Saraya prestij kazandırarak müzeye daha fazla turistin çekilmesinde etkili rol oynamıştır (Url 14).

Şekil 2.5: Louvre Müzesi ve Piramidi

Kaynak: Url 14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BALIKESİR ŞEHİRİ

3.1. Balıkesir Şehrinin Konumu ve Tarihsel Gelişimi

Şekil 3.1: Balıkesir Şehri ve Çevresi

Kaynak: Url 17

Balıkesir ili Türkiye'nin batısında, Marmara bölgesinin güneyi ile Kuzey Ege bölgesinin birleştiği topraklarda yer almaktadır. Çanakkale, Bursa, İzmir, Manisa gibi büyükşehirlere komşu olan şehri, kuzeyde Marmara Denizi, batıda ise Ege Denizi sınırlandırmaktadır (Şekil 3.1). Altıeylül ve Karesi adında iki merkez ilçesi olan Balıkesir toplamda 20 ilçeye sahiptir.

Balıkesir ilinin bulunduğu coğrafya sebebiyle Marmara iklimi içerisinde değerlendirsek de, yer yer Akdeniz, İç Anadolu ve Karadeniz iklimleri de görülmektedir. Şehir merkezinin Ege ve Marmara denizlerinden uzak ve deniz kotundan yaklaşık yüksekliğinin 145 m olması sebebiyle yazları sıcak ve kurak, kışları

ılık ve yağışlı geçmektedir. Balıkesir Türkiye’de en çok adaya sahip olan ildir. 32 adası ve 15 adacığa sahip olan şehrin en bilindik adaları Marmara, Alibey (Cunda), Avşa, Paşalimanı ve Ekincik’tir. Don olayları ve kar yağışı şehirde çok fazla görülmemektedir. Balıkesir düzenli ve sürekli aldığı rüzgârlar ile rüzgâr enerjisi alanında Türkiye’de 1. sıradadır.

Balıkesir yer şekilleri açısından engebeli olmayan, dalgalı düzlüklerden meydana gelmektedir. Ovalar bu bölümlere oranla az sayıda olmakla birlikte tarım ve hayvancılık açısından şehir verimli topraklara sahiptir. Ovalardan başlıcaları Balıkesir Ovası, Edremit Ovası, Manyas Ovası ve Gönen Ovasıdır.

İnsanoğlunun avcı toplayıcı hayattan Tarım Devrimi ile yerleşik hayata geçmektedir. İnsanlar, günümüz teknolojisinden uzak o yıllarda yerleşim yerlerini belirlerken, sulak, deniz kenarı, iklim şartlarının daha yumuşak olduğu, verimli toprakların bulunduğu, ulaşımın kolay sağlandığı ve güvenli yerleşimin yapılabileceği tepelere sahip, birçok anlamda elverişli bölgeleri tercih etmekteydi. Bu kriterler göz önüne alındığında, sahip olduğu şartlar sebebiyle Balıkesir tarih boyunca yerleşim için cazip bir şehir olmuştur. Balıkesir şehrinde bilinen ilk yerleşim tarih öncesi zamana dayanmaktadır. Şehirde ve çevresinde yapılan kazı çalışmalarına göre M.Ö. 8000 ile M.Ö. 3000 aralığında bölgede yerleşik hayat mevcuttur (Özşen, 2008).

Balıkesir ilinde kurulan antik kentlerden bir tanesi Ege Denizi kıyısında bir tepede kurulan Antandros kentidir (Şekil 3.2.). Günümüzde Edremit ilçesi sınırlarında yer alan Antandros antik kentinin M.Ö. 10. yy da kurulduğu düşünülmektedir. Alanda yapılan kazılar sonucunda M.Ö. 7. yy ile M.Ö. 2. yy arasında kentteki hayatın kesintisiz sürdüğü tespit edilmiştir (Bal, 2019).

Bir diğer antik kent ise Erdek Bandırma karayolu arasındaki kalıntıları bulunan Kyzikos’tur (Şekil 3.2.). Kyzikos antik kenti tarihinin M.Ö. 6000 ile M.Ö. 5000. yıllara dayandığı düşünülmektedir (Arslan, 2019). Kentin üç limanının, tapınağının ve amfityatrosunun olduğu, zeytinyağı, şarap, mermer ve parfümleri ile önde geldiği bilinmektedir. Çeşitli depremler ve limanlarının kapanması ile şehrin zaman içerisinde terkedildiği düşünülmektedir.

Şekil 3.2: 1869 Yılı çizimlerine göre Mysia Yerleşiminde Kyzikos ve Antandros

Kaynak: Url 1

Balıkesir, çeşitli uygarlıklara yüzyıllarca ev sahipliği yapmıştır. “Antik çağda Mysia (Misya) adıyla var olduğu bilinen yerleşim idari bir güce sahip olmayıp, sırasıyla Frigler, Lydialılar, Persler, Büyük İskender İmparatorluğu, Pergamon Krallığı ve Roma İmparatorluğu’nun egemenliğine girmiştir.”(Dönmez,2015)

1071 Malazgirt Zaferi ile Türkler Anadolu’ya girmiş, 11. yy. sonlarına doğru Balıkesir şehrine Türk akınları başlamıştır. Kaynaklarda Anadolu Selçuklu Devleti’nin kurucusu I. Süleyman Şah’ın 1080’li yılların başlarında Bursa Uluabat gölü ve Erdek-Bandırma çevresinde çeşitli faaliyetlerde bulunduğu bilgisine ulaşılmaktadır (Yırcalı,2019). 1296 yılında Kara İsa Bey tarafından Karesi Beyliği’nin kurulması ile şehir merkezinde ilk Türk yerleşimi başlamıştır. Beylik ismini Kara İsa Bey’in isminden devşirilerek almıştır (Durmaz, 1995). Günümüzde de bu yerleşim yerinin bulunduğu ve Kara İsa Bey’in de kabrinin yer aldığı merkez ilçenin ismi Karesi’dir.

Kara İsa Bey’in oğlu Demurhan Bey döneminde şehre gelen İbn Battuta seyahatnamesinde “Şehir, kalabalık bir nüfusa, zengin ve şirin çarşılara sahip ama halkın Cuma namazlarını kılacağı büyük bir camii yok. ” şeklinde söz etmiştir. Orhan Gazi’nin beyliği sırasında Balıkesir, 1345 yılında Osmanlı Devleti topraklarına dâhil olmuştur.

1841 senesinde Balıkesir, Bursa Vilayetinin sancak merkezi olarak kabul edilmiştir. 1877 ile 1878 yılları arasında yaşanan Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda Balkanların

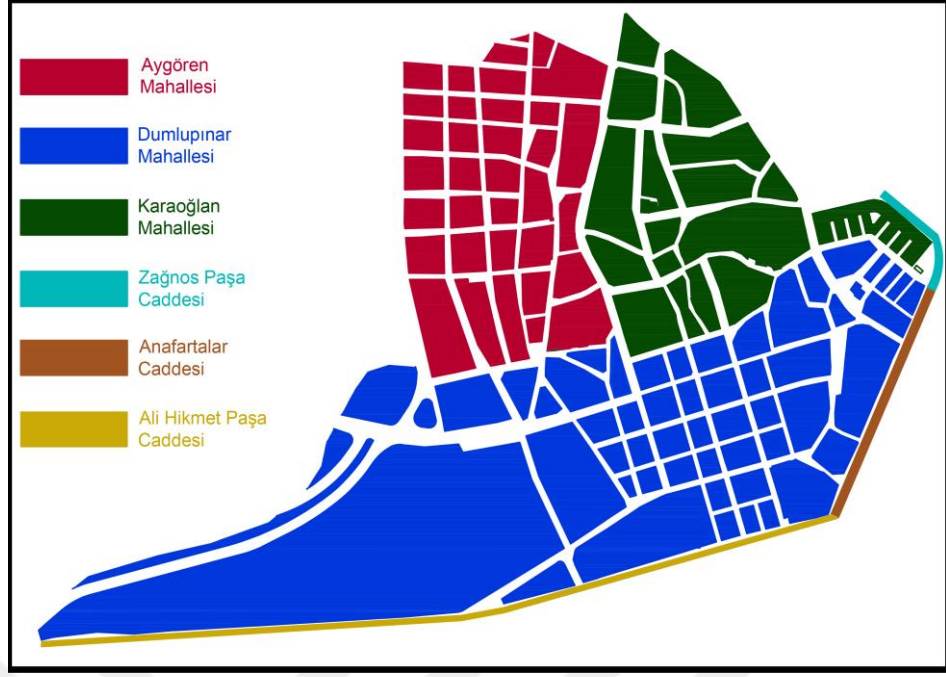
büyük bir kısmı Rusların eline geçmiş, Balkanlardan Anadolu'ya göçler yaşanmıştır. Bu göçlerin büyük çoğunluğu da Balıkesir şehrine olmuştur. 1881 yılında Balıkesir Bursa Vilayetinden ayrılmış, Karesi Vilayeti olarak ilan edilmiştir. 1888 senesinde vilayet dağıtılmıştır. 1898 yılında yaşanan Balıkesir depreminde şehirdeki birçok yapı hasar almış, yapı stoğunun yarısının bütünüyle yıkıldığı, %40'ının ise onarıma mecbur kaldığı bilinmektedir (Dönmez, 2015).

Mondros Ateşkes Antlaşması ile I. Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından 13 Kasım 1918 günü İstanbul işgal edilmiştir. Ardından 1919 senesinde İzmir'in işgal edilmesi, Balıkesir ve çevresinde büyük heyecana yol açmıştır. 19 Mayıs 1919 günü ikinci namazından sonra Vehbi Bolak önderliğinde toplanan bir grup kalabalık ile silahlı mücadele kararı alınmıştır. Bu durum Kuva-yi Milliye Harekâtının başlangıç noktası olup, Milli Mücadele tarihinde ülke adına önemli bir yere sahiptir. Tüm çabalara rağmen 30 Haziran 1920 tarihinde Karesi Sancağı Yunan işgaline uğramıştır. İki senelik işgal döneminin ardından 6 Eylül 1922 günü Balıkesir işgalden kurtulmuştur. 1923 senesinde bütün sancakların vilayet ilan edilmesiyle il olan şehir, Balıkesir adını 1926 senesinde almıştır. 1944 senesinde şehrin ilk imar planı Prof. Egli tarafından yapılmıştır. Şehrin gelişimi demiryoluna bağlı kalınarak oluşturulmuştur. Milli Kuvvetler Caddesi ve Anafartalar Caddesi gibi önemli ulaşım aksları o dönemde genişletilmiştir. Balıkesir 2012 yılında büyükşehir ilan edilmiştir.

Kesinliği bulunmasa da, Balıkesir adının eskiden şehirde bulunan Paleo Castro(Eski Hisar) isimli bir kaleden geldiği bilim insanlarınca çoğunluklu olarak kabul görmektedir (Durmaz, 1995).

3.2.Geleneksel Mimari Dokunun İncelenmesi Kapsamında Kent Merkezi ve Çevresi

Dumlupınar Mahallesi, bitişiğinde bulunan Aygören ve Karaoğlan Mahalleleri ile birlikte kentin en eski yerleşim yerlerini oluşturmaktadır. Tez çalışması kapsamında incelenecek olan Karesi İdadisi binası Balıkesir ili Dumlupınar Mahallesi sınırlarında yer almaktadır. Toplamda 21 hektarlık küçük bir alanda birbirine komşu olan bu üç mahalle mimari dokusu sebebiyle sınırları ayırt edilemeyecek şekilde özdeşleşmiştir.

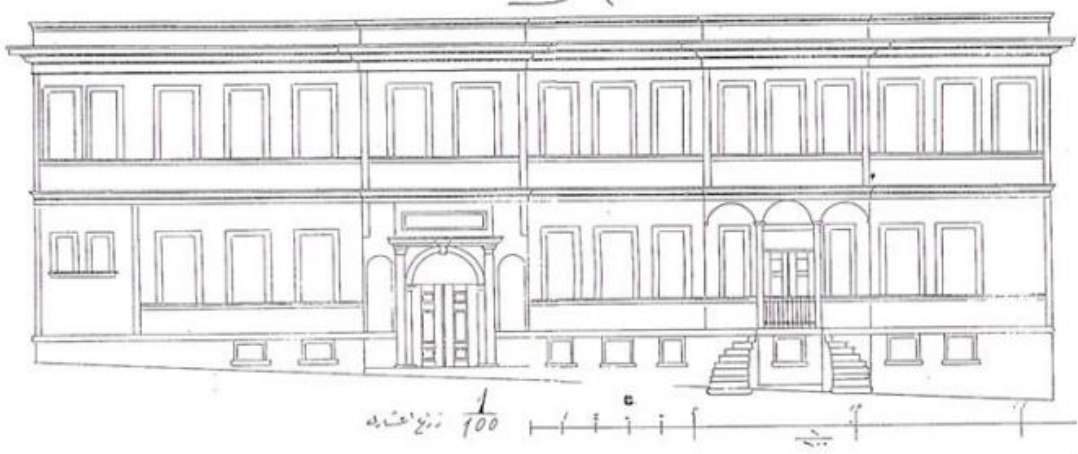
Şekil 3.3: Dumlupınar, Aygören ve Karaoğlan Mah. Bölgeleri ve Ada Dokusu

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Öncesinde tamamı Müslüman nüfusun yaşadığı bölgeye, 17. yy da Ermeni ile Rum nüfus göç etmiştir ve bölgenin mimari kimliği bu dönemde oluşmuştur. “Aynı mahallede oturan Müslüman halkla Ermeniler arasında çok iyi komşuluk ilişkileri tesis edilmiştir.” (Öntuğ, 2006). Yaşanan güzel ilişkiler ile birlikte Ermeni aile fertleri içerisinde az da olsa İslam dinine geçişin olduğu, aynı aile içinde gayrimüslim ve Müslüman nüfusun birlikte yaşadığı da mahkeme kayıtlarında görülmektedir. Bu süreçte farklı dinlere mensup kişilerin evliliklerine de rastlanılmaktadır.

Göç ile birlikte bölgede Ermeni Okulu, Ermeni Kilisesi ve çamlık tepesinde Hristiyan Mezarlığı gibi gayrimüslimlere ait yapılar zamanla inşa edilmiştir (Şekil 3.4). Fakat bu yapılar günümüze kadar ulaşamamıştır.

20. yy başı ile 1960’lı yıllar arasında ülkede yaşanan Rum-Ermeni olayları ile birlikte bölgedeki gayrimüslim nüfusun azaldığı ve bölgeyi terk ettikleri düşünülmektedir.

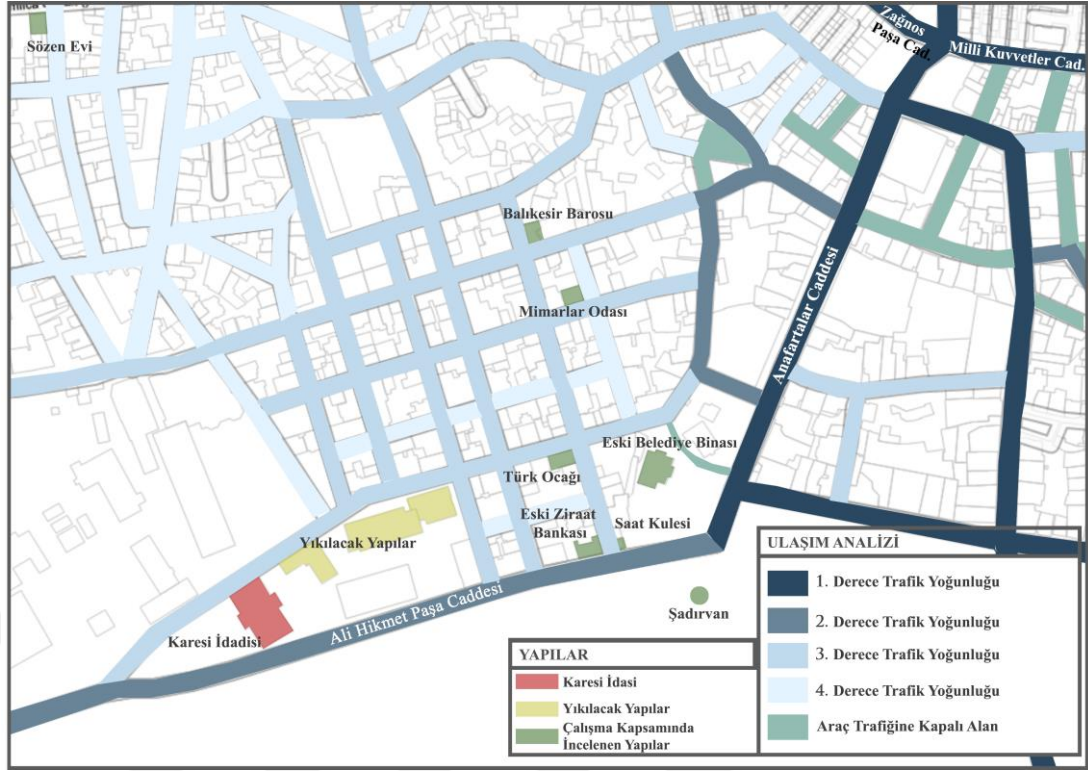
Şekil 3.4: Dumlupınar Mahallesi Ermeni Okulu Cephe Çizimi

Kaynak: Öntuğ,2006

3.2.1. Ulaşım Analizi

Çamlık Tepesi eteklerinde, eğimli bir arazide bulunan mahallelerden Dumlupınar ve Aygören, birbirini dik kesen dar sokaklara sahiptir. Karaoğlan Mahallesi ise bu iki mahalleye nispetle girift ve çarpık bir ada sistemine sahiptir. Yer yer çıkmaz sokaklarında bulunduğu bölgeyi ticari yapıların bulunduğu ve çarşı bölümünün başladığı üç ana arter olan Anafartalar Caddesi, Zağnos Paşa Caddesi ve Ali Hikmet Paşa Caddesi sınırlandırmaktadır. Zağnos Paşa ve Anafartalar Caddesi gün boyu kullanıma açık kamusal alanların etrafını sarmaları sebebiyle 1. derece trafik yoğunluğunun yaşandığı cadde akslarıdır ve Balıkesir ili çarşı bölgesi için en önemli cadde akslarından ikisidir (Şekil 3.5). Bölgeyi sınırlandıran Ali Hikmet Paşa Caddesi ise gün içinde her an trafik yoğunluğunun gözlemlenmediği zaman zaman yoğunluk yaşanan caddelerden biridir ve 2. derece trafik yoğunluğuna sahiptir.

“Yapıların bu bölgede yoğunlaşmasının nedeni, kentin Hükümet Konağı, Belediye, Saat Kulesi, Paşa Camii Külliyesi, Karesi Türbesi gibi idari ve sosyal işlev alanlarının bu bölgede yer almasına ek olarak; kentin geçirmiş olduğu depremler olarak görülmektedir.”(Öncü,2010). Bölge bulunduğu arazi yapısı sebebiyle deprem ve sel gibi doğal afetlere karşı güvenli durumdadır.

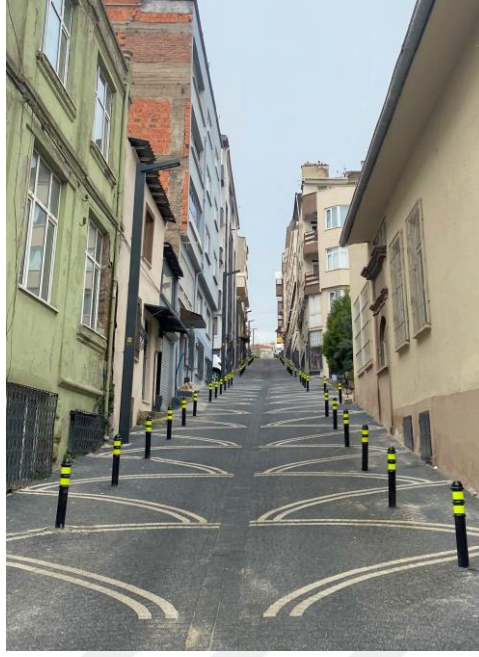

Şekil 3.5: Ulaşım Analizi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Bölge eski yerleşim yeri olması sebebiyle mahalle içi dar sokaklara sahiptir. Mahalle içlerindeki sokak ve caddelerde yoğun bir trafik akışı yaşanmasa da sokakların darlığı ve kural dışı araç parkları sebebiyle ulaşım bölgede zor sağlanmaktadır. Yayaaların yürüyebilmeleri için yol kenarlarında kaldırım gibi düzenlemeler bulunmamaktadır. Aygören Mahallesi çarşısı aksına uzaklığı sebebiyle çalışma alanı içerisinde trafik yoğunluğunun en az yaşandığı bölgedir.

Bölgede otopark ihtiyacı bulunmaktadır ve caddeler park için kullanılmaktadır. Bölgede bazı yapıların yıkılması ile oluşan boşluklar açık otopark olarak işletilmektedir. Fakat bu alanlar bölgedeki park ihtiyacını karşılayacak kapasiteye sahip olmamaktadırlar. Belediyenin 2019 senesinde alanda başlattığı çalışmalar sonucunda caddeye araç park edilmesinin engellenmesi ve yayaalara yürüyüş yolu oluşturulması gerekçesiyle 2021 yılında bazı sokaklar sabit dubalar ile bölünmüştür. Günümüzde bölgedeki sokaklarda kesintisiz olarak yayaalara ayrılmış kaldırım aksları bulunmamaktadır.

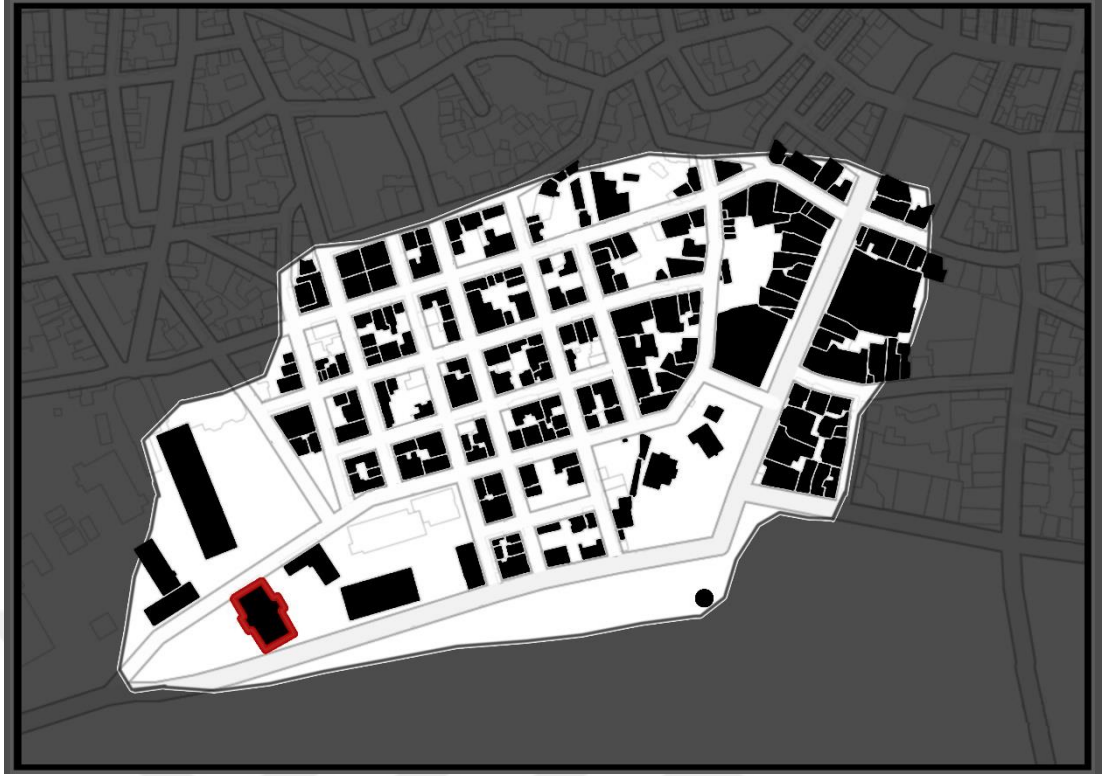
Şekil 3.6: Sunak Sokak – Sabit Dubalar ile Bölünen Yol

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Bölgede koruma altında olan yapıların bulunması sebebiyle sokak ve caddelerde genişletme çalışmaları yapılamamaktadır. Araç ve yaya trafiğinin sağlıklı bir şekilde sağlanabilmesi için alanda bazı bölümler araç trafiğine kapatılıp sadece yaya trafiğine açılabilir ve otopark ihtiyacı, açık otopark alanı olarak kullanılan kısımlarda, yer altı katlı otoparkı inşa edilerek park alanı çoğaltılarak gereksinimin giderilebileceği düşünülmektedir.

3.2.2. Doluluk Boşluk Analizi

Bölgede çok sayıda ahşap, kâgir, çatkı ve taş malzemenin kullanıldığı, tek ya da iki kattan oluşan, genellikle bodrum kata sahip müstakil konut örneği bulunmaktadır. İmar durumu bitişik nizam olan bu yapılarda açık alan ihtiyacı, arka bahçe ya da yan bahçe hacmi oluşturularak karşılanmıştır (Şekil 3.7). Bölgenin imar durumunda cadde aksından çekme mesafesi bulunmadığı için sokakları ve caddeleri parsel sınırlarında bulunan konutlar şekillendirmektedir.

Şekil 3.7: Doluluk Boşluk Analizi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Sivil mimarlık örneklerinin korunamaması ve artan imar hakları ile bölgede zaman içerisinde yıkılan birçok yapı bulunmaktadır. Bu alanların bazılarında yüksek katlı yapılar inşa edilmiştir, bazıları ise günümüzde boş durumdadır. Ada kurgusu içerisindeki bu boşluklar ve gabariyi bozan yapılaşma, bölgedeki silüeti zedelemektedir. Dolayısıyla bölgedeki mimari kimliğin etkisi sokak aksı boyunca yer yer sürekliliğini yitirerek azalmaktadır.

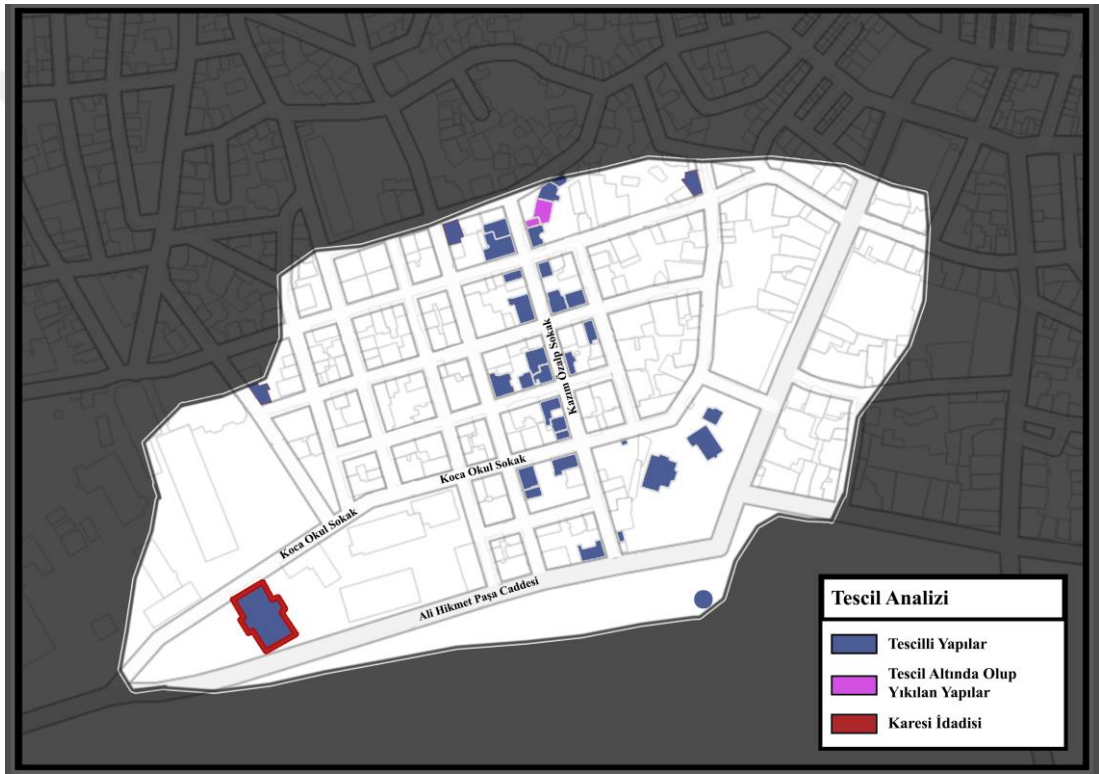
3.2.3. Tescil Durumu Analizi

Sanayi devriminin başlamasıyla köyden kente artan göç oranları, gelişen teknoloji, alt yapı yetersizliği, konfor ihtiyaçlarının sağlanamaması, modern hayat algısı ve yüksek bakım maliyetleri sebebi ile bölgede birçok yapı terk edilmiştir.

1977 senesinde söz konusu mahalleler sit alanı olarak ilan edilse de 1986 yılında bu karar kaldırılmış ve alt ölçeğe indirgenerek, yapılar ayrı ayrı tescillenmeye başlanmıştır (Ek 1 ve Ek 2). Yapı bazına indirilen koruma anlayışı yetersiz kalmış ve birçok sivil mimarlık örneği zamanla yok olmuştur. Zaman içerisinde bölge çöküntü

bölgesine dönüşmüş, güvensizlik artmış, yaşanan terk edilme ile alt gelir grubunun yerleştiği, ya da ekonomik olanaksızlıklardan mecburi olarak ikamet edilen bir bölge halini almıştır.

Bu çerçevede günümüze koruma altında olan az sayıda yapı ulaşmıştır. Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nden alınan tescil fişlerine göre, belirtilen çalışma alanı içerisinde 33 yapı koruma altındadır (Şekil 3.8). Tescillenerek koruma altına alınan yapıların 16 tanesi Kazım Özalp Sokak aksı üzerinde bulunmaktadır ve bu da tescilli yapıların %48'ine karşılık gelmektedir.

Şekil 3.8: Tescil Analizi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Araştırma süreci boyunca Kazım Özalp Sokak aksı üzerindeki yapılarda BBB tarafından sokak sağlıklılaştırması kapsamında restorasyon düzenlemeleri yapıldığı görülmüştür. Bu sokak, Ali Hikmet Paşa Caddesi ve Koca Okul Sokak ile Karesi İdadisi'ne bağlanmaktadır. Bölgede betonarme ve yığma olarak Erken Cumhuriyet Dönemi sonrası inşa edilen yapıların bazıları yerel mimari kimliğe benzer şekilde inşa edilmiştir. Üst kat çıkmaları, payandaları, dar uzun pencere özellikleri ve kat planları

ile dikkat çeken bu yapılar üslup birliğinin korunması açısından bölge ile uyumlu olarak kabul görmektedir.

2007 yılından itibaren bölgede bazı kurum ya da kuruluşlar tarafından satın alınarak restore edilip, yeniden kullanılan yapılar oluşmaya başlamıştır. Balıkesir Barosu, Balıkesir Mimarlar Odası, Balıkesir Sanayici ve İş İnsanları Derneği gibi kurum yapıları bunlara örnektir (Şekil 3.9 ve 3.10). Yapılan yenileme çalışmaları bölgeye canlılık kazandırsa da büyük ölçekte bölgeyi değiştirememiş, koruma sadece yapısal bazda kalmıştır. Bölgede yıllar içerisinde çok sayıda yıkılan bina olmuştur ve bu alanlar günümüzde otopark işletmesi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.9: BASİAD-Kazım Özalp Sk.

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Arşivi

Şekil 3.10: BASİAD Binası Ön Cephe Çizimi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

2019 yılında belediye, Zağnos Paşa Camisi ve Çevre Düzenleme Projesini başlamıştır. Çalışmaları 2020-2021 senelerinde Dumlupınar, Karaoğlan ve Aygören mahallelerindeki bazı yapıları içeren sokak sağlıklılaştırması çalışmaları takip etmiştir.

Tarihi yapılarda koruma, ancak çevresini de koruyarak mümkündür. Eski yerleşim yeri olması sebebiyle alt yapılar müstakil konutlara göre düzenlenmiştir. Arttırılan imar hakları şehir merkezini kaosun eşiğine getirmektedir. Arttırılan her imar hakkı yeni bir tanesini oluşturmaktadır. Altyapı yetersizliği ve nüfusu karşılayamayacak seviyedeki sokak ve cadde aksları gün içerisindeki sirkülasyonda sıkıntılara sebep olmaktadır.

Şekil 3.10: 8458 Ada 4 Parsel

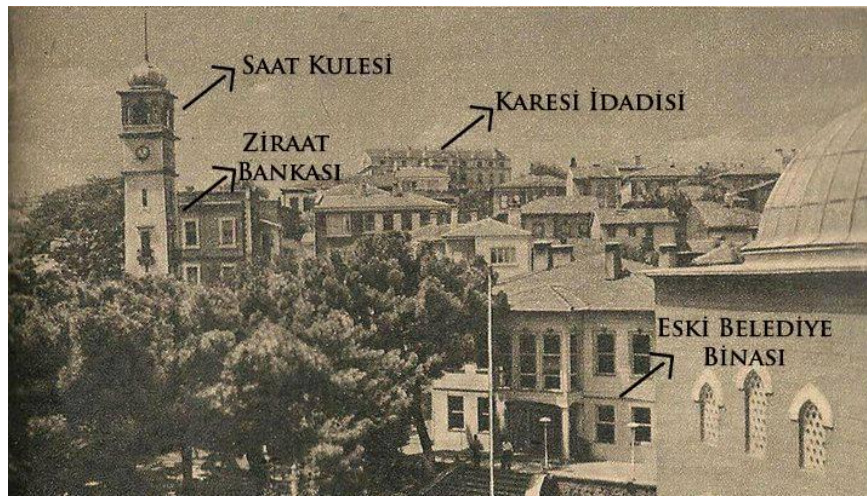

Şekil 3.12: 8458 Ada 4 Parsel Cephe Çizimi

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Arşivi **Kaynak:** Z. Sağay Aksun Çizimi

3.3. Çalışma Alanı Çevresindeki Anıtsal Yapılar

Şehir merkezinde bulunan bölge, en eski yerleşim yerlerinden olması ve çarşıya komşuluğu sebebiyle zaman içinde birçok anıtsal yapıya ev sahipliği yapmıştır. Bölgedeki mimari dokunun yüksek kotlara sahip olmaması sebebiyle, eğimli arazide bulunan eserler, şehirden bakıldığında algılanabilir bir perspektif sunmaktadır (Şekil 3.13). Fakat bu durum seneler içerisinde artan imar hakları ile değişmiş, yapıların çevreden algılanabilirliği azalmıştır.

Şekil 3.13: Çalışma Alanındaki Yapılar ile Karesi İdadisi, 1960'lı Yıllar

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Çalışma alanı olarak seçilen Karesi İdadisi'nin çevresinde bulunan, özellikle son Osmanlı Dönemine ait mimari yapılar günümüze ulaşmıştır. Bunlar Eski Belediye Binası, Eski Ziraat Bankası, Saat Kulesi ve Şadırvandır. Karesi İdadisi, Son Osmanlı dönemine ait anıtsal bir yapı grubunun parçasını oluşturmaktadır.

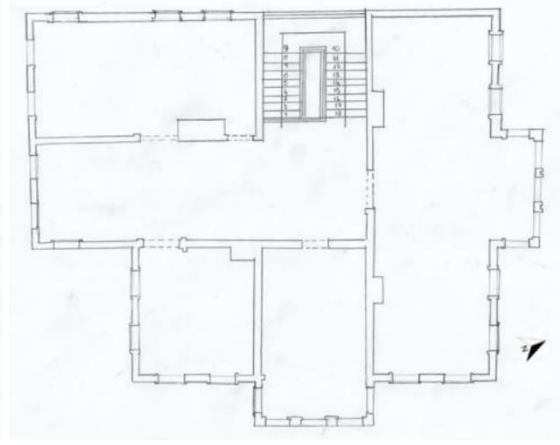
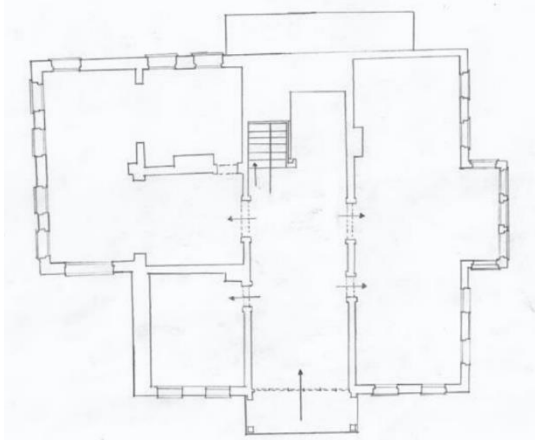
3.3.1. Eski Belediye Binası

Şekil 3.11: Eski Belediye Binası, 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Büyük bir bahçenin ortasında yer alan konak, 1840 senesinde Karesi Sancağı Defterdarı Giridi-Zade Mehmet Paşa tarafından inşa ettirilmiştir (Öncü, 2010). 19. yy'ın sonunda yangın geçirerek tahrip olan yapı, bugünkü halini Mehmet Paşa'nın torunu Halit Paşa zamanında almıştır. Milli Mücadele yıllarında 2. Kolordu Komutanlığı ve Ali Hikmet Paşa, yapıyı karargâh olarak kullanmıştır. Konak tarihe tanıklık etmesi sebebiyle de önemli bir yere sahiptir. Yapının arsası üzerinde yıllar içerisinde depo gibi kullanım amaçlarıyla inşa edilen tek katlı yapılar bulunmaktadır. Yapı 1986 yılında GEEAYK tarafından tescil edilmiştir. 1996 senesinde ise Kuva-yi Milliye Müzesi olarak kullanıma açılmıştır. Seneler içerisinde çeşitli fonksiyonlar değiştiren yapı günümüzde hala müze binası olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.12: Eski Belediye Binası Z.K.P. **Şekil 3.16: Eski Belediye Binası 1. K.P.**

Kaynak: Balıkesir Anıtlar Kurulu Arşivi **Kaynak:** Balıkesir Anıtlar Kurulu Arşivi

Konak Anafartalar ve Ali Hikmet Paşa Caddesi kesişiminde, çarşı aksı üzerinde yer almaktadır. Zemin ve bir normal kattan oluşan yapı iç sofalı plan tipine sahiptir. Zemin kat beden duvarları taştan, 1. kat duvarları ise ahşaptır. Giriş, ön cephenin ortasında simetrik olarak konumlandırılan 1. kat çıkmasının altında bulunmaktadır (Şekil 3.15). Bu bölüm dört adet sütun ve kemerli yapısı ile yerel konut mimarisine benzer revaklı biçimdedir. Dört kanatlı geniş kapı sistemi üzerinde bulunan ışıklıklar sayesinde iç sofaya gün ışığı girmesi sağlanmıştır. Kapıdan girişte karşıda merdiven bölümü bulunmaktadır. Odalar sofanın iki yanında konumlanmıştır. Kat planı bölgedeki evlere kıyasla asimetrik plan tipine sahiptir. Zemin katta 3, 1. katta ise 5 adet oda bulunmaktadır ve günümüzde odalar sergi alanı olarak kullanılmaktadır.

Yapı yalın bir cephe üslubuna sahiptir. Zemin kat kireç sıva ile kaplıdır. Birinci kat ise ahşap malzeme ile kaplanmıştır. Cephede iki katı birbirinden ayıran ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Pencere tipi uzun ince ve giyotin sürgü sistemlidir. Zemin kat pencerelerinde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Kırmızı çatılı yapının geniş ahşap çatı saçakları bulunmaktadır.

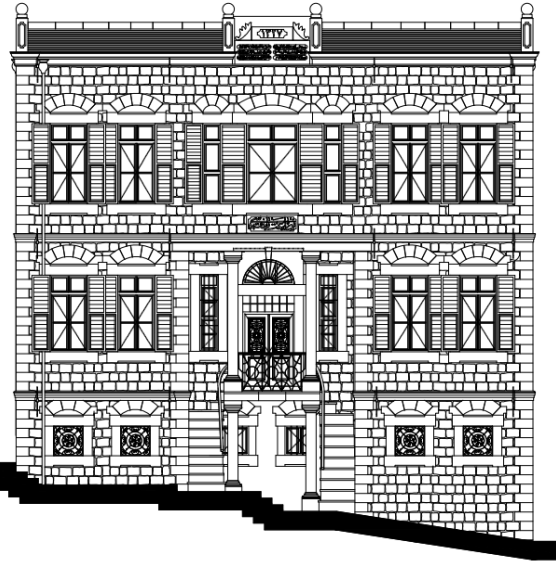
Çarşı bölgesinde bulunması sebebiyle yapıya ulaşım kolaydır. Fakat otopark ihtiyacı yapıda karşılanamadığı ve bölgede de otopark sorunu yaşandığı için, bölgeye özel araç ile ulaşım zor olmaktadır. Yapıya binanın sol ön cephesi yönüne paralel uzanan rampa ile engelli girişi sağlanmıştır. Müze günümüzde sergi alanlarının yetersizliği sebebiyle ek binaya ihtiyaç duymaktadır.

3.3.2. Eski Ziraat Bankası

Şekil 3.13: Eski Ziraat Bankası, 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

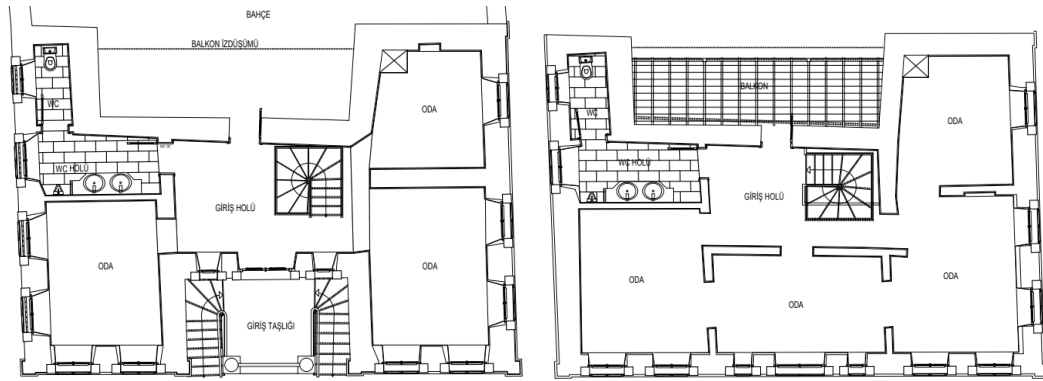

Şekil 3.18: Eski Ziraat Bankası Ön Cephe

Kaynak: Cengiz Dikici Çizimi

Yapı Dumlupınar Mahallesi, Ali Hikmet Paşa Caddesi üzerinde, 8472 Ada, 3 Parselde bulunmaktadır. Kaynaklarda 1911 yılında inşa edildiği söylene de, yapının atika duvarında bulunan kitabede Osmanlıca rakamlar ile 1327 senesi, yani Miladi 1909 yılı yazmaktadır. Yapı, Ziraat Bankası şubesi olarak inşa edilmiştir ve giriş bölümündeki alınlıkta Osmanlıca Ziraat Bankası yazmaktadır (Şekil 3.18). Bodrum+2 kattan oluşan yapı, T.K.T.V.K.K. tarafından 1986 yılında 2. Grup sivil mimarlık örneği olarak tescillenmiştir (Ek 3). 2013 senesinde 25 yıllığına Balıkesir Valiliğine tahsis edilen yapı, Balıkesir Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır (Url 16). Yapının mülkiyeti Balıkesir Ticaret Odası'na aittir.

Yapı cephe öğeleriyle oldukça dikkat çekicidir (Şekil 3.18). Simetrik ön cepheye sahip yapı bütünüyle granit taşla örülmüştür. Katlar arası krem rengi, çizgili dokuda taş malzemeden kat silmeleri bulunmaktadır. Aynı krem rengi taş malzeme ile köşe bitirmeleri, pencere ve kapı söveleri yapılmış ve girişteki sütunlarda bu malzeme taşıyıcı eleman olarak kullanılmıştır.

Şekil 3.19: Eski Ziraat Bankası Zemin Kat ve 1. Kat Planı

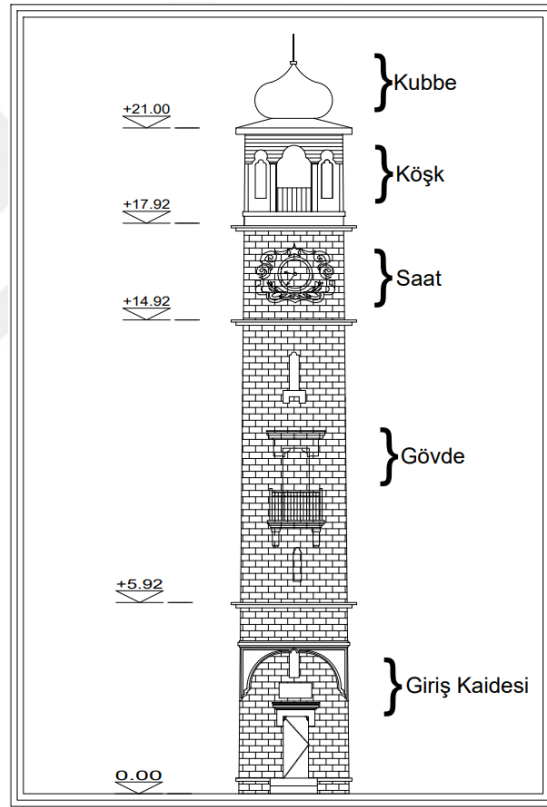
Kaynak: Cengiz Dikici Çizimi

Zemin kat girişte bulunan iki kollu merdiven ile cadde kotundan yükseltilmiştir. Bu giriş yerel konut mimarisinde de olduğu gibi iç rüzgârlıktan oluşsa da, sütunları birleştiren bir kemer ögesi ya da kim geldi pencereleri bu kısımda bulunmamaktadır. Pencereler üzerindeki duvar örgüsü ve giriş kapısı üzerinde bulunan ışıklık kemer biçimindedir. Giriş kapısı çift kanatlı, içe açılır ahşap kapı olmakla birlikte her iki yanında giriş holünü aydınlatacak üç bölmeli pencereler bulunmaktadır. Bodrum kat pencereleri kare formda ve ferforje parmaklıklıdır. Yapıda kullanılan diğer pencereler ise, uzun ince formda çift kanatlı, kanat üstleri sabit ışıklığı bulunan, ahşap panjurların olduğu pencerelerdir.

Zemin kat planında, konutlardaki hayat ve sofa kavramı giriş holüne dönüşmüştür ve alt kattaki odalar ve tuvalet bu bölüme açılmaktadır. Hol ise giriş kapısının tam karşısında yer alan kapı ile arka bahçeye açılmaktadır (Şekil 3.19). Giriş holünde bulunan merdiven ile katlar arası geçiş sağlanmaktadır. Üst katta hol etrafında yerleşen odalar ortak bir alana açılrsa da, hacimler arasında birbirine geçişin bulunduğu görülmektedir. 2006 senesinde yapıya uygulanan restorasyon projesinde hol kısmında arka bahçeye açılan bir balkon hacmi önerisi yapılmıştır. Bu kısım alt kattaki bahçe alanı üzerinde saçak etkisi yapmaktadır. Fakat uygulama esnasında bu balkon kısmı ve alt kat izdüşümü, 2 kat boyunca cam konstrüksiyon ile kapatılmıştır. Bu bölüm yapının bütüncüllüğüne zarar vermektedir. Bodrum katta binaya ek olarak inşa edilen alanda mutfak hacmi çözülmüştür ve bu kısma sağ yan cepheden bir kapı ile direkt geçiş mevcuttur.

3.3.3. Saat Kulesi

19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde batılılaşma hareketi başlamış, şehir simgelerine dönüşen saat kuleleri ülkemizde sık rastlanır hale gelmiştir. Balıkesir Saat Kulesi ise, 1828 yılında Giridizade Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kulenin özgün hali silindirik formda olup, galata kulesine benzetilmeye çalışılmıştır. Fakat yapı 1898 senesinde yaşanan depremde ağır hasar almış ve yıkılmıştır. 1901 senesinde Mutasarrıf Ömer Ali Bey tarafından saat kulesi, kübik formda yeniden inşa ettirilmiştir. Günümüzde Dumlupınar Mahallesi, Ali Hikmet Paşa Caddesi ile Kazım Özalp Sokak kesişiminde, Eski Belediye Binası ile Eski Ziraat Bankası arasında yer almaktadır.

Şekil 3.20: Saat Kulesi Giriş Cephesi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Yapı TKTVYK tarafından korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescillidir. (Ek 4 ve Ek 5). Balıkesir Saat Kulesi, 3,5 m kenar uzunluğuna sahip kare formun üzerine inşa edilmiştir. Beden duvarları yaklaşık olarak 75 cm'dir. Kule aşağıdan yukarı çıkıldıkça daralan bir yapıya sahiptir. Beş katlı olacak şekilde inşa edilen Saat

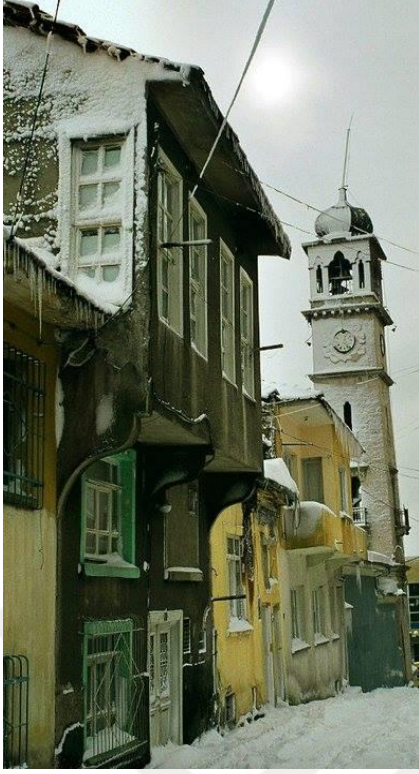
Kulesinin en üst katı, ahşap konstrüksiyon ile tasarlanmış, 21 m kot yüksekliğine sahip köşk kısmıdır (Şekil 3.20). Bu kısmı soğan şeklinde bir ana kubbe örtmektedir.

Düzgün kesme taş ile örülen Saat Kulesinin cephesi, kat silmeleri ile beş bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler aşağıdan yukarıya doğru, giriş kaidesi, gövde, saat, köşk ve kubbedir. Saat Kulesine giriş iki basamak yardımı ile yükseltilmiştir ve düz atkılı şeklinde alınlığı bulunan ahşap kapı vasıtasıyla içeriye giriş sağlanmaktadır. Arşitravin iç köşelerinde kapının her iki yanında yer alan yaprak bezemeleri dikkat çekidir. Yapının gövde kısmını oluşturan bölümde dört cephe yönünde açılan dört adet balkon bulunmaktadır. Bu balkonların zemini taş olup, her balkon zemini iki adet S kıvrımlı taş payandalar ile desteklenmektedir. Balkon korkulukları demirdir. Gövdenin yukarıya doğru devam eden kısmın beden duvarlarında, iç mekânın aydınlatılması için ızgara açıklıkları bırakılmıştır. Saat bölümünde ise her saat, alt kısmından dal ve yaprak kabartmaları bulunan bezmeler ile kavranmış, dairesel şekilde saatin etrafını çeviren S ve C şeklinde kıvrımlar ile yukarıya doğru saati sarıp, saat 12 noktasında yıldız formu ile tamamlanmıştır.

Yapının köşk kısmı taştan dişli kat silmesi üzerine ahşap konstrüksiyon ile inşa edilmiştir. Köştekte yer alan kapı ve pencere açıklıklarında yonca kemer denilen gotik üsluba sahip, üç dairenin üst üste binmesi ile oluşturulan bir kemer biçimi kullanılmıştır. Yoncaya benzemesi sebebi ile Hristiyan mimarisinde ayrı bir öneme sahip olan ve sıkça kullanılan bu kemer tipine tez çalışmaları sırasında rastlanılmamıştır.

Köşk kısmının üzerinde çatı örten, kurşun kaplı soğan şeklinde bir kubbe bulunmaktadır.

Şekil 3.21'deki fotoğraf Kazım Özalp Sokaktan çekilmiştir. Burada 2020 yılına kadar var olan konutların, 2021 senesinde belediye tarafından yıkıldığını görmekteyiz. Balıkesir Saat Kulesi giriş kapısı üstünde yer alan tamir kitabesine göre 1962, 1985, 2021 senelerinde belediye tarafından restore edilmiştir.

Şekil 3.21: Saat Kulesi ve Çevresi

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Şekil 3.22: Saat Kulesi ve Çevresi, 2021

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

3.3.4. Şadırvan

Şadırvan, Anafartalar Caddesi ile Ali Hikmet Paşa Caddesinin kesiştiği noktada bulunmaktadır. Balıkesir şehrinin simgelerinden biridir. Mutasarrıf Ömer Ali Bey döneminde 1908 yılında inşa edilmiştir (Url 9).

Şadırvan bölgede kullanılan pembe renkli granitten yapılmış olup, dairesel formda dört basamak ile zeminden yükseltilmiştir. Bu kısımda sekizgen formda, her yüzeyde farklı bir çiçek motifinin ortasına yerleştirilen 8 adet çeşme bulunmaktadır. Çeşmelerin ortasında ise bir fiskiye yer almaktadır. Bu bölümün üzeri sekiz adet sütun ile taşınan, sekizgen bir kasnak üstüne oturtulmuş kurşundan bir soğan kubbe ile örtülüdür (Şekil 3.23). Kubbe üstünde bakırdan hilal biçiminde bir alem bulunmaktadır. Sütunlar arası kaş kemeri anımsatan kemerler ile geçilmiştir.

Şekil 3.23: Şadırvan ve Çevresi

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Şekil 3.24: Şadırvan ve Çevresi, 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Şadırvan, inşa edildiği dönemde şehrin en önemli meydanlarından birinde yer almaktadır. Bu meydan kuzeyde Hükümet Konağı ile Karakol binasının ve güneyde Ziraat Bankası ve Saat Kulesinin sınırlandığı bir meydandır. Yazılı tez ve makalelerde haklarında herhangi bir bilgiye ulaşılamayan Hükümet Konağı ve Karakol binası günümüze ulaşamamış olmakla birlikte, yapıların günümüze ulaşan fotoğrafları bir belge niteliği taşımaktadır (Şekil 3.25 ve 3.26). Balıkesir Mimarlar Odası'nın 2010 senesinde yayınladığı kitapçıkta yer alan bilgiye göre bu iki yapının yıkım tarihi 1956 yılına tekabül etmektedir.

“16.02.1956 tarihinde Türkdili adlı Balıkesir yerel gazetesinde yayınlanan bir haber aşağıdaki gibidir: “Bir belediye sitesi, Eski Hükümet Konağı yerinde inşa edilecek. Yıkıtılma işi tamamlanmış olan saat kulesi karşısındaki eski hükümet binası yeri belediyece bu iş için istimlak edilmiştir. İnşa edilecek site 2 katlı olacak. Alt katı modern bir sinema salonunu ihtiva edecek. Binanın diğer kısımları bir iş hanı şeklinde olacaktır. Oldukça geniş bir sahayı kaplayan ve şimdiki halde metruk bulunan bu yerin şehrin en güzel ve ferahlık veren bir semti haline getirileceği anlaşılmaktadır. Belediye

tarafından 1.5-2 milyona malolacak bir proje müsabakası tertip edilecektir.”(Birol,2010)

Şekil 3.25: Hükümet Konağı

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

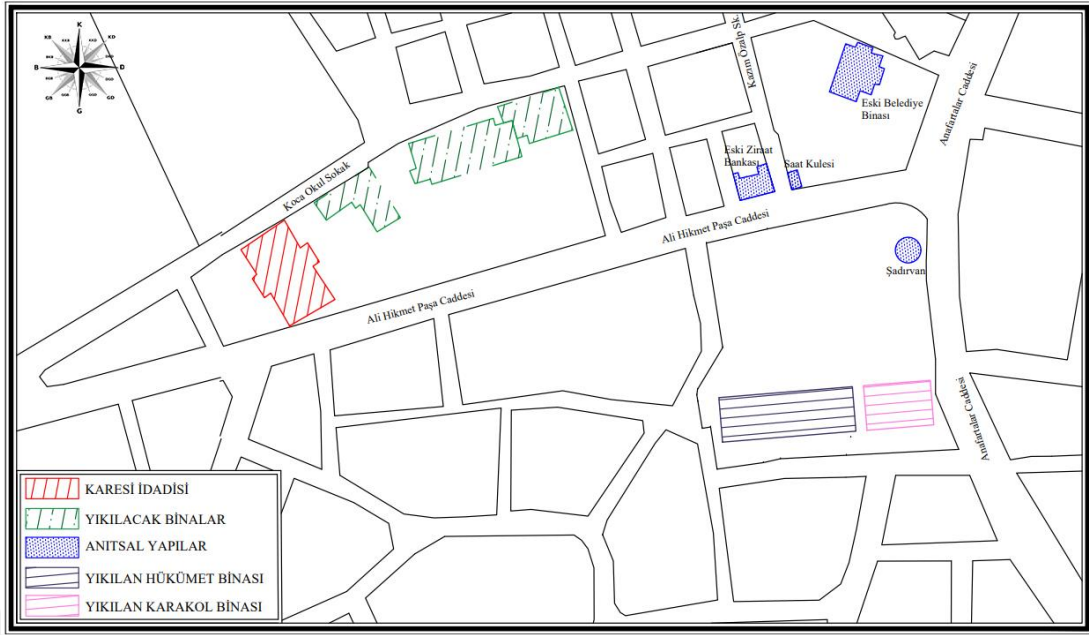

Şekil 3.26: Karakol ile Hükümet Konağı

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Şekil 3.25’te görüldüğü gibi Hükümet Konağı bodrum ve 2 normal kattan oluşan, zemin kat pencereleri kemerli olup dar uzun pencere yapısına sahip, kırma çatılı, bölgedeki kent kimliği ile uyumlu bir mimari üsluptadır. 1898 Balıkesir depremi sonrası 1902 yılında birçok yapı tadilat görmüş ve yeniden kullanıma açılmıştır. Şekil 3.25’teki fotoğrafın da 1902 senesine ait açılış töreni olduğu düşünülmektedir. Dönemin padişahı II. Abdülhamit’in şehirlerde tamir olan yapıları görmek için fotoğrafçı yolluyor oluşu ve fotoğraftaki kişilerin hala fes takıyor olması fotoğrafın 1925 yılı öncesi olduğunu düşündürmek ile birlikte 1902 senesine ait olduğu bulgusunu da desteklemektedir. Şekil 3.27’de elde edilen sözlü veriler ve fotoğraf karşılaştırmaları sonucunda 20. yy. başlarına ait Karesi İdadisi ve çevresindeki anıtsal yapıların krokisi bulunmaktadır. Günümüzde Karesi İdadisi bahçesinde bulunan ve belediye kararıyla yıkılacak olan yapılarda krokide gösterilmiştir.

Bugün alandaki anıtlara baktığımızda bölgenin, bu iki yapı ile bir anlam kazandığı anlaşılmaktadır. Şadırvanın da içinde bulunduğu alan Ziraat Bankası Binasının ve Saat Kulesinin net bir şekilde algılandığı nitelikli bir meydandır.

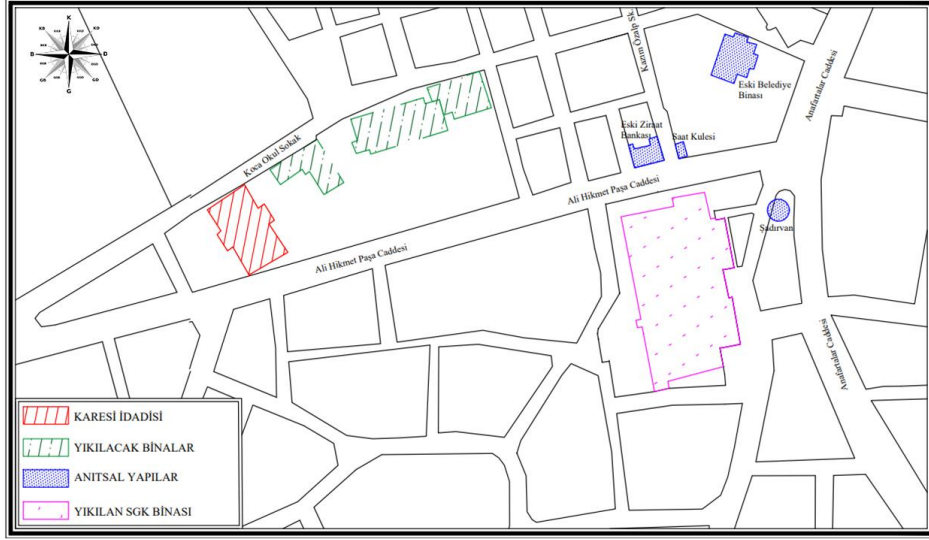

Şekil 3.27: Hükümet Konağı ve Karakol Binasının Vaziyet Planı Krokisi

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Çizimi

Hükümet Konağı ve Karakol binası 1956 yılında yıkılmıştır. Yerine 1960'lı yıllarda Sigorta Pasajı olarak da adlandırılan, mimarının bilinmediği bir yapı inşa edilmiştir (Ek 6). Yapı, SSK'nın idari bürolarını, çeşitli mağazaları, sinema ve toplantı salonu gibi alanları bünyesinde barındırmıştır. Kuzey güney ekseninde eğimli araziye konumlandırılan yapı 6 kattan oluşmaktadır. Uzun yıllar aktif olarak kullanılan Sigorta Pasajı, 1960'lı yıllarda inşa edilen çok fonksiyonlu ilk Cumhuriyet yapılarına örnek niteliğindedir.

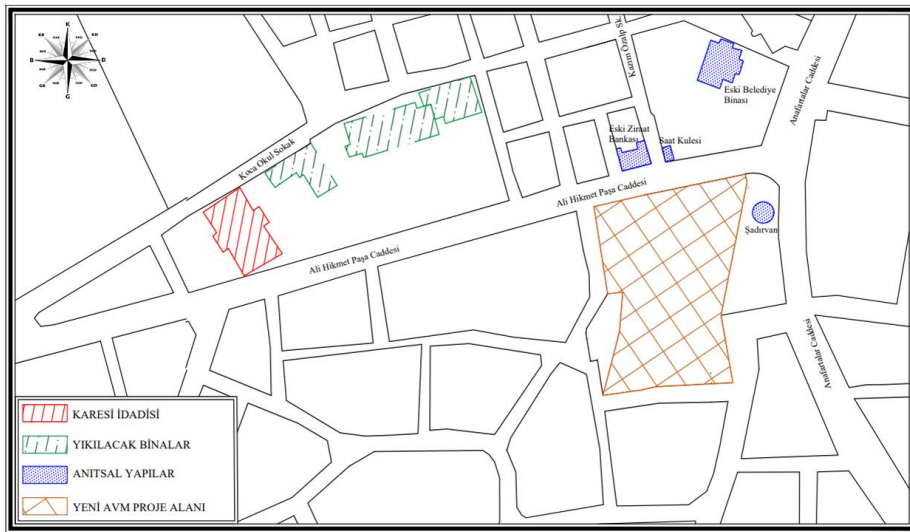
Yapı, Cumhuriyet dönemi için ve mimari bağlamda önem arz etse de o dönemde böyle bir yapının inşa edilmesi gelecek zamanlarda daha büyük kompleks bir yapının alanda inşa edilmesine zemin hazırlamıştır. SGK binası 1900'lü yılların alandaki meydan algısını bozmuş, Ziraat Bankası Binası ve Saat Kulesi'nin okunurluğunu ciddi oranda zedelemiştir (Şekil 3.28). 2018 senesinde SGK boşaltılarak, mülkü belediyeye devredilmiştir. Belediyenin ihale usulü satışa sunduğu arazideki SGK binası 2019 senesinde yıkılmıştır.

Şekil 3.28: SGK Binası Vaziyet Planı Krokisi

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Çizimi

Günümüzde şadırvana birkaç metre mesafede 5 dönümlük arazi içeresine alışveriş merkezi ve ofis bloğundan oluşan bir inşaat yapılmaktadır. Modern üslupta yapılan bu büyük kütleli yapı, bölgenin gabarisini bozarken alanda bulunan anıtların bütünlüğüne de zarar vermektedir (Şekil 3.29). Yerel mimari dokunun yer aldığı Dumlupınar mahallesine yakınlığı ve anıt mimarisinin bulunduğu bölgede inşa edilmesi sebebiyle de AVM' nin inşaatı bölgede çeşitli tartışmalara yol açmıştır.

Şekil 3.2914: Şadırvan ve Çevresi, 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Alışveriş merkezi, bölgedeki tarihi yapılardan Ziraat Bankası, Saat Kulesi ve Şadırvanın gabarisinden yüksek inşa edilmiştir (Şekil 3.31). Ulaşım analizinde görüldüğü gibi Anafartalar Cadde aksı trafik açısından 1. Derece yoğunluğun yaşandığı bir akstır. İnşa edilen alışveriş merkezinin bölgedeki trafik yoğunluğunu daha da arttıracığı ve şehir merkezinde sirkülasyonu tıkayarak akışı bozacağı öngörülmektedir.

Şekil 3.3015: Şadırvan- Karakol Binası **Şekil 3.31: Şadırvan Çevresi - 2022**

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Şekil 3.31’de görüldüğü gibi alışveriş merkezi şadırvana çok yakın bir şekilde konumlandırılmıştır.

Bu kapsamda kültürel miras olarak geçmişten geleceğe aktarılmaya çalışılan, şehirlerin belleğini oluşturan binaların yapı ölçeğinde korunamayacağı, yüzyıl içinde söz konusu bölgede yaşanan değişim ile açıkça gözlemlenebilmektedir. Artan imar hakları şehirlerin mimarikimliklerinde bozulmalara sebep olmakta ve bu durum kentlerin kimliksizleşip, bulunduğu bölgeden koparak her şehirde tek tip yapılaşmaların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

3.4. Çalışma Alanı Çevresindeki Sivil Mimarlık Örnekleri

Bölgedeki konut mimarisini inceleyerek analiz etmek, çalışma yapısı olarak seçilen binayı anlamak ve yapılacak olan müdahalelerin doğruluğu açısından önemlidir. Bu bölümde Karesi İdadisi çevresinde bulunan, konut fonksiyonunda, yerel yapı

malzemeleri inşa edilmiş, günümüzde koruma altında olan Sözen Evi, Türk Ocağı, Mimarlar Odası ve Balıkesir Barosu binası incelenmiştir.

Alan incelemesi sırasında belediyenin bölgedeki çalışmaları devam etmektedir (Şekil 3.32).

Şekil 3.32: Bölgede Tez Sürecinde BBB Tarafından Yıkılan Konut

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Arşivi

3.4.1. Sözen Evi

Şekil 3.3316: Sözen Evi

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Arşivi

Yapı, Kuva-yi Milliye Harekâtı öncülerinden Sabri Sözen tarafından 19. yy sonunda inşa ettirilmiştir. Sözen Evi Aygören Mahallesi, Çamlıca ve Aygören Sokak kesişiminde, 7893 ada 3 parselde bulunmaktadır (Şekil 3.33). Sözen Evi günümüzde terkedilmiş durumdadır. Yapı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından 2. Grup sivil mimarlık örneği olarak 1986 yılında tescillenmiştir (Ek 7).

Bodrum ve 2 normal kattan oluşan yapı kâgir temel üzerine ahşap karkas sistem ile inşa edilmiştir. Yapıda iki cephe yönünde bulunan çokgen çıkmalar payandalar ile desteklenmiştir. Bodrum ve zemin kat kireç sıva ile kaplıdır. Bu iki kat ahşap kat silmesi ile birbirinden ayrılmıştır. Birinci katta ise ahşap konstrüksiyon çıkmalar bulunmaktadır.

Şekil 3.34: : Sözen Evi

Şekil 3.35: Sözen Evi İçten Görünüm

Kaynak: BKVKBKM Tescil Fişi'nden **Kaynak:** BKVKBKM Tescil Fişi'nden

Kapı ve pencere doğramalarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencere bölgedeki birçok evde olduğu gibi uzun dikdörtgen formda ve giyotin sistemlidir. Yapının giriş kapısı üstünde üçlü kemerli bir ışıklık bulunmaktadır. Giriş, içeride bulunan merdivenler ile sofaya açılmaktadır, bu alan ana yapı ile bitişiğinde bulunan iki katlı yapıya geçiş imkânı sağlamaktadır. Bahçe ihtiyacı bu iki katlı yapının yanında sağlanmıştır. Bölgede altıgen formlu çokgen çıkmanın bulunduğu nadir yapı örneklerindendir.

3.4.2. Türk Ocağı

Türk Ocağı, Dumlupınar Mahallesi, Koca Okul Sokak ile Kazım Özalp Sokak kesişiminde, 8473 ada, 3 parselde bulunmaktadır (Şekil 3.36). Yapı konut amacıyla inşa edilmiştir. Yıllarca metruk kalan bina, TKTVYK tarafından 1999 tarihli kararı gereğince 2. Grup korunması gereken kültür varlığı olarak tescillidir. 2009 senesinde yapının Türk Ocaklarına kiralanması uygun görülmüştür (Ek 8). 2018 senesinde yapının rölövesi alınarak, rölöve kurul tarafından onaylanmıştır (Ek 9). Bölgede başlayan sokak sağlıklaştırması ile 2020-2021 yılları arasında restore edilmeye başlanmış, 2022 senesinde Türk Ocağı olarak kullanıma açılmıştır (Ek 10). Özgün fonksiyonu konut olan yapı, günümüzde dönüştürülerek dernek işlevi altında kullanılmaktadır.

Şekil 3.36: Türk Ocağı Restorasyon Öncesi Fotoğrafı, 2020

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Arşivi

Yapı, eyvanlı (iç rüzgârlıklı), zeminden merdivenler ile yükseltilmiş bir girişten oluşmaktadır ve bu giriş sütunun taşıdığı çift kemerli bölüm ile caddeden ayrılmıştır. Bölgedeki konutlarda, sütun ve kemerin oluşturduğu eyvanlı giriş tipi yaygındır. Bu giriş yağmur ve rüzgârdan kapıyı ve girişteki kişiyi korurken, dar ve sık yapılaşmanın olduğu bu bölgede mahremiyet algısının olduğu bir geçiş alanı niteliğindedir. Giriş

kapısının her iki yanında, odalardan revak bölümüne bakan birer pencere bulunmaktadır. Bunlar Türk evlerinde kullanılan kim geldi pencerelerinin bölgeye uyarlanmış şeklidir. Yapı bodrum ve 1 normal kattan oluşmaktadır, konstrüksiyonu kâgir temel üzerine ahşap karkastır. Bu iki katı birbirinden ahşap kat silmesi ayırmaktadır. Yapı cephe ve kat planı kurgusu açısından simetriktr. Giriş kapısı genişçe bir sofaya açılmaktadır ve ev iç sofalı bir plan tipine sahiptir. “İç sofalı planın daha iktisadi olması, yani daha az yer işgal etmesi, bu tipin şehirlerde tercih edilmesine amil olmuştur.”(Eldem,1954). Sofa ise sağda iki solda iki adet olmak üzere, toplam dört odaya geçiş mekânı görevindedir. Cephede kireç sıva kullanılmıştır.

Şekil 3.37: Türk Ocağı Restorasyon Sonrası Fotoğrafı, 2022

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Arşivi

Ön cephede kapının her iki yanında iki adet dikdörtgen formda giyotin ahşap pencere bulunmaktadır. Cephede köşedeki ahşap pervazlar ve kat kornişleri ile çerçeve etkisi oluşturmuştur. Giriş kapısı üzerinde yer alan dikdörtgen formdaki ışıklıktan ve yan pencerelerden sofanın gün ışığını alması sağlanmıştır. Revak bölümündeki pencerelerde demir parmaklık, merdivenlerde ise demir korkuluk bulunmaktadır. Yan cephede eskiden kapatılmış orta pencereler, restorasyon sırasında yeniden açılarak simetri bu cephede de sağlanmıştır. Yapıya yan cephede, yol kotunda bulunan kapı ile giriş sağlanmaktadır. Açık alan ihtiyacı yan bahçe ile sağlanmıştır. Yapının otopark ihtiyacı alan içerisinde sağlanamamıştır. Bölgedeki birçok yapıda olduğu gibi özgüne uygun restore edilen yapılarda engelli girişi bulunmamaktadır.

3.4.3. Özhancılar Konağı

Özhancılar Konağı ya da Kolonyacılar Evi adıyla anılan müstakil evin, 19. yy sonlarında inşa edildiği bilinmektedir. 2007 tarihinde restorasyon projeleri yapılarak, yeni ismi ve fonksiyonu ile Balıkesir Mimarlar Odası olarak kullanılmaya başlanmıştır. 2007 yılında İl Özel İdaresi mülkiyetinde bulunan yapı, Mimarlar Odası'na en az 20 yıllık kullanım süresi ile verilmiştir. Yapının mülkiyeti günümüzde BBB'ne aittir.

Şekil 3.38: Özhancılar Konağı 2007 Öncesi **Şekil 3.39: Mimarlar Odası 2022**

Kaynak: Url 2

Kaynak: Zeynep Sağay Aksun Arşivi

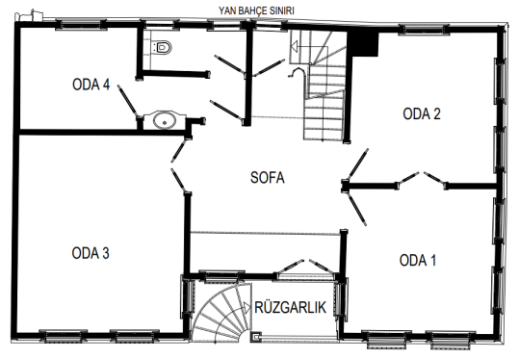
Bodrum ve 2 normal kattan oluşan yapı, kâgir temel üzerine ahşap çatkı arası tuğla ve kerpiç dolgu sistemi ile inşa edilmiştir. Cephesi kireç sıva ile kaplanmıştır. Yapıya eğimli arazi yönünden, merdivenler ile yükseltilmiş eyvan vasıtası ile girilmektedir (Şekil 3.39). Bu bölümde sofayı aydınlatan bir adet kapı yanında, iki adette yan odalardan revak bölümüne bakan kim geldi pencereleri bulunmaktadır. Yapı iç sofalı plan sistemine sahiptir (Şekil 3.41). Sofa yanlarında ikişer oda bulunmaktadır. Kapıdan girince karşıdaki kısımda bodrum kata inişi ve üst kata çıkışı sağlayan merdiven bulunmaktadır. Bodrum kat bahçe kotu ile aynı seviyede olduğundan burada da odalar bulunmaktadır. Bodrum kat özgün mimaride taşlık bölümüdür. Taşlık, Türk evlerinde zeminin taş ile kaplı olduğu, genellikle büyük fırın ve ocakların, ahırların, ambarların bulunduğu bölümdür. Bölgede taşlık kısmını hayvan bakılmadığı için daha çok fırın ve ocağın bulunduğu ya da su sarnıcının yer aldığı yaşam alanları oluşturmuştur.

Girişteki sofa kısmına karşılık üst katta, cumbalı bölümü de kapsayarak sokağa taşan hayat bölümü bulunmaktadır. Zemin katta olduğu gibi. 1. katta da odalar hayat kısmının iki yanında dizilmiştir. Odalar ahşap tavan döşemeleri ile kaplıdır. İnce ahşap çıtalar ile oluşturulan dikdörtgen formların oda doyunca birbirlerine paralel döşenmesi ile motif oluşturulmuştur. Bölgedeki tarihi yapılarda bu tavan süslemesine çok sık rastlanılmaktadır.

Şekil 3.4017: Mimarlar Odası Ön Cephe Planı

Kaynak: Cengiz Dikici Çizimi

Şekil 3.41: Mimarlar Odası Z.K. Planı

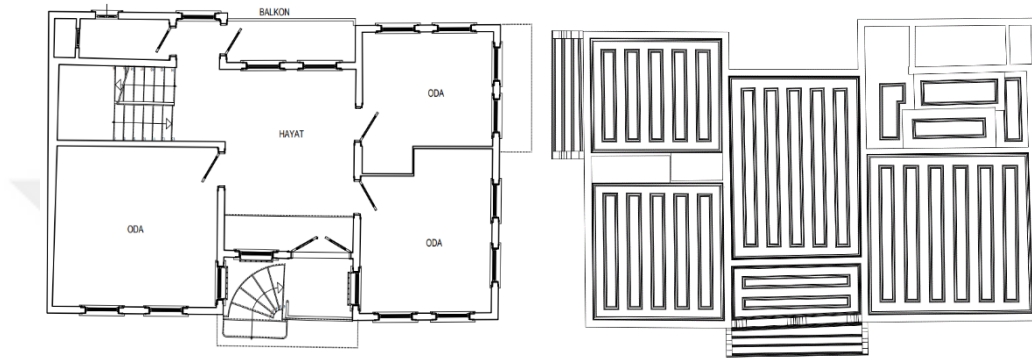
Kaynak: Cengiz Dikici Çizimi

Bodrum kat cephesi kesme taş olarak düzenlenmiştir ve zemin kat ile arasında kat silmesi bulunmaktadır. Giriş zemin kat kotunda olup, çift kemerli alınlık sütunlar ile taşınmıştır. Giriş bölümünün üstünde yer alan cumba, ahşap guseli payandalar ile desteklenmektedir. Orta cumba aksının her iki yanında da simetrik şekilde konumlanan pencereler tek tip, uzun ince, giyotin şeklindedir. Zemin kattaki pencerelerde demir parmaklıklar kullanılmıştır. Yapı kırma çatılıdır. Arka cephesinde bulunan yan bahçe ile binada açık alan ihtiyacı karşılanmıştır.

3.4.4. Balıkesir Barosu

Yapının ilk varisi Viran oğlu Agop Efendidir. Bina tescil fişine göre, Dumlupınar Mahallesi, Kazım Özalp Sokak, 8458 Ada 11 Parsel üzerinde yer almaktadır. Konak olarak inşa edilen yapı 2008 yılında Balıkesir Barosu tarafından restore ettirilip baro binası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yapı bodrum ve 2 normal kattan

oluşmaktadır. Bölgedeki birçok yapı gibi taş kâgir temel üzerine ahşap çatkı sistemi kullanılarak inşa edilen binanın cephesi kireç sıva ile kaplıdır. Giriş, Kazım Özalp Sokak cephesinden, yol kotundan yükseltilen bir merdiven ve kaş kemer tipine sahip revaklı bölüm ile sağlanmıştır. Revak kısmında odalardan ve hayattan bu bölümü gören pencereler bulunmaktadır. Giriş üzerinde bir çıkma ile sokağa taşan cumbayı payandalar desteklemektedir.

Şekil 3.4218: Balıkesir Barosu Zemin Kat Planı ve Z.K. Tavan Döşemesi

Kaynak: Cengiz Dikici Çizimi

Yapının giriş bölümünde odaları arka bahçeye balkon ile bağlayan hayat bölümü bulunmaktadır (Şekil 3.42). Hayatın iki kenarında odalar konumlanmıştır. Üst kata bağlantı bu bölümde bulunan merdiven ile sağlanmaktadır. Zemin kat tavanı, ince ahşap çitalarla oluşturulan dikdörtgen motiflerin birbirine paralel konumlandığı, bölgede rastlanılan genel tasarım tipi ile döşenmiştir. Zemin döşemesi ise, oda kenarlarından 23 cm' lik bir çerçeve içeresine paralel olarak atılan 25 cm' lik döşeme tahtaları ile yapılmıştır. Zemin kat plan kurgusu 1. katta da aynı şekilde devam etmektedir. Yapı eğimli arazide olduğu için, bodrum kat döşemesi arka bahçe kotuyla aynı seviyededir. Mutfak alanı bodrum katta çözülmüştür.

Şekil 3.4319: Balıkesir Barosu

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Şekil 3.44: Balıkesir Barosu Ön Cephe

Kaynak: Cengiz Dikici Çizimi

Cephede katları birbirinden ayıran ahşap kat silmeleri kullanılmıştır (Şekil 3.44). Bodrum kat pencereleri demir parmaklıklı ve kanatlı açılan ahşap pencerelerdir. Zemin kat ve 1. katta boyu uzun eni dar giyotin ahşap pencereler kullanılmıştır. Kapı bölgede yaygın olarak kullanılan iki kanatlı, her kanatta üç göbeğin bulunduğu ahşap kapıdır. 60 cm'lik ahşap çatı saçağı bulunan yapı, kırma çatı sistemi üzerine granada tipi kiremit ile kaplıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KARESİ İDADİSİ VE ÇEVRESİNE İLİŞKİN ANALİZLER

4.1. Karesi İdadisi Tarihi ve Konumu

Osmanlı Dönemi'nde eğitim sisteminde yapılan en esaslı düzenleme 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin uygulanması ile yapılmıştır. Bu düzenleme orta öğretimden sonrasını konu almakla birlikte Osmanlı'da Batılı tarzda eğitim sistemine geçiş dönemi başlamıştır (Uygun, 2006). Nizamname kapsamında tüm vilayetlerde birer tane İdadi açılmasına karar verilmiştir. Fakat dönemin ekonomik durumu sebebiyle bu karar her şehirde tatbik edilememiş, okullar İstanbul başta olmak üzere birkaç vilayette açılabilmiştir. 1888 senesinde taşradaki çocukların da idadilerde öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla gündüz eğitim veren idadilerin yatılı eğitime geçmesine karar verilmiştir.

İdadi kelimesi Arapça kökenli olup bir şeyi hazırlamaya mahsus yer anlamına gelmektedir. Türkçede ise eskiden lise derecesinde okul anlamını taşımaktadır (Url 11).

1882 ile 1883 yıllarından itibaren ülke genelinde idadi okulları açılmaya başlamıştır ve 1884 senesinde Balıkesir'de henüz bir bina inşa edilmemişken idadi Celâlzade Hanı bünyesinde eğitim vermeye başlamıştır (Uzunçarşılı, 1924). Öğrenci sayısının artması sebebiyle hana sığmayan okul (tez kapsamında da incelediğimiz) sonrasında Eski Belediye Binası olacak olan Giridizade Mehmet Paşa Konağı'na nakledilmiştir. Çeşitli yerlere taşınan okul binası 19. yy. sonunda konakta yangın çıkıp yapının tahrip olması sebebiyle Uncu Hafız Ali Efendi'nin evine taşınmıştır.

Şekil 4.1: Karesi İdadisi Güneybatı Cephesi 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Karesi İdadisi asli binası, 1895 senesinde dönemin padişahı II. Abdülhamit döneminde inşa ettirilmiştir. Yapı günümüzde Karesi ilçe sınırlarında, Dumlupınar Mahallesi, 8477 ada, 1 parselde, Ali Hikmet Paşa Caddesi ile Koca Okul Sokak kesişiminde yer almaktadır. 1898 Balıkesir depreminde hasar alan bina, geçici bir yere taşınarak eğitime farklı bir yerde devam edilmiştir. Binanın tadilatı 1902 senesinde II. Abdülhamid tarafından Belediye Kalfası Hırıstutmus'a yaptırılmıştır (Eren, 1993).

Şekil 4.2: Karesi İdadisi Kuzeydoğu Kapısı Üstünde Yer Alan Kitabe 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Bu durum binanın kuzey doğu yönünde yer alan, bahçedeki sütunlu giriş kapısı üzerinde dikdörtgen levha üzerine celi sülüs hat ile şu şekilde yazılmıştır.

“El-Gazi Abdülhamid-i Sâni Efendimiz hazretlerinin ahd-i hilâfetpenahilerinde imar olunmuştur. Tarih-i inşa 1312. Tarih-i tamir 1318.” (Eren, 1993).

Nisan 1913’te Selanik Sultanisi buraya nakledildikten sonra yapı, “Balıkesir Sultanisi” ismini almıştır. 1912 yılından itibaren İdadi yatılı (leyli) olarak eğitim vermeye başlamıştır. 1915 ile 1916 yılları arasında çıkan Çanakkale Savaşı’na, Balıkesir Sultanisinin öğrencileri de katılmıştır. 3 öğrenci haricinde toplam 94 öğrenci savaşta şehit olmuştur ve bu yönüyle ülkede en çok şehit veren okullar arasındadır. “1919-1920 ders yılına kadar leyli öğrenim veren Sultânî, bu yıldan sonra nehârîye çevrildi.” (Uygun,2006)

15 Temmuz ile 15 Ağustos 1923 senesinde Birinci Seneyi İlmiye toplantısı sonucu Sultani adı yerine lise adı kullanılmasına karar verilmiş ve ülkedeki tüm Sultaniler lise adı ile anılmaya başlanmıştır (Uygun, 2006). Fakat bazı kaynaklara göre İdadinin, 1921 ile 1932 senesi yılları arasında Dâr-ül Muallimin adı altında kullanıldığı belirtilmiştir. Dâr-ül Muallimin rüştiyeler için erkek öğretmen yetiştiren okul anlamına gelmektedir. Bazı kaynaklarda Balıkesir Sultanisinin 1924 yılında kaldırılarak binanın 1931 senesine kadar kullanılmadığı da belirtilmektedir. 1932 ile 1935 yılları arasında ortaokul olarak kullanılmaya başlanılan yapı, 1935 yılından 1956 yılına kadar Balıkesir Lisesi olarak kullanılmıştır. Binanın halk arasında en yaygın kullanılan ismi de Balıkesir Lisesi’dir. Yapının şehre hâkim bir tepede bulunması sebebiyle halk arasında bina Kartal Yuvası ismi ile de anılmaktadır. 1956 ile 1970 yılları arasında Oruçgazi Ortaokulu olarak kullanıldıktan sonra 1982 yılına kadar 12 sene boyunca tamir için boş kalmıştır (Yırcalı,2019). Yapının 1978 yılında belediye tarafından rölöve ve restorasyon projeleri yapılmıştır. 19.06.1981 tarihinde ise Karesi İdadisi tescillenerek koruma altına alınmıştır (Şekil 4.3). 1982 Yılında Balıkesir Üniversitesi’ne bağlı olarak kullanılan yapı sırasıyla 18 sene Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, 5 Sene Fen Edebiyat Fakültesi, 2005 yılından 2020 senesine kadar 15 yıllık dönemde ise Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılmıştır.

İLİ	: BALIKESİR	
İLÇESİ	: MERKEZ	
ENVANTER NO.	: 26	
FOTOĞRAF	: 25	
ADRES	Mühendislik Fak. (Eski Üye) Ali Hilmi Paşa Cad.	CEPHE DÜZENİ :
KADASTRAL DURUM	7 Ada, 3 parsel	Giriş veya ön cephe :
KONUM	BAHÇE İÇİNDE SOKAK ÜZERİNDE	Diğer cepheler :
ÇEVRESEL DURUM		
KORUMA DURUMU	GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILARAK KORUNMUŞ BAKIM YAPILARAK KISMEN KORUNMUŞ GEREKLİ BAKIM VE ONARIM YAPILMAMIŞ	CEPHE ELEMANLARI :
ORJİNAL KULLANIM		PLAN DÜZENİ :
BUGÜNKÜ KULLANIM		PLAN ELEMANLARI :
İNŞAAT TEKNİĞİ		ÜST ÖRTÜ : (Çatı biçimi, Örtü malzemesi, Saçak tipi)
YAPISAL DURUM	(İYİ) (ONARIM İSTEMEZ) Orta (Statik Durumu İyi Malzeme Açısından Onarım İster) Kötü (Statik Durum ve Malzeme Açısından Onarım İster)	DEĞİŞİMLİK : Ana Kitlede : Cephe Düzeninde : Plan Düzeninde :

Şekil 4.3: Karesi İdadisi 19.06.1981 Yılı Tescil Fişi

Kaynak: Balıkesir Büyükşehir Belediye Arşivi

Belediye tarafından 2019 senesinde yapının Kuva-i Milliye ve Kent Müzesi olarak kullanılmasına karar verilmiştir. 2019 senesinde belediye tarafından yapının rölöve ve restorasyon projeleri yaptırılmıştır. Yapı 2019 yılından bu yana metruk durumdadır.

Balıkesir şehrini 7 defa ziyaret eden Atatürk, 1933 senesinde yaptığı ziyaretinde 22 Ocak günü Balıkesir Lisesi'nde bulunmuştur. Günümüzde kuzeydoğu yönündeki bahçe merdivenlerinde çekilen fotoğraf kaynak alınarak, Atatürk'ün bulunduğu yer ayak izleri ile anıtlştırılmıştır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4: Karesi İdadisi Atatürk'ün Ayak İzi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

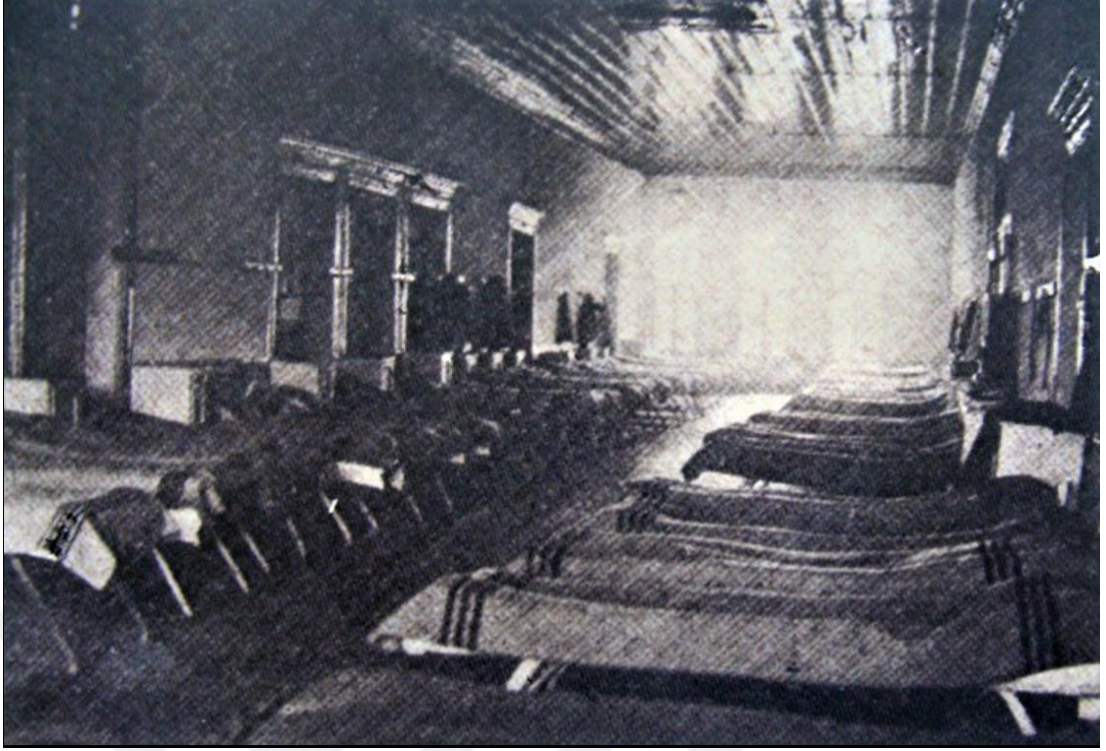
4.2. Karesi İdadisi'nin Mimari Özellikleri

Yapı günümüzde 8477 Ada 1 Parselde üç farklı yapı ile birlikte yer almaktadır. Bu yapılar Hacı İlbey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Karesi Ortaokulu ve Karesibey Öğretmenevidir. Tüm bu yapıların bulunduğu parsel 7.128,36 m²'lik bir alana sahiptir. Fakat ilk inşa edildiği alan ve günümüzde de okulun içinde bulunduğu bahçe sınırı ile yapının oturduğu arazi 1.424,49 m²'dir. Yapının bahçe duvarları ile çevrili alan Şekil 4.5'te yeşil renk ile gösterilmiştir. Günümüzde parseldeki yapıların bulunduğu alanlar, özgün yerleşimde İdadinin alt kısmında bahçe olarak kullanılmıştır. İdadi üç tarafı

cadde ile çevrili kıymetli bir köşe parselde yer almaktadır. Yapı çevresinde inşa edilen yapılar gibi şehir manzarası yönünde konumlandırılmıştır.

Şekil 4.5: İdadinin Bulunduğu 8477 Ada 1 Parsel Yapı Oturumları 2022

Karesi İdadisi inşa edildiği tarihten bu yana deprem, yangın, tamir, restorasyon gibi dış etkenler yoluyla farklı değişimler geçirmiştir. Bu sebeple yapının geçirdiği dönüşümleri kronolojik olarak incelemek, mimari kimliği anlamamıza yardımcı olacaktır.

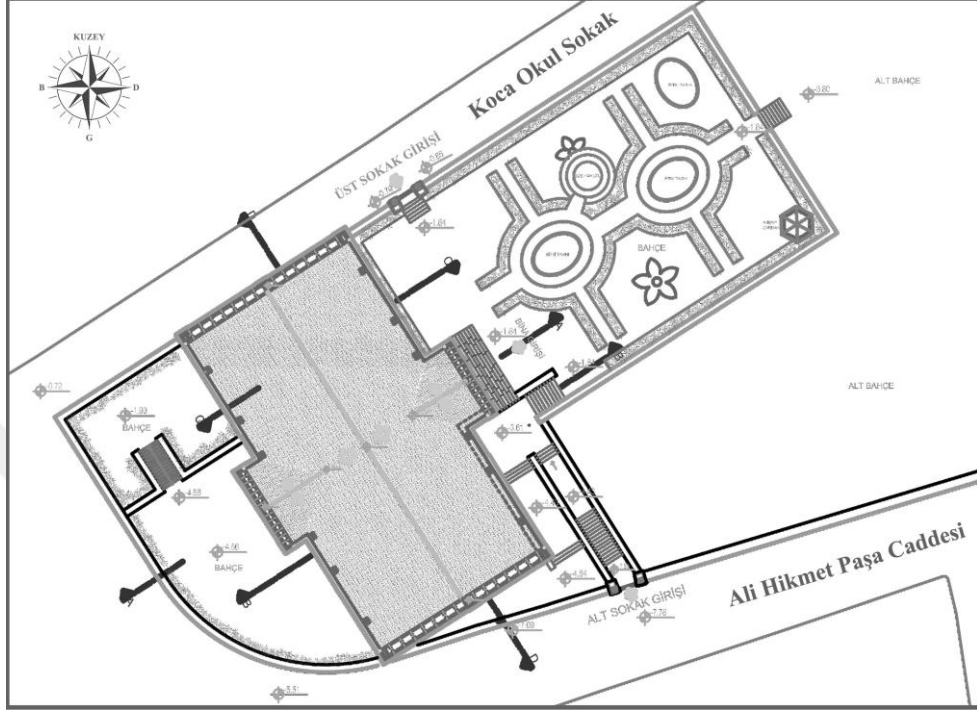
Şekil 4.6: Kaldırılan Çatı Katı – Yatakhane Bölümü

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Yapının en son geçirdiği köklü değişikliğin 1990 yılında yapılan restorasyon projesi olduğu bazı kaynaklarda yer almaktadır. Bu proje kapsamında yapının beden duvarları ve dış cephe boşluklarının aynen korunduğu, yapının iç hacminin tamamen yıkılarak betonarme konstrüksiyon ile yeniden inşa edildiği söylenmektedir. Bu bilgi bazı sözlü kaynaklarca doğrulansa da resmi kaynaklarda 1978 senesinde tasarlanan restorasyon projesinin 1982 yılında uygulamasının yapılmasının ardından binada yapılan herhangi bir tadilat belgesine ya da projesine ulaşılammıştır. Fakat 1978 yılı restorasyon projesinde betonarme kolonların yer almaması ve günümüzde binanın betonarme taşıyıcı sisteme sahip olması her iki ihtimal içinde eşit bir yaklaşıma sebep olmaktadır. Böylece yapıda zemin ve tavan döşemeleri, merdivenler, iç duvarlar, özgün doğramalar ve yapıya ait iç mekân süslemeleri tamamen değişmiştir. Bu çerçevede binada özgün mimariye ait bilgi elde etmek iç mekân hacmi için ulaşılması güç bir durumdadır.

Fakat cephe kurgusu ve vaziyet planı için bu durum biraz daha farklıdır. Yapının çeşitli açı ve yüksekliklerden dış cephesinin ve peyzajının net olarak algılandığı fotoğraflar

günümüze kadar ulaşmıştır (Ek 11). Restitüsyon projesi oluşturulurken bu fotoğraflar, alan analiz çalışmaları ve çeşitli belgelerden yararlanıldığı bilinmektedir.

Şekil 4.7: Karesi İdadisi Özgün Vaziyet Planı

Kaynak: Timur Çelik Arşivi

Yapı kuzeybatı- güneydoğu eksenı yönünde, dikdörtgen biçimde konumlanmıştır. Eğimli bir arazi yapısına sahip parselde sirkülasyon, arsa içinin farklı kotlarda kademelendirilmesiyle sağlanmaktadır.

Ek 11'de kuzeydoğu yönünde yer alan bahçe peyzajının orijinal fotoğrafı bulunmaktadır. Peyzaj, iki adet elips şeklindeki bitki tarhının etrafındaki yürüyüş yolları ve süs havuzu ile şekillenmektedir. Şekil 4.7'de görüldüğü gibi yapının özgün vaziyet planında kuzeybatı ve güneydoğu yönünden iki adet bahçe girişi bulunmaktadır. Güneydoğu yönündeki giriş kapısı kotu ile İdadi bahçesi arasında 5.94 m'lik bir kot farkı vardır. Güneydoğu girişi günümüzde doldurularak kapatılmış durumdadır. Bahçeye ikinci giriş, güneybatı yönünde sonradan açılan bahçe kapısı ile sağlanmaktadır.

Günümüzde Hacılbey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin bulunduğu arsaya, özgün peyzajda İdadinin doğu yönündeki bahçesinden 10 basamaklı bir merdiven ile geçiş sağlandığı tespit edilmiştir (Şekil 4.8).

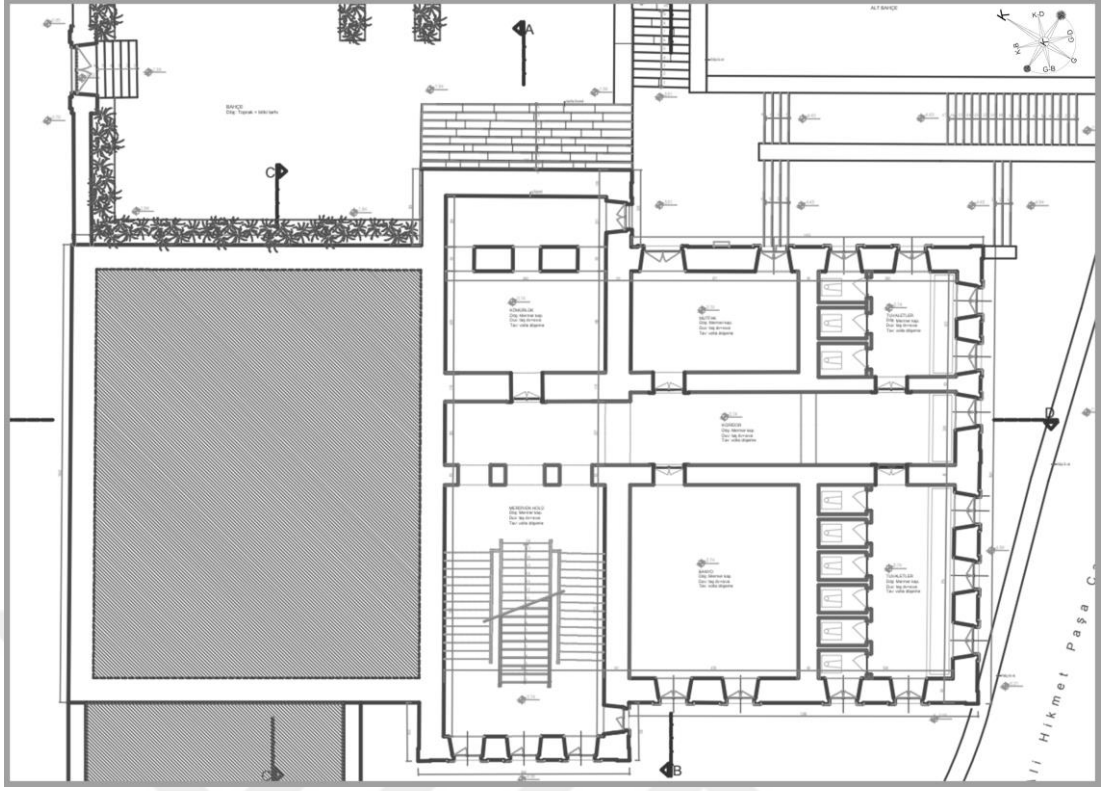
Şekil 4.8: Bahçeden Günümüz Hacılbey M.T.A. Lisesi Arsasına Geçiş Merdiveni

Kaynak: Balıkesir İl Kültür Turizm Müdürlüğü

4.2.1. Plan Kurgusu

Karesi İdadisi'nin geçirdiği çeşitli dönüşümler sonucunda ulaştığı durum, farklı dönemlere ait kat planları ile incelenmiştir.

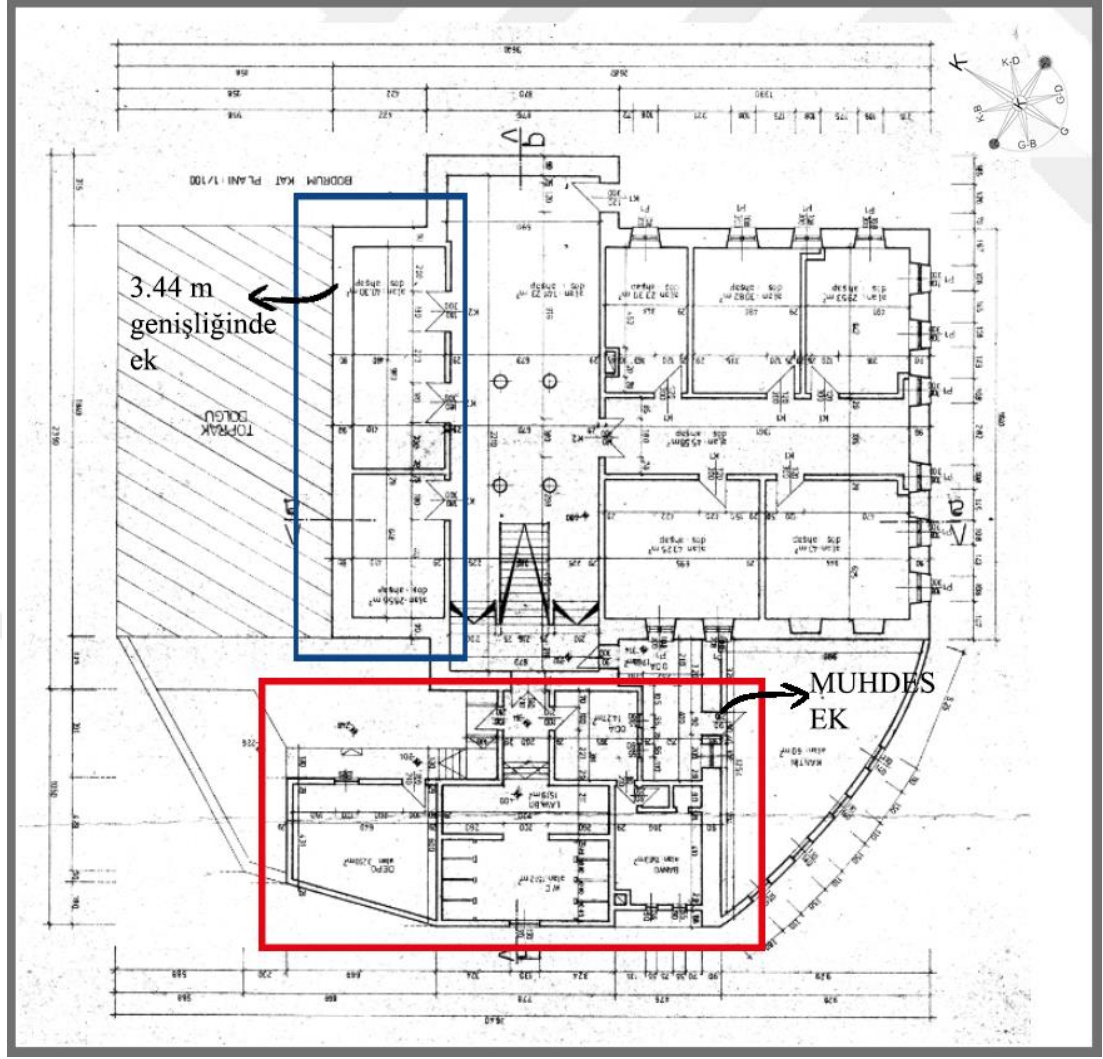
Özgün mimaride yapı, giriş merdivenleri dâhil 730 m²'lik oturum alanına sahiptir. Kâgir konstrüksiyona sahip, bodrum ve 3 normal kattan oluşan yapı, kuzeybatı yönünde arazinin daha yüksek oluşu sebebiyle farklı iki kota oturmaktadır. Yapının özgününde bodrum katta banyo, tuvaletler, mutfak ve kömürlük gibi ıslak hacimlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Mutfak hacmine doğu yönündeki 10 basamaklı merdiven vasıtası ile bahçeden bir giriş bulunmaktadır. Bahçe girişinin, yatılı okula gıda sevkiyatının okul içi sirkülasyona girmeden sağlanabilmesi olduğu düşünülmektedir. Aynı basamaklar ile kömürlük bölümüne de bahçeden bir geçiş mevcuttur (Şekil 4.9).

Şekil 4.9: Bodrum Kat Planı Restitüsyonu

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Belediye arşivinden Karesi İdadisi'nin 1978esinde yapılan rölöve ve restorasyon projelerine ulaşılmıştır. 1978 yılı rölövesine göre, bodrum katta merdiven holünün sol tarafında yer alan kuzeybatı bölümünün yaklaşık 3.44 cm genişliğinde açılmış olduğu gözükmemektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10: 1978 Yılı Rölöve Bodrum Kat Planı

Kaynak: Belediye Arşivi

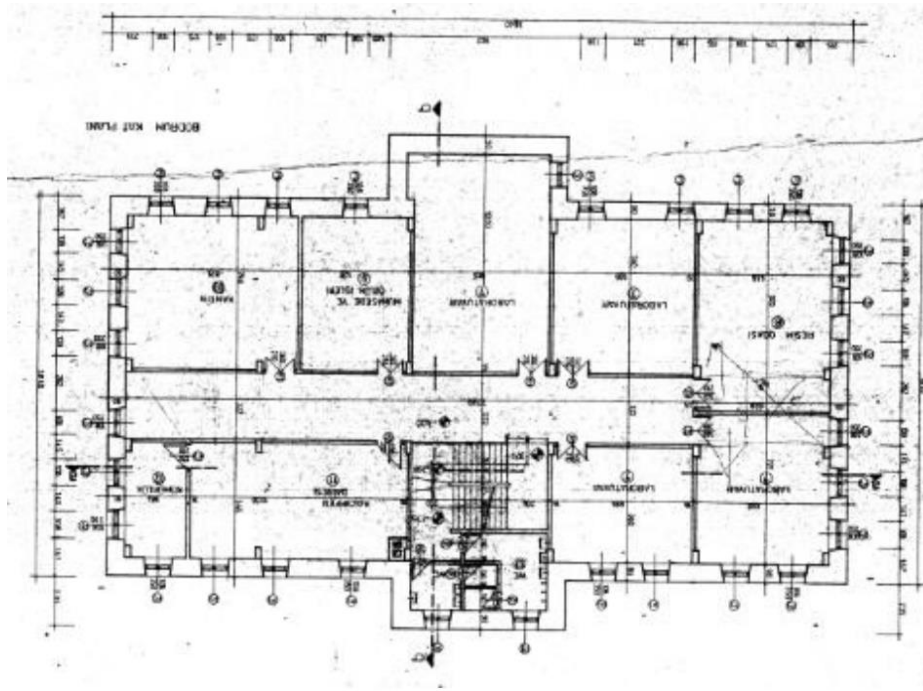
Güneybatı cephesi yönünde kapı açılarak muhdes bir ek inşa edildiği ve bu bölümde tuvalet, banyo ve lavabo gibi alanların oluşturulduğu görülmektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.11: İdadinin Muallim Mektebi Olduğu Dönem Güneybatı Cephesi Muhdes Ekler

Kaynak: Balıkesir İl Kültür Turizm Müdürlüğü

Muallim mektebi olarak kullanıldığı dönemde çekilmiş bir fotoğrafta bu eklerin 1921 ila 1932 seneleri arasında var olduğu gözükmemektedir (Şekil 4.11). Bu muhdes ekler 1978 senesinde yapılan restorasyon projesinde kaldırılmıştır (Şekil 4.12).

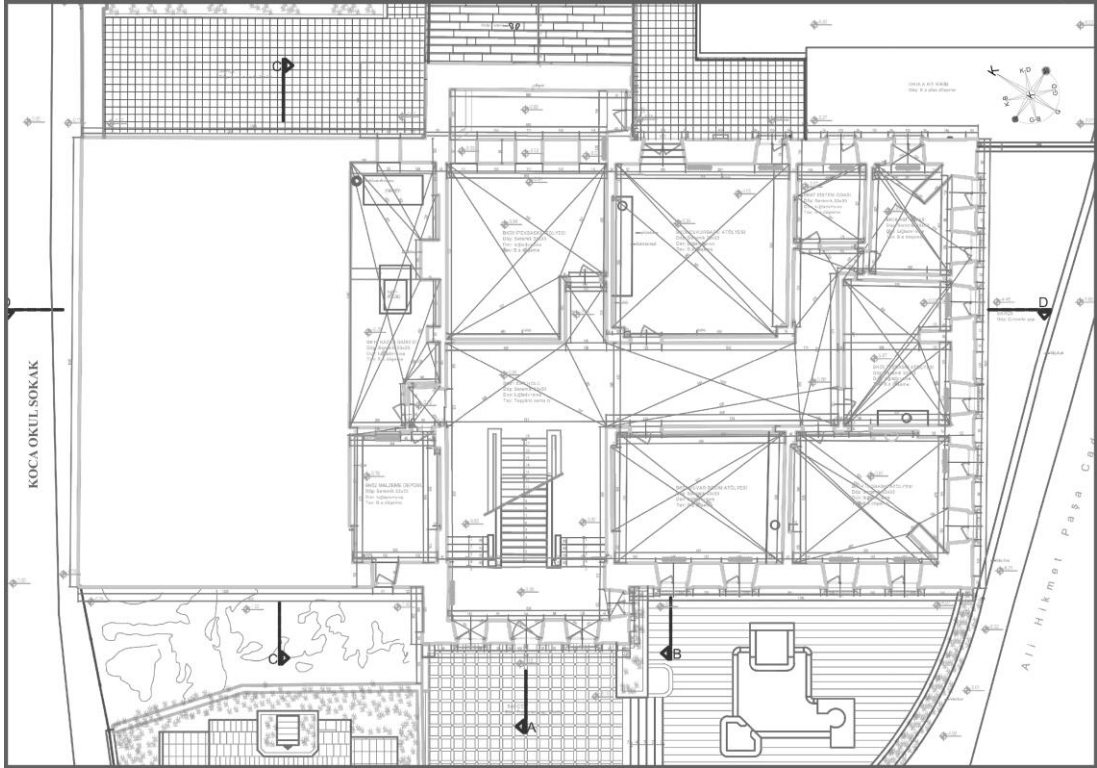
Şekil 4.12: 1978 Yılı Restorasyon Projesi Bodrum Kat Planı

Kaynak: Belediye Arşivi

1978 senesinde hazırlanmış olan restorasyon projesinde, her ne kadar kuzeybatı yönünde kat planının zemin kat hizasında genişletilmesi düşünülse de bu durum uygulanmamıştır. Kısacası bu tasarım proje ölçeğinde kalarak, çağdaş restorasyon kurallarına aykırı bir tasarım olup mevcut arazi koşulları ve yapının statik şartları gereğince uygulanamadığı anlaşılmaktadır.

Günümüzde yapıya güneybatı cephesinden bir giriş kapısı açılmış durumdadır. -3.05 kotunun bulunduğu batı giriş kapısından -3.82 kotuna inilen bodrum kata 5 basamaklı betonarme merdiven ile geçilmektedir. Özgünde merdiven holünün bizi karşıladığı kısımda bulunan iki adet sütun, yapı betonarme olarak inşa edildiği dönemde kaldırılmıştır.

Kuzeydoğu yönünde yer alan kömürlük bölümü ise dikdörtgen biçimindeki özgün formundan L plan tipine sahip bir alana dönüştürülmüştür ve kömürlük yakın dönemde ipek baskı odası olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.13). Güneydoğu yönünde yer alan tuvaletler kaldırılıp baskı ve sistem odası olarak dönüştürülmüştür ve tuvalet hacimleri üst katlarda oluşturulmuştur.

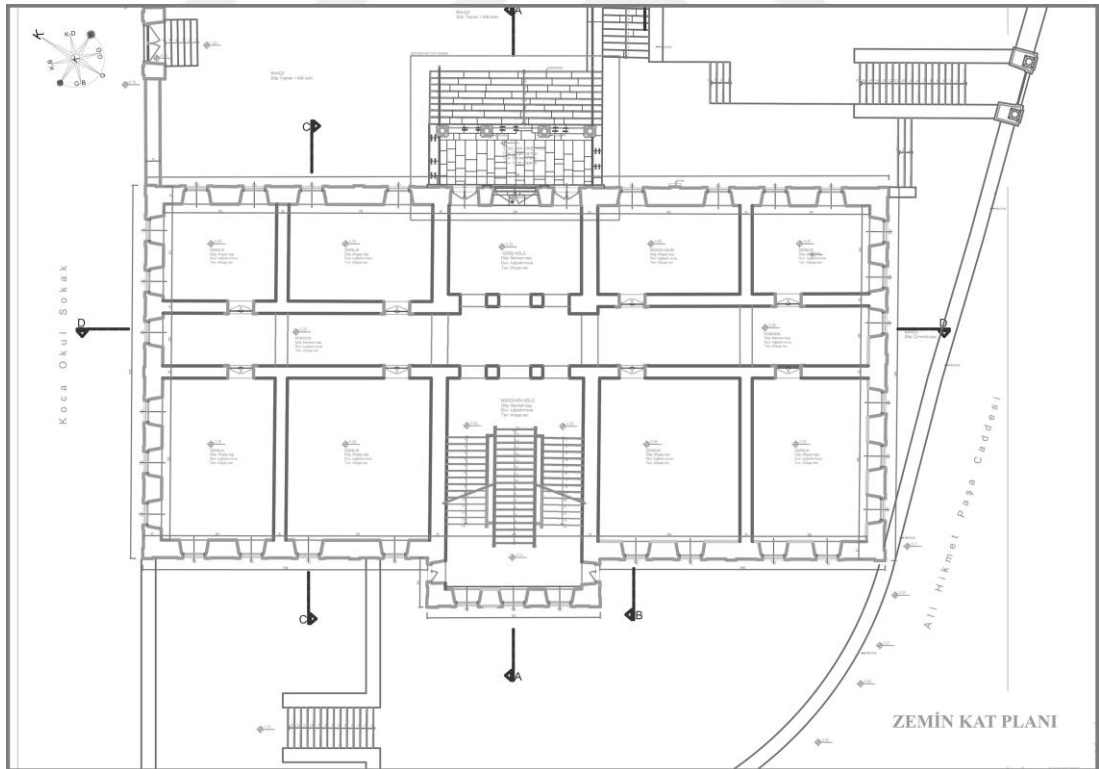
Şekil 4.13: Bodrum Kat Planı Rölövesi

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Güneydoğu cephesinde yer alan koridor penceresinin olduğu bölüme sonradan bir oda eklenmiş ve bu kısım koridorun gün ışığı almasını engelleyerek bodrum kat hacminin karanlık kalmasına sebep olmuştur. Eklenen bu oda taşbaskı odası olarak kullanılmaktadır.

Özgün halinde bodrum kat mermer döşeme ile kaplıdır. Günümüzde ise bodrum kattaki tüm hacimlerin zemininde 33x33 cm seramik döşeme kullanılmıştır.

Zemin kat bölgedeki birçok yapı gibi simetrik bir plan tipine sahiptir ve orta koridorlu plan şemasındadır. Koridor kuzeybatı ve güneydoğu cephede yer alan ince uzun pencerelerden gün ışığı almaktadır. Merdiven kuzeybatı- güneydoğu eksenı yönünde ortada olacak şekilde güneybatı cephesinde konumlandırılmıştır. Ara sahanlıklı, ana kolun sahanlıktan iki kola ayrıldığı üç yönlü merdiven tipindedir. Merdiven ahşap konstrüksiyonla inşa edilmiştir. Basamaklar, merdiven babaları ve tırabzan ahşap malzemedir.

Şekil 4.14: Zemin Kat Planı Restitüsyonu

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Merdivenin karşısında, üç adet sepet kulpu kemer ile birbirine bağlanmış dört adet ahşap sütunun taşıdığı giriş holü bulunmaktadır. Kemer ve sütunlardan oluşan bu sistem koridor bölümünde merdivenlerin önünde de mevcuttur (Şekil 4.15).

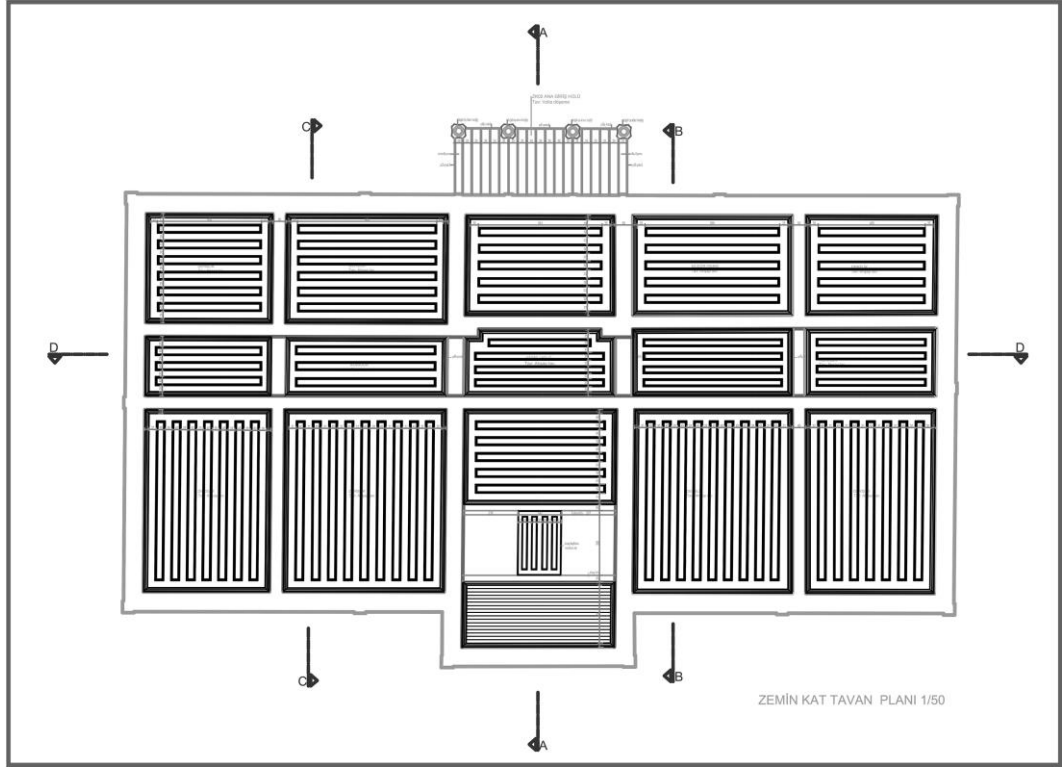
Şekil 4.15: Zemin Kat Merdiven Holü

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Giriş holünde binanın ana girişi olan kuzeydoğu cephesi kapısı bulunmaktadır. Kapı 3.08 m yüksekliğinde ve çift kanatlıdır. Üzerinde sekizgen ve altıgen şekilde geometrik süslemeler bulunmaktadır. Kapının iki yanında bulunan kemerli pencereler giriş holünü aydınlatmaktadır. Kapı doğal taş döşemeli merdiven sahanlığına açılmaktadır. Sahanlık üstü 1. kat cumbası sayesinde kapalı durumdadır. Bu cumbayı, sahanlıkta dört adet kare kaide üzerine oturan dairesel biçimli doğal taş sütunlar taşınmaktadır. Cumba altındaki tavan volta döşemelidir. Sahanlıktan 1.77 m aşağıda bulunan bahçeye 9 adet doğal taş basamak ile inilmektedir.

Zemin katta 7 derslik ve 1 müdür odası olmak üzere toplam 8 bölüm yer almaktadır. Zemin katta, merdiven holü, koridor ve giriş holünde zemin mermer ile kaplıdır. Odalarda ise zeminde ahşap kaplama kullanılmıştır.

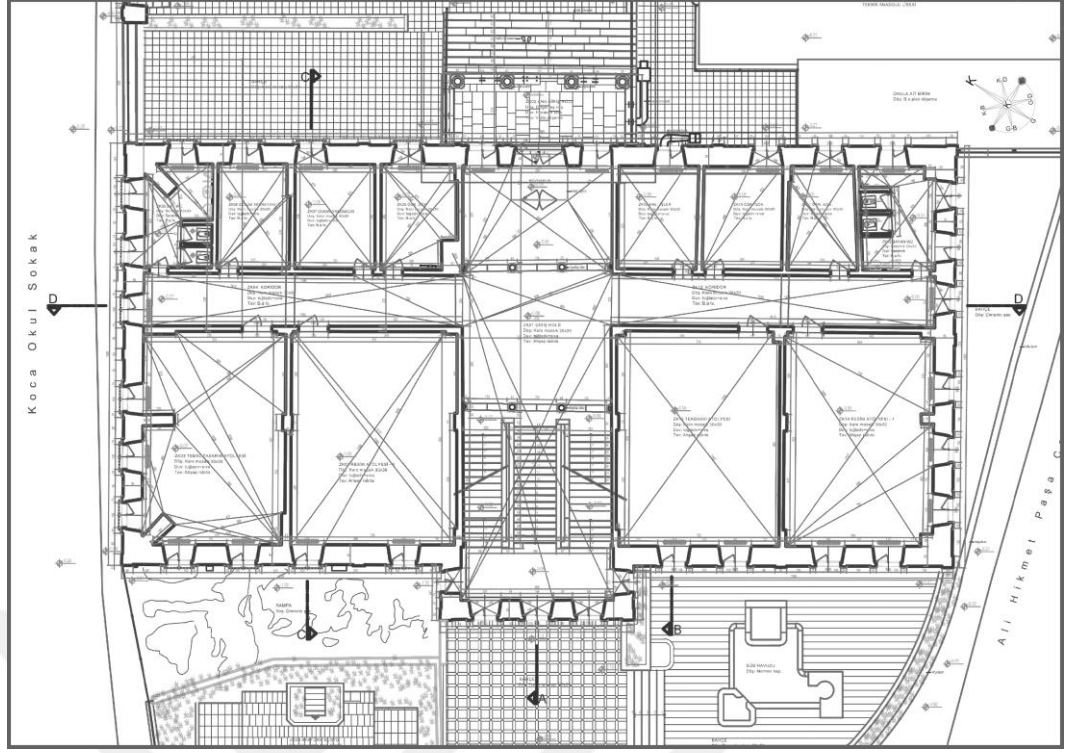
Kapılar çatı katı hariç tüm katlarda, 2.84 m ile 2.96 m yükseklik aralığında taş sövenin çevrelediği, iki kanatlı, göbekli, kanat yüksekliği 268 cm ile 280 cm arasında değişen ahşap kapılardır.

Şekil 4.16: Zemin Kat Tavan Planı Restitüsyonu

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Zemin kat tavan planında Koruma Kurulu tarafından onaylanan restitüsyon projesine göre bölgede yaygın olarak kullanılan ahşap çıtalı tavan döşemesi kullanıldığı düşünülmektedir. Bu döşeme tipi uzun ince dikdörtgen çerçevelerin birbirine paralel olarak tekrarlanması ile oluşturulmaktadır.

Şekil 4.17: Zemin Kat Planı Rölövesi

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Sonrasında betonarme olarak inşa edilen iç konstrüksiyonda, zemin kat planında kuzeybatı yönünde iki adet çaplı şekilde yerleştirilen 70x133 cm ve 63x136 cm ölçülerindeki muhdes kolonlar dikkat çekmektedir. Kuzey yönündeki odada 48x135 cm ölçüsünde betonarme bir kolon daha yer almaktadır.

Şekil 4.18: Karesi İdadisi Zemin Kat Kuzeybatı Yönündeki Oda 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Kuzeydoğu cephesinde bulunan odaların her biri kapalı alan sayısını arttırmak amacıyla ikiye bölünmüş durumdadır. İki cepheye de manzarası bulunan köşe odalar tuvalet olarak dönüştürülmüştür.

Koridor genişliği yeniden inşa edildiği dönemde daraltılmıştır. Bu da koridor pencerelerinin iç mekândan algılandığı özgün görüntüyü bozmuştur. Merdiven bölümü önünde yer alan sütunlu sistem koridor duvar aksından merdiven önüne taşınmıştır, iç hacimdeki simetrik görünüm zedelenmiştir.

Günümüzde tuvalet zemininde 33x33 cm'lik seramik, diğer odalar ve hollerin zemininde ise 30x30 cm'lik karo mozaik kullanılmıştır.

Şekil 4.19: Zemin Kat Tuvaletleri

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Merdiven holü, giriş holü ve bazı odaların tavan kaplaması bağdadi çıtalı ve boyalıdır. Merdiven altı, koridor, bazı odalar ve tuvaletlerin tavanı ise sıva üzerine tavan boyası yapılarak kullanılmaktadır.

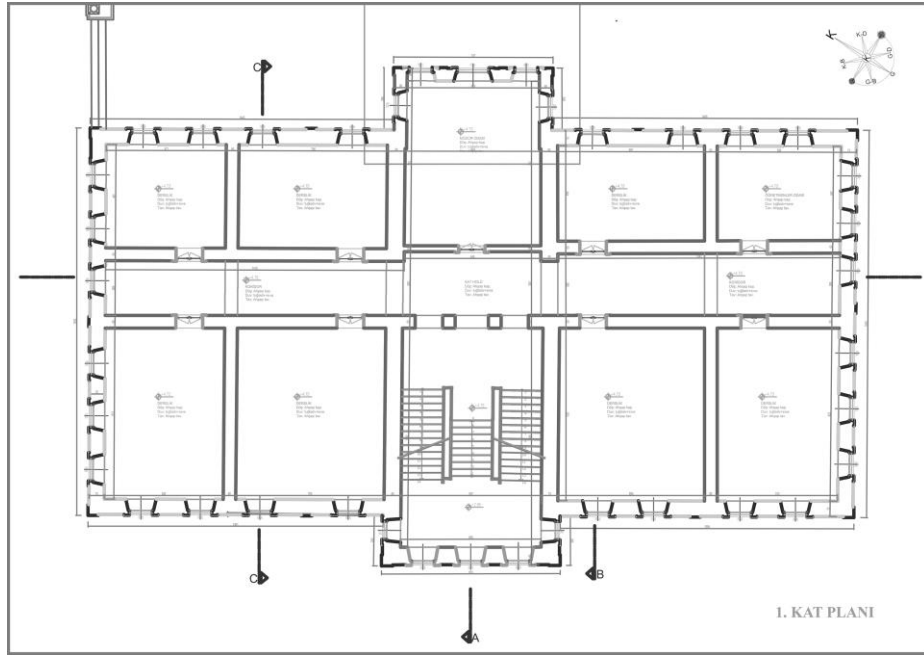
Günümüzde yapıda tüm kapılar yüksekliği 1.90 m ile 2.01 m arasında değişen, çift kanatlı mdf malzemeli kapılardır.

Şekil 4.20: Birinci Kat Müdür Odası, 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

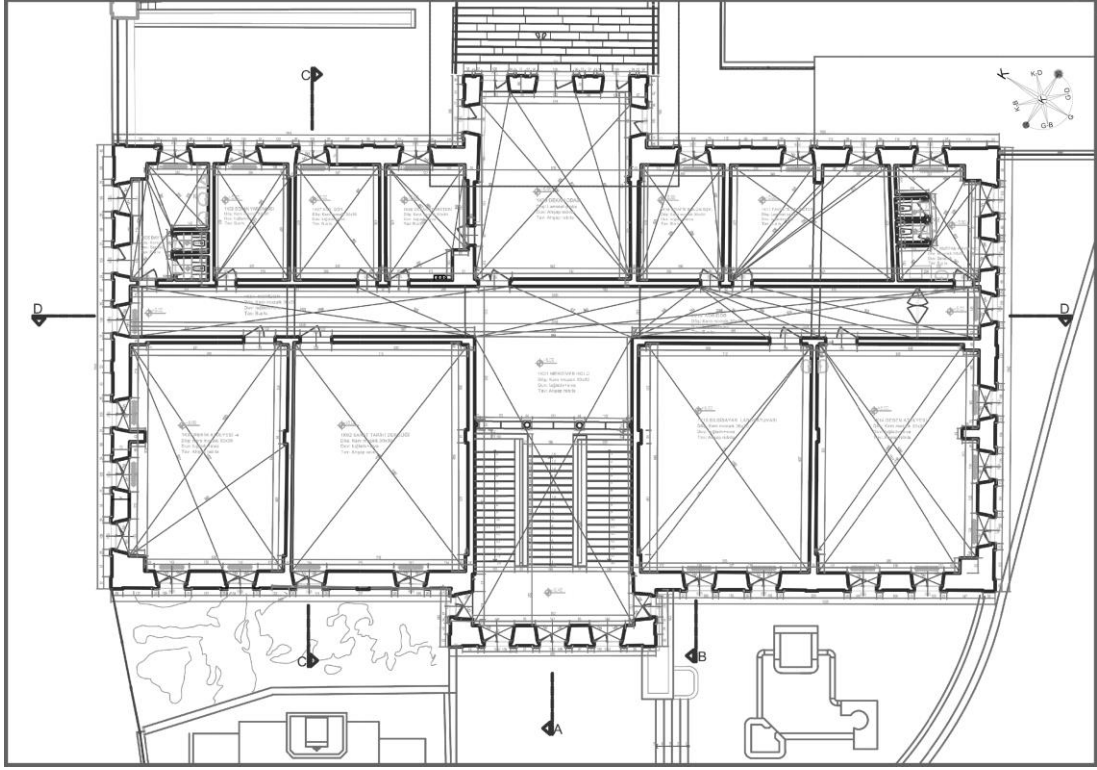
Zemin katta merdiven holünden koridora çıkışta dört sütun ve üç kemerden oluşan geçiş bölümü 1. katta da mevcuttur. Bu bölümün karşısında zemin katta giriş holünü oluşturan bölüm, 1. katta bahçeye yaptığı 2.95 m'lik bir çıkma ile müdür odası özelleştirilmiştir (Şekil 4.20). Çıkmanın üç yanında yer alan pencereler ile bu oda geniş bir şehir manzarasına sahiptir.

Şekil 4.21: 1. Kat Planı Restitüsyonu

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Birinci kattaki oda planları müdür odası haricinde zemin kat odalarının tekrarı şeklindedir. Özgün mimaride bu kattan ana merdiven ile çatı katına çıkılmaktadır.

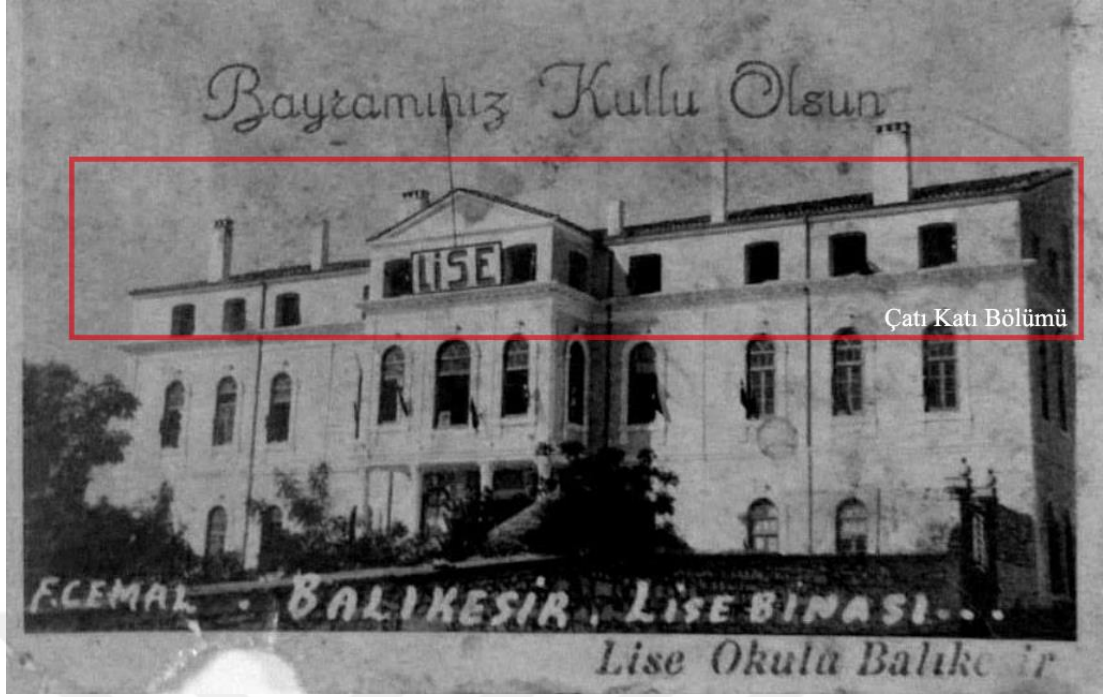
Şekil 4.22: 1. Kat Planı Rölövesi

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Günümüzde 1. kat doğudaki odalar müdür odası hariç zemin kattaki gibi ikiye bölünmüştür. Kuzeydoğu cephesindeki iki köşe oda tuvalet olarak dönüştürülmüştür. Müdür odası zemini laminant parke ile döşenmiş olup duvarlar ve tavan ahşap rabıta ile kaplanarak krem renge boyanmıştır. Zeminde odalar ve holler 30x30 cm karo mozaik, tuvaletler ise 33x33 cm seramik ile kaplanmıştır.

Çatı katı kaldırıldığı için günümüzde yapının son katı 1. kattır. Çatı arasına koridorda bulunan çatı kapağı ile metal gemici merdiveni ile çıkılmaktadır.

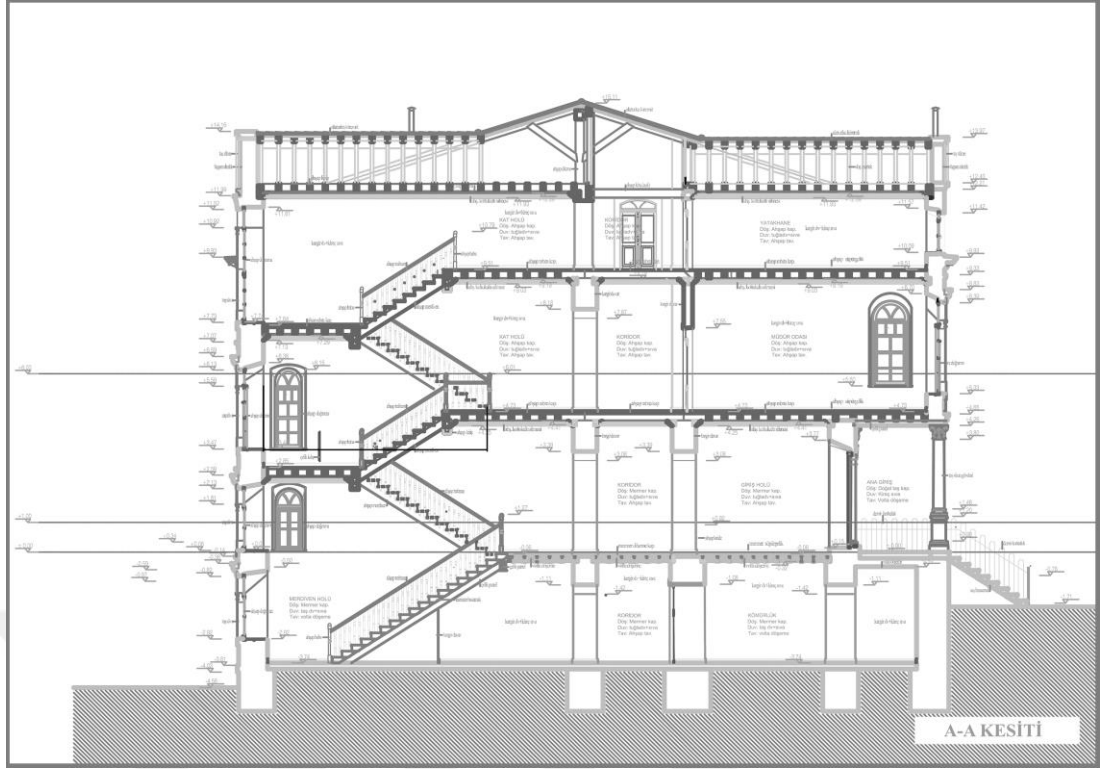
Yapının eski fotoğraflarında çatı katında kuzeybatı ve güneydoğu yönündeki odalar haricinde kısa, basık kemerli ve iki kanatlı ahşap pencerelerin kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.23). Özgün mimaride yapı beşik çatı ile örtülüdür.

Şekil 4.23: 1935-1956 Yılları Arası Basılan Bayram Kartı – Çatı Katı Bölümü

Kaynak: F. Cemal

Günümüzde yapının çatısı geleneksel ahşap konstrüksiyonludur. Kıрма çatı olarak düzenlenmiştir ve Marsilya tipi kiremit ile örtülüdür. Kuzeydoğu yönündeki cumba ve güneybatı yönündeki merdiven üzerinde çatı güvercinlik şeklinde çözülmüştür. Çatı çevresi tümüyle taş silme ile çevrelenmiştir.

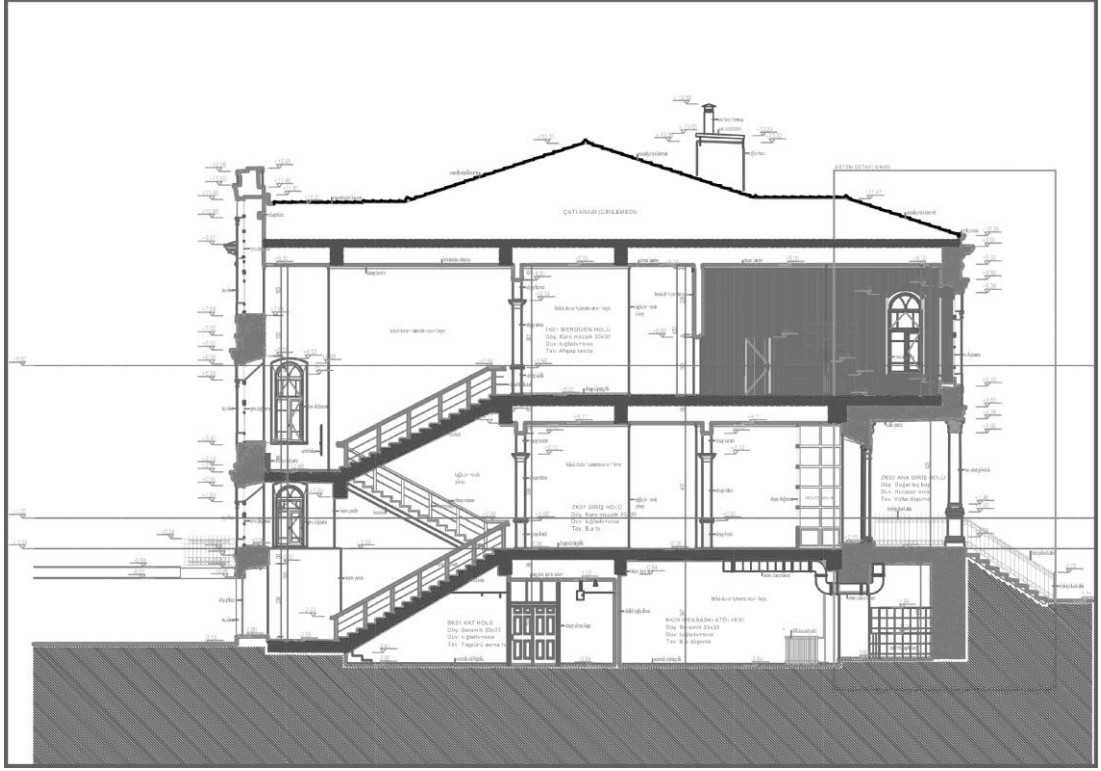
Şekil 4.24: A-A Kesiti Restitüsyonu

Kaynak: T.Ç. Arşivi

A-A Kesitinde iç temiz kat yükseklikleri sırasıyla, bodrum katta 3.42 m, zemin katta 4.19 m, 1. Katta 4.30 m, çatı katında ise ahşap kiriş altı yüksekliği 2.42 m'den başlayarak çatı mahyası altında 5.05 m' ye ulaşmaktadır. Eğimli araziye konumlanan yapı yüksekliği ise güneybatı yönünde 19.77 m ve kuzeydoğu yönünde 16.92 m' dir.

A-A kesitinde dikkat çeken ahşap merdiven bodrum katta çelik putrel ile desteklenmiştir ve sadece bu katta merdiven basamakları mermer ile kaplıdır. Üst katlarda merdiven ve kat döşemeleri ahşap konstrüksiyon ile tasarlanmıştır ve ahşap kiriş ile kâgir duvarlar tarafından taşımaktadır.

Kuzeydoğu cephesinde merdiven sahanlığını aydınlatan bodrum ile zemin kat arasında kemerli, iki kanatlı, ahşap bir yan pencere ve zemin kat ile 1. kat arasında kemerli ahşap giyotin sistem bir yan pencere bulunmaktadır. Yapıda tüm duvarlar sıva ile kaplıdır.

Şekil 4.25: A-A Kesit Rölövesi

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Günümüzde A-A kesitinde iç temiz kat yükseklikleri bodrum katta 3.53 m, zemin katta 4.74 m, 1. katta 4.88 m, çatıda 3.16 m yüksekliğindedir. İptal olan çatı katı sebebiyle bina yüksekliği azalmıştır. Günümüzde Karesi İdadisi güneybatı yönünde 16.43 m, kuzeydoğu yönünde 15.01 m yüksekliğindedir.

Kat döşemeleri ve merdivenler betonarmedir. Merdivende bulunan pencereler kemerli kanatlı PVC şeklinde dönüştürülmüştür.

Bodrum kat tavan döşemesi günümüzde diğer katlarda olduğu gibi betonarme döşeme olarak inşa edilmiştir. Geçmişte kömürlük, son zamanda ipek baskı sınıfı olarak kullanılan odanın kemerli geçişinin ardındaki tavan döşemesinin orijinal döşemeden geriye kalan ender bir bölüm olduğu düşünülmektedir. Bu bölümde tavan volta döşemedir (Şekil 4.26 ve 4.27). Binaya sonradan eklenen kalorifer sistemine ait borular, döküm radyatörler, havalandırma kanalları ve bazı elektrik kabloları gibi sistemler hacimlerde duvar üzerinden yürütülmüş ve kötü bir görüntüye sebep olmaktadır. Gözükmesi istenmeye bu ekler kesitte belirtilmiştir.

Şekil 4.26: İpek Baskı Odası

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Şekil 4.27: Volta Döşemeli Bölüm

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

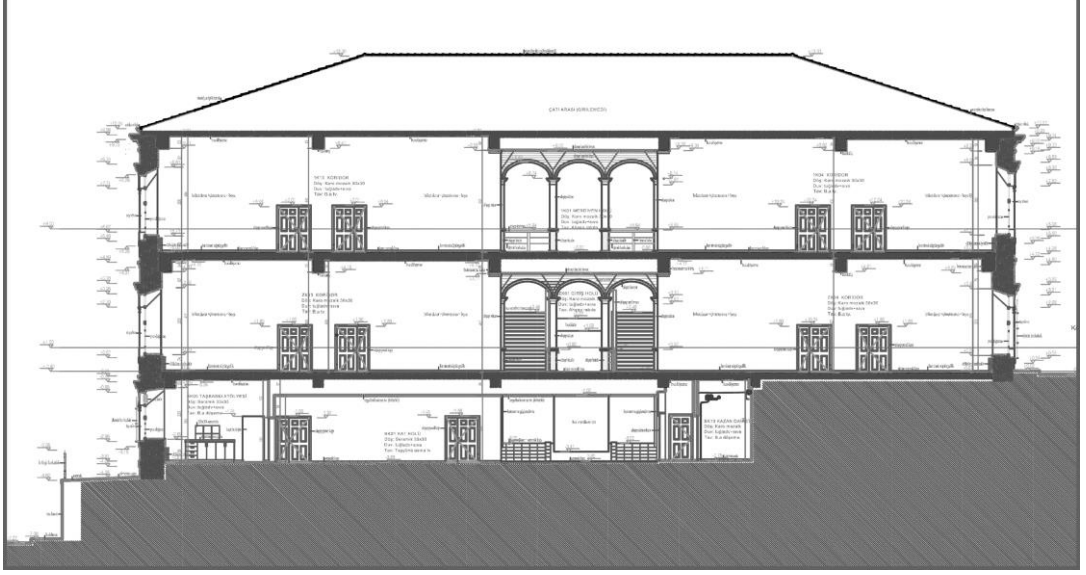
Şekil 4.28: D-D Kesit Restitüsyonu

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Güneydoğu yönünde yapı yüksekliği 19.83 m ve kuzeybatı yönündeki yükseklik ise 15.93 m'dir. Kâgir duvarlarda yükü yaymak için çelik putreller kullanılmıştır.

Bodrum ve zemin kat koridor aksında mermer süpürgelik kullanılırken, 1. kat ile çatı katından ahşap süpürgelik kullanılmıştır. Bodrum katta merdiven bölümündeki 3 kemerden oluşan sütunlu geçiş diğer katlar ile uyum içindedir (Şekil 4.28).

Dış cephede kemerli pencere duvarlarının iç kısımda eğimli oluşu yapıya daha çok ışık girmesini sağlamaktadır.

Şekil 4.29: D-D Kesit Rölövesi

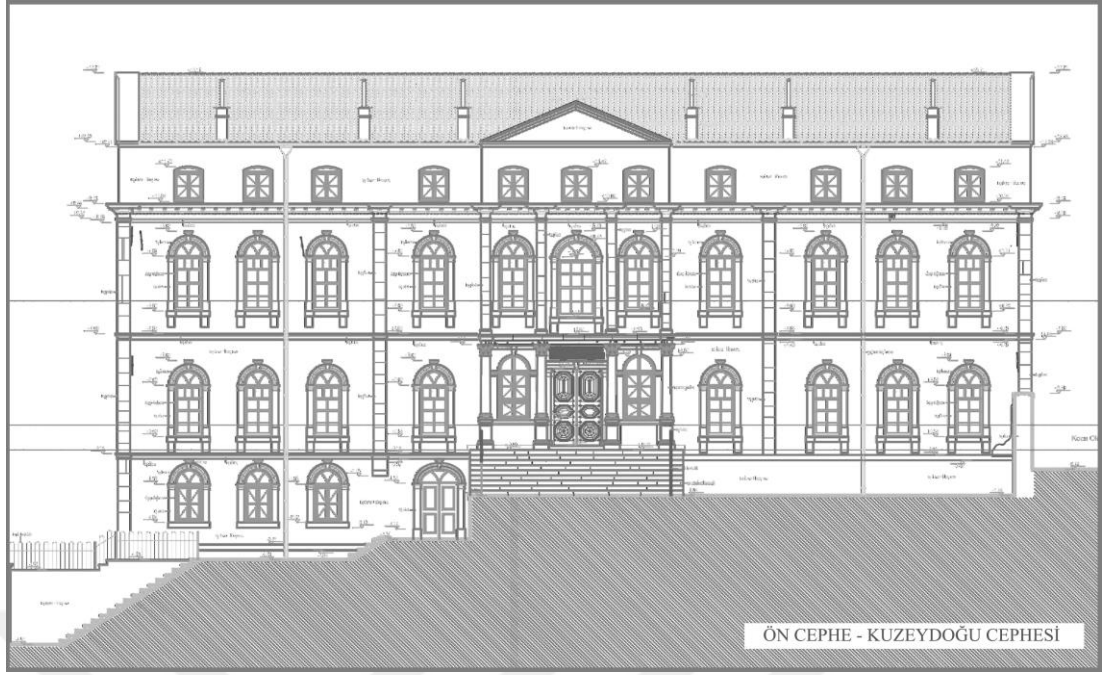
Kaynak: T.Ç. Arşivi

Günümüzde bodrum katta merdiven bölümündeki 3 kemerden oluşan sütunlu geçiş kaldırılmış, yerinde düz betonarme döşeme bulunmaktadır (Şekil 4.29).

4.2.2. Cephe Özellikleri

Yapının eski fotoğraflarına göre özgün mimaride yapı bodrum ve 3 kattan oluşmaktadır. Çatı katı günümüze ulaşmadığı için yapının kat yüksekliği bilinmemektedir. Kuzeydoğu cephesi, 4 adet ana ve 4 adet ara taş plaster kullanılarak dikey bölümlere ayrılmıştır. Bina yatayda ise taş malzemeden kat silmeleri kullanılarak 4 ayrı bölüme ayrılmıştır.

İdadi kat planlarında olduğu gibi cephede de simetrik bir kurguya sahiptir. Kuzeydoğu cephesi ortasında konumlanan giriş kısmı bahçeye doğru çıkma yapmaktadır. Bahçe kotundan yükseltilmiş zemin katına doğal taş merdivenler ile çıkılmaktadır. İçeriye açılan ahşap kapı üzerinde mermer tabladan yapılmış tamir kitabesi bulunmaktadır. Giriş bölümündeki sütunlar kare kaide üzerine oturan, dairesel formda, korint başlıklıdır. Giriş aksı çatı hizasında barok üslupta yaygın olarak görülen üçgen alınlık kullanılmıştır. Cephe özelliği bakımından hareketli ve gösterişli bir yapıya sahiptir.

Şekil 4.30: Kuzeydoğu Cephesi Restitüsyonu

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Giriş kapısının üzerini örten çıkmayı taşıyan sütunlar ile İdadi, tez kapsamında incelenen Mimarlar Odası binası ve Şadırvan çevresinde yıkılmış olan Karakol binası ile benzeşmektedir.

Güneydoğu yönünde kot farkından kaynaklanan bodrum kat pencereleri gözükmektedir. Tüm katlarda beşik kemerli pencere kullanılırken, çatı katında duvar yüksekliğinin alçak olması sebebiyle basık kemerli pencereler kullanılmıştır. Pencere sövelerindeki kemerlerde bulunan kilit taşları kemerden yükseltilerek yüzeyden ön plana çıkarılmıştır. Bodrum kat ve çatı katı pencereleri kanatlı, zemin kat ve 1. kat pencereleri ise giyotin pencerelerdir. Cephede demir kılıçlar görülmektedir.

Cephede söveler, plasterler, kat silmeleri haricinde horasan sıvalıdır. Çatı katında kuzeydoğu cephesinde 11 adet pencere ve çatı kısmında 6 adet baca yer almaktadır. Kuzeydoğu cephesi Balıkesir halkı için simgesel bir unsur olmuştur. Yirminci yüzyıl başlarında şehirdeki okullar yılsonu fotoğraflarını İdadinin kuzeydoğu cephesi önünde çekilmeyi gelenek haline getirmişlerdir.

Şekil 4.31: Kuzeydoğu Cephesi Rölövesi

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Günümüzde kuzeydoğu cephesi 36.44 m genişliğine sahiptir. Yüksekliği zemindeki kot farkından dolayı kuzey batı ucunda saçak altı 11.77 m, güney doğu noktasında ise 13.96 m'dir. Çatı katına girilemediği için çatı katı yüksekliği ölçülememiştir. Fakat mahya kotunun 1.50 m'den alçak olduğu düşünülmektedir. Bu da çatının rölöve projesi çizimlerinde gösterildiği yükseklikten çok daha az olduğu anlamına gelmektedir. Bu sebeple doğu cephesinden yapı eksik kalmış gözükmemektedir.

Şekil 4.32: Karesi İdadisi Kuzeydoğu Cephesi 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

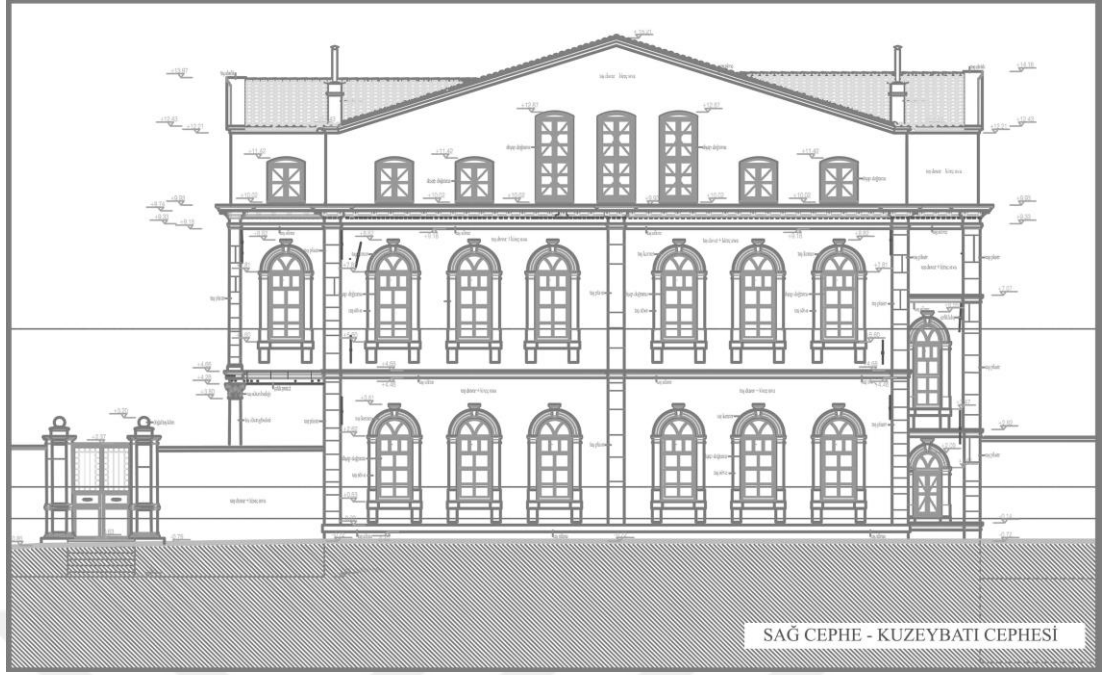
Çatı katının yıkıldığı dönemde binaya karakteristik özellik katan üçgen alınlık yok olmuştur (Şekil 4.32). Giriş kapısının sağ bölümünde bodrum katta küçük bir pencere açılmıştır. Bodrum kat pencerelerine ve kuzey yönündeki zemin kat pencerelerine demir parmaklıklar eklenmiştir. Bahçeden mutfak bölümüne geçilen giriş kapısından havalandırma boruları gözükmemektedir.

Şekil 4.33: Karesi İdadisi Kuzeydoğu Cephesi

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

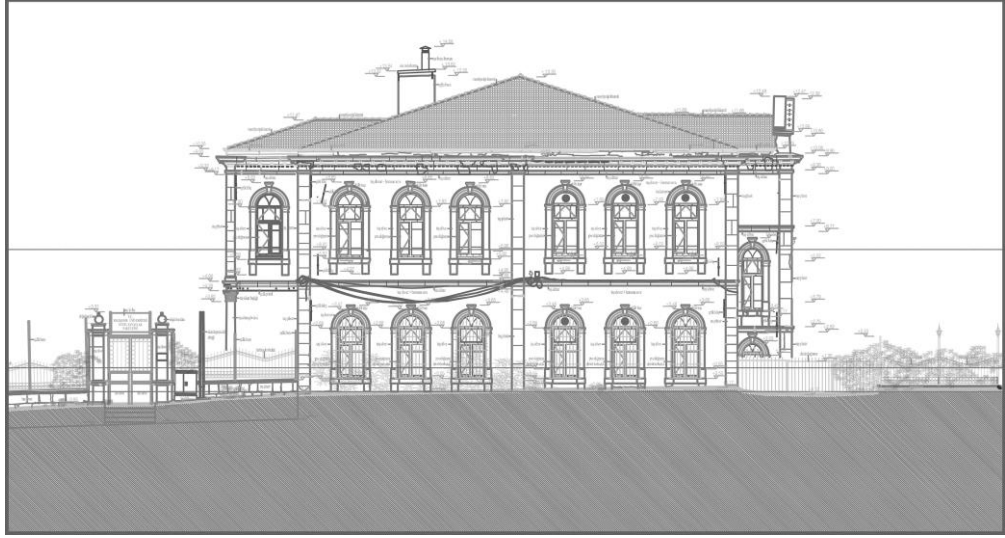
Merdiven korkulukları değiştirilmiştir. Yapının kuzeydoğu cephesinde yer alan ana giriş kapısı, binada özgünlüğünü koruyan tek doğramadır (Ek 26).

Şekil 4.34: Kuzeybatı Cephe Restitüsyonu

Kaynak: T.Ç. Arşivi

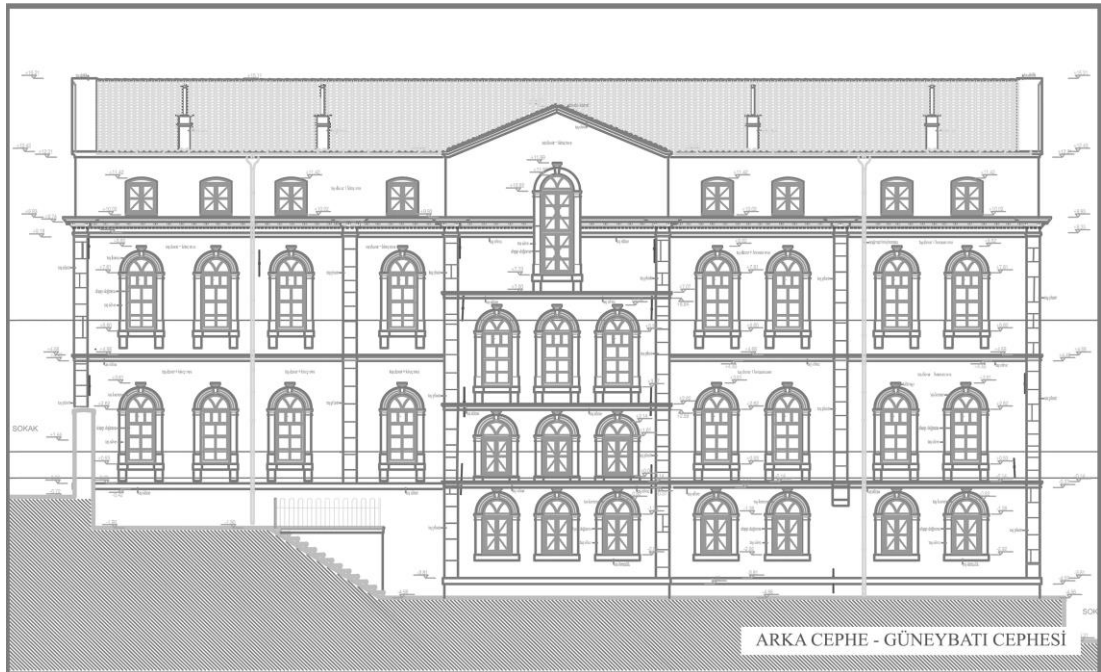
Kuzeybatı cephesi Koca Okul Sokak sınırında yer almaktadır. Cadde kotuna göre saçak altı yüksekliği 10.58 m'dir. Kuzeybatı cephesi genişliği cadde sınırında 18.40 m, çıkımlar ile 23.65 m'dir. Cephede çatı katında yer alan, uzun ince formda, basık kemerli, kanatlı pencereler ile kalkan duvar dikkat çekmektedir. Çatı bölümünde bacalar simetrik bir şekilde konumlandırıldığı için estetik açıdan rahatsızlık vermemektedir. Cephe üç adet taş plaster ile iki bölüme ayrılmıştır. Kat silmeleri bu cephede de devam etmektedir.

Şekil 4.35: Kuzeybatı Cephe Rölövesi

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Günümüzde kuzeybatı cephedeki zemin kat pencerelerine de demir korkuluklar eklenmiştir. Cepheden görülen baca muhdestir ve kalın boyutlara sahiptir. Cephede kat silmesi hizasında elektrik kabloları sarkmaktadır. Özgün yapıda taş duvar ile çevrili olan bahçe günümüzde taş duvar üstü ferforje korkuluk kullanılarak çevrelenmiştir.

Şekil 4.36: Güneybatı Cephesi Restitüsyonu

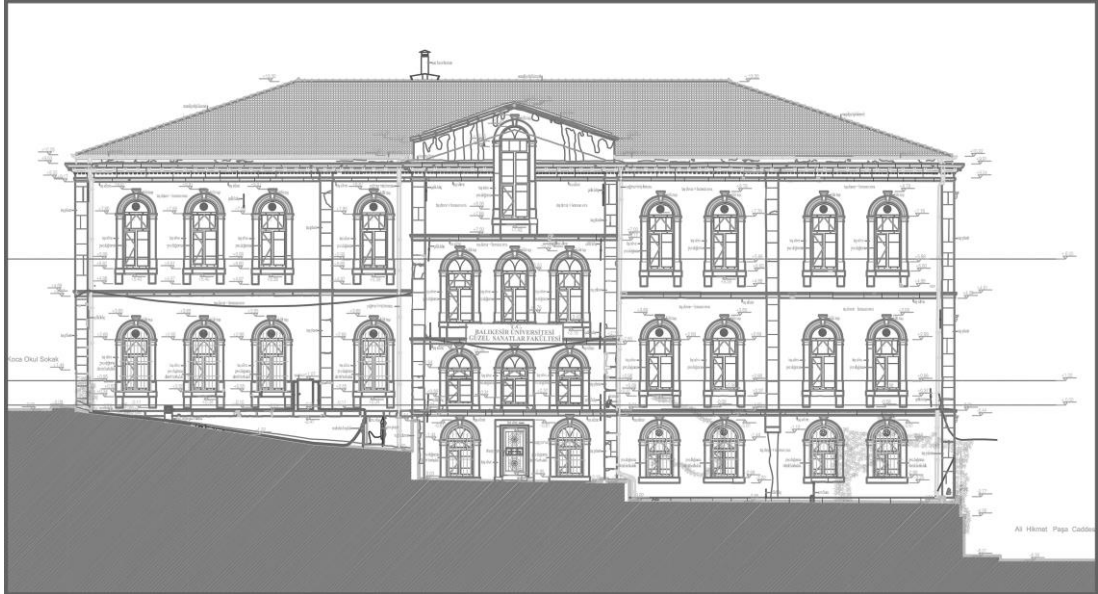
Kaynak: T.Ç. Arşivi

Yapının orta aksı kuzeydoğu cephesinde olduğu gibi güneybatı cephesinde de ön plana çıkartılmıştır. Bu kısım merdiven evini oluşturmakta ve iç plan kurgusu cepheden de algılanabilmektedir. Üst kat merdiven holünde bulunan üçgen alınlık ve buradaki uzun pencere cephede dikkat çeken öğelerdir.

Güneybatı cephesi yapının arka bahçe cephesi niteliğindedir. Özgün mimaride aralarında 2.66 m kot farkı bulunan iki bahçe kotu bulunmaktadır (Şekil 4.36). Yapının orta aksında ve güneydoğu yönünde bodrum kat pencereleri gözükmemektedir. Bu bakımdan yapının 4 katlı olduğunun en çok algılandığı cephe batı cephesidir.

Cephe 6 adet taş plaster kullanılarak dikeyde beş bölüme ayrılmıştır. Kat silmeleri orta aks hariç bu cephede de devam etmektedir. Merdiven boşluğunu bulduğu orta aksta zemin kat silmesi ve çatı katı silmesinin devam ettiği görülmektedir. Bu durum yapı cephesini çerçeve içine alan bir etki oluşturmaktadır. Fakat ara kat silmelerinde orta aksta merdiven sahanlığının döşeme hizasına gelecek şekilde iki adet kat silmesi yer almaktadır.

Çatı katındaki pencerelerde diğer cephelerden farklı olarak pencere sistemi simetrik konumlandırılmamıştır. Çatıda simetrik olarak yerleştirilen 4 adet soba bacası bulunmaktadır.

Şekil 4.37: Güneybatı Cephesi Rölövesi

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Çatı katı yangın sonucu harap olan yapıda güneybatı cephesindeki üçgen alınlık korunmuştur.

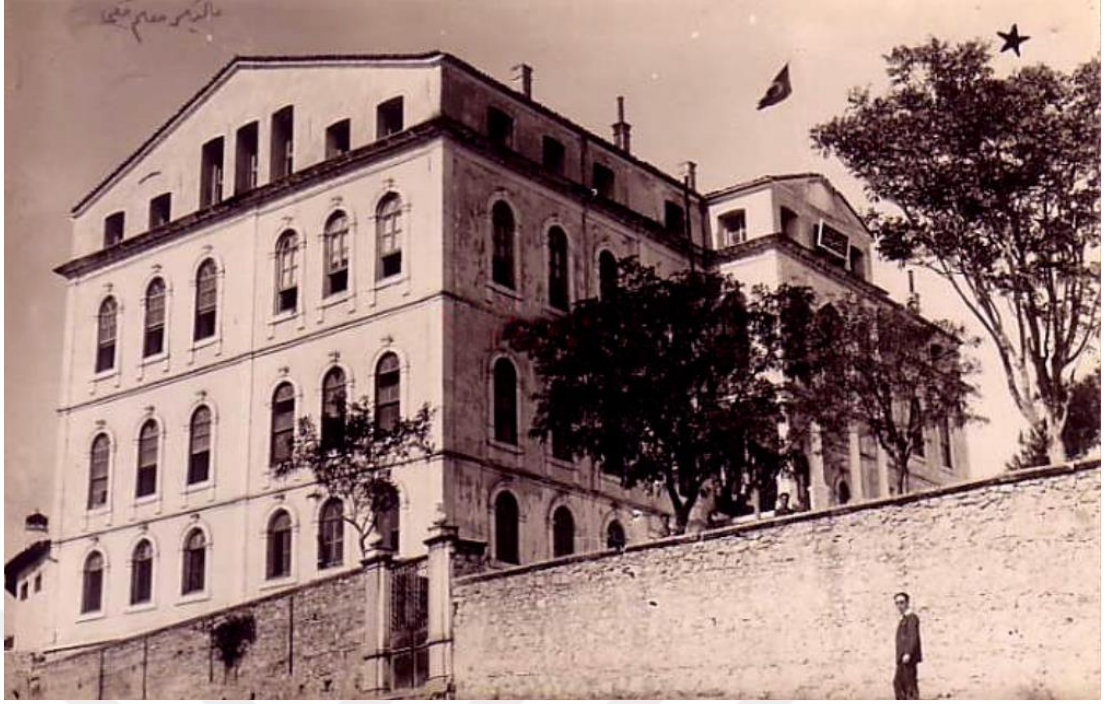
Şekil 4.38: Karesi İdadisi Güneybatı Cephesi 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Merdiven aksında bodrum katta yer alan orta pencere kapıya dönüştürülmüştür. Ve giriş kotu buna uygun olacak şekilde yükseltilmiştir.

, böylece bahçe üç kademeli kota sahip olmuştur. Dikdörtgen taş söve ile çevrilen kapı, ahşap malzemeli, göbekli, tek kanatlı ve 2.22 m yüksekliğindedir. Giriş bu cepheden sağlanmaktadır. Güneybatı yönünde yeni açılan girişe karşılık gelecek şekilde bahçe kapısı da oluşturulmuştur. Fakat üçgen alınlık, büyük pencereler, kemerler ve çeşitli süslemeler ile vurgulanan güneybatı cephesinde kapı kısa kalmış ve giriş algılanamamaktadır. Bodrum kat ve kuzeybatı yönündeki zemin kat pencerelerine demir korkuluklar eklenmiştir.

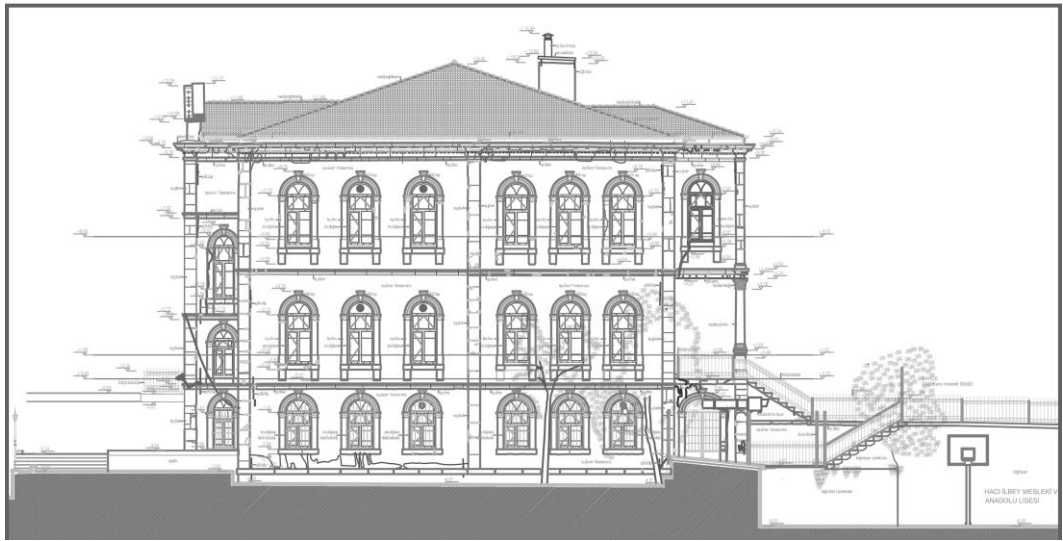
Pencerelere sınıfların havalandırmasını sağlamak amacıyla pervaneler yerleştirilmiştir. İstenmeyen kabloların cephe üzerinden yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Taş plasterlerde parça kopması gibi bozulmalara rastlanmıştır.

Şekil 4.39: Güneydoğu Cephesi – 20. Yüzyıl Başları

Kaynak: Url 18

Güneydoğu cephesi Ali Hikmet Paşa Caddesine bakan, yapının ikinci bahçe kapısının bulunduğu cephedir. Bahçe kotu bu cephede en düşük kote sahiptir. Bodrum kat pencereleri bu cephede komple görülmektedir. Güneydoğu cephesi bodrum kat ve bahçe hariç üst katlarda kuzeybatı görünüşü ile aynı cephe özelliklerine sahiptir.

Şekil 4.40: Güneydoğu Cephe Rölövesi

Kaynak: T.Ç. Arşivi

Güneydoğu cephesinde yer alan bahçe kapısı kapatılmıştır ve bahçe merdivenlerinin alanı Karesi Ortaokuluna ait basketbol sahasına katılmıştır (Şekil 4.40). Bodrum kattan kömürlüğe geçişi sağlayan kapı genişletilerek büyütülmüştür. Bodrum kat ve çatı saçaklarında kararmalar tespit edilmiştir.

4.2.3. Karesi İdadisi Mevcut Durum Analizleri

Karesi İdadisi Koruma Kurulu tarafından onaylı restitüsyon projesine ve eski fotoğraflara göre kuzeydoğu yönündeki bahçe geçmişte özgün bir peyzaj sistemine sahipken günümüzde saha betonu ile kaplıdır. Merdivenler ile kuzeydoğu cephesi bahçesinden geçiş sağlanan alt bahçe bölümü yapıdan koparılmıştır ve o alana başka bir eğitim yapısı inşa edilmiştir. Fakat günümüzde bu eğitim yapısı yıkım aşamasındadır. İdadinin kuzeydoğu yönündeki bahçesinde L formunda betonarme olarak inşa edilen muhdes bir ek yer almaktadır ve bu yapının bütünlüğüne zarar vermektedir. Güneydoğu cephesindeki bahçe kapısı kapatılmış yapıya ait merdivenler yapıdan koparılmıştır. Güneybatı cephesinde yeni bir bahçe kapısı açılmıştır.

Karesi İdadisi inşa edildiği günden bu yana çeşitli isimler altında farklı tamir ve restorasyonlar geçirse de fonksiyonel bir değişim geçirmeyip yüzyılı aşkın süredir eğitim yapısı olarak kullanıldığı için iç mekânda birkaç bölüm haricinde özgün formunu koruyabilmiştir. Biçimsel farklılıklar bodrum katta ek bir alanın yapıya eklenmesi, üst katlarda bazı sınıfların ara duvarlar ile bölünerek oda sayısının artırılması ve çatı katının kaldırılmasıdır.

Odalarda kullanılan kapı yükseklikleri özgün açıklığa göre yaklaşık 80 cm azalmıştır. Kat yüksekliği bodrum katta 3.52 m, zemin katta 4.65 m, 1. katta 4.94 m olan binadaki kısa kapılar, geçişlerde basık bir algı oluşturmakta ve kat yüksekliği ile zıtlık oluşturmaktadır. Sütunlu ana giriş kapısı haricinde yapıdaki tüm doğramalar değiştirilmiştir.

Yapı inşa edildiği dönem göz önüne alındığında günümüz teknolojisinden zamanla geri kalmıştır. Bina ilk zamanlar sobalar ile ısıtılmış, sonradan kalorifer sistemi İdadiye entegre edilmiştir. Havalandırma, temiz ve pis su tesisatı, bazı elektrik kabloları gibi sonradan eklenen tesisat sistemi iç hacimde ve dış cephede duvarların üzerinden yürütülmüştür. Bu da istenmeyen bir görüntüye yol açmaktadır.

Yangın sonucunda ağır hasar alan çatı katı bölümü günümüzde iptal edilmiş ve yerinde kırma konstrüksiyon bir çatı yer almaktadır. Böylece yapı özgün halinde 4 kattan oluşurken günümüze 3 katlı bir yapıdır. Üçgen alınlığın bulunduğu batı cephesi algısı bu sebeple zayıflatmakta ve yapıda yarım kalmış bir bina algısı oluşturmaktadır.

Karesi İdadisi inşa edildiği dönemde güneybatı cephesinde Balıkesir Asker Hastanesi ve Ali Hikmet Paşa Köşkü'ne bakmaktadır fakat Ali Hikmet Paşa Köşkü günümüze ulaşamamıştır (Ek 12). Kurulduğu yıllarda İdadi, Hükümet Binası, Karakol, Ziraat Bankası, Asker Hastanesi gibi gün boyu sirkülasyonun yaşandığı, cazibe merkezinde yer almaktaydı. Bu yapılardan Ziraat Bankası ve Asker Hastanesi binaları günümüze ulaşabilmiştir. Ziraat Bankası binası ise günümüzde aktif olarak kullanılmayan bir fonksiyona sahiptir. Bu çerçevede Karesi İdadisi'nin çevresel bağlamından koptuğu açıkça görülmektedir. Bu durum yapının yaşatılarak korunabilmesi açısından negatif bir etkidir.

En büyük değişikliklerden biri ise strüktürel anlamda yapının dış cephe duvarlarının korunarak iç hacimde yer alan döşemelerin, merdivenlerin ve taşıyıcıların betonarme olarak yeniden inşa edilmiş olmasıdır.

Yapıda doğal etkenler, yanlış kullanıcı müdahalesi ve bakımsızlık gibi sebeplerden kaynaklı çeşitli yüzey bozulmaları tespit edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KARESİ İDADİSİ'NİN YENİDEN KULLANIM ÖNERİSİ

5.1. Karesi İdadisi'nin Yeniden Kullanımına Yönelik İşlev Önerileri

Karesi İdadisi kentin belleğine yerleşmiş, simgeleşmiş bir yapıdır. Bu bakımdan yeniden kullanıma geçmesi anıtı korumanın yanı sıra bölge halkı içinde son derece önemlidir. Yapı kurulduğu günden itibaren farklı isimler altında eğitim fonksiyonunda kullanılmıştır. Öncelikle uzun yıllar lise olarak kullanılan yapı birçok devlet adamı ve şehrin önde gelen insanlarını yetiştirmiştir. Anıtsal cephe tasarımı, köklü geçmişi, okulun hafızalarda diğer eğitim kurumlarına göre itibarlı oluşu nedenleri ile şehirdeki okullar yılsonu mezuniyet fotoğraflarını bu yapı önünde çekirtmeyi gelenek haline getirmişlerdir.

Balıkesir yöresine ait kaymaklı tatlısı kutlamaları, ilk olarak okulun kurulduğu gün Karesi İdadisinde kutlanmaya başlamış ve bu durum günümüzde de kutlanmakta olan bir gelenek halini almıştır. Şehre ve şehirliye kazandırdıkları ile yapı zaman içerisinde hafızalarda manevi bir anlam edinmiştir (Şekil 5.1 ve 5.2).

Şekil 5.1: Kaymaklı Tepsisi

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Şekil 5.2: Kaymaklı Gecesi – Masadaki Gazete

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Lisede kutlanmaya başlanan kaymaklı şenlikleri kendine has farklı ritüelleri barındıran bir organizasyondur. Kutlamalar ilk kez 1952 yılı 13 Şubat günü lise müdürü Hilmi Ziya Apak tarafından başlatılmıştır. Kaymaklı şenliklerine şehrin ileri gelen, eğitimli kişileri ve eski mezunlar davet edilmektedir. Şenliğin kendine özgü olarak sağdıçlık

ve baş sağdıçlık görevleri bulunmaktadır. Baş sağdıç kaymaklı duasını yaptıran kişidir. Çanakkale Savaşında şehit düşen Karesi İdadisi öğrencileri için kutlamalar sürecinde mevlit okutulmaktadır. Gecede konuşma yapılacak kürsü zemininde ikonikleşmiş bir kandil yer almaktadır. Kaymaklı tepsisi, etrafında mum taşıyan kişiler eşliğinde salona getirilmektedir (Şekil 5.1).

Kutlamalara özel Kaymaklı Gazetesi adı altında bir gazetede basılmaktadır (Şekil 5.3). Bu gazetede okulun tarihçesi ile ilgili kısa bir bilgi verilmekte, mezunlar çeşitli köşe yazıları kaleme almaktadır. Günümüzde Mayıs ayında kutlanmaya devam eden Kaymaklı Şenlikleri kapsamında Balıkesir Liseliler Derneği tarafından hala gazete ve dergi çıkarılmaktadır.

Şekil 5.3: Kaymaklı Gazetesi Örneği

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Balıkesirliler için yapının hayata kazandırılması son derece önemlidir. Bu kapsamda yapıya zarar vermeden, inşa edildiği dönemdeki özgün mimarisi esas alınarak

yapılacak olan restorasyon çalışmalarına elverişli olacak bir fonksiyon yapının yeniden kullanımı için daha uygun olacaktır.

İlk olarak yapının çarşı alanına yakınlığı, şehir merkezinde bulunması, mevcut oda sayıları gibi sebeplerle otel yapısı olarak dönüştürülmesi ele alınmıştır. Sınıf olarak kullanılan hacimler otel odasına dönüştürülürken banyo hacmi oluşturulması gerektiği için odalar bölünecek, biçimsel anlamda yapı değişikliğe uğrayacaktır. Bu durum kat planlarında yapılacak ciddi tesisat çalışmalarına neden olacaktır. Yapı özel bir işletmeye ait olacağı için yıllarca kamunun kullanımında olan bina bölge halkından koparılmış olacaktır. Venedik Tüzüğü'nün 1964 yılı 5. Maddesince *“Kültür varlığının korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.”* denmiştir. Bu kapsamda yapının otel yapısı gibi özel herhangi bir kullanımdan ziyade kamu yararına kullanılması daha uygun görülmüştür.

Diğer bir seçenek ise yapının yeniden lise olarak kullanılmasıdır. 127 yıllık Karesi İdadisi binasının bilinçsiz kullanıcı etkilerinden kaynaklanan tahribatlardan korumak son derece önemlidir. Binanın lise olarak kullanılması kararının yapıyı zaman içerisinde yıpratacağı öngörülmektedir. Lisenin şehir ve şehir dışındaki insanların genel kullanımına açılmasının daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, yapının kuzey cephesi karşısında, Koca Okul Sokak aksında, Balıkesir Lisesi adıyla kullanılmakta olan lise binası da bölgedeki lise ihtiyacını yeterince karşılamaktadır. Bu çerçevede lise binası olarak kullanılması seçeneği de çürütülmüştür.

Üçüncü seçenek belediyenin de öngördüğü gibi yapının müze binası olarak kullanılması seçeneğidir. Tez kapsamında incelenen Eski Belediye Binası günümüzde Balıkesir Kuva-yi Milliye Müzesi olarak kullanılmaktadır. Müzedeki sergi alanlarının yetersiz kalması sebebiyle, Karesi İdadisi binasının Kuva-yi Milliye Müzesi'ne devredileceği belediye tarafından açıklanmıştır. Müze kamusal yarara uygun, bölgeye değer katacak bir unsurdur. Fakat kurulduğu dönemden bu yana eğitim yapısı olarak kullanılan bu binada yaşanacak fonksiyonel değişimin yapıya zarar verebileceği düşünülmektedir. Yapının müze olarak kullanılması binanın mimari özelliklerini değiştirirken, iç cephe duvarlarında oluşturulacak sahne düzenlerinin de kendisi müze

niteliği taşıyan yapının arka planda kalmasına sebep olacağı düşünülmektedir. Şehirde sergi alanı olarak kullanılabilecek başka mekânlar olabilecekken Karesi İdadisi kendine has mimarisi ile özgün bir örnektir.

Balıkesir Liseliler Derneği üyeleri, müze kararının açıklanmasının ardından durumu protesto etmiş, yapının yeniden lise olarak kullanılmasını ve öğrencilere ait olmasını talep etmişlerdir.

Bina çevresinde birçok okul bulunmaktadır. İdadi aynı zamanda Balıkesir Üniversitesi Necati Eğitim Fakültesi'ne ve yurtların bulunduğu bölgeye 700 m mesafesindedir. Bölgede öğrencilerin ve araştırmacıların yararlanabileceği bir kütüphane veya araştırma merkezi bulunmamaktadır.

Bu kapsamda yapının içinde kütüphane, atölye, sergi alanı, dijital araştırmalara olanak sağlayacak altyapıya sahip araştırma odaları, konferans salonu gibi alanları kapsayacak, merkeze kayıt yaptıran vatandaşların süresiz istifade edebileceği bir ortamı barındıracak şekilde Karesi İdadisi'nin Araştırma Merkezi olarak dönüştürülmesi önerilmektedir. Yapının Araştırma Merkezi olarak işlevlendirilmesi, İdadinin bulunduğu, zamanla çöküntü alanı haline gelmiş bölgeye sosyal bir fayda sağlayacaktır. İnşa edildiği tarihten bu yana eğitim binası olarak kullanılan yapının öğrencilere ait bir merkez haline getirilmesi, yapıyı anlamından kopartmayacak ve müzeye dönüştürülmesine oranla daha uzun saatler açık kalacak merkez, akşam vakitlerinde de bölgedeki canlılığı sağlayacaktır.

5.2. Yeni İşlevin Gerektirdiği Mekânsal Düzenlemeler

Karesi İdadisi'nin araştırma merkezine dönüştürülmesi noktasında yapıda bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda ilk olarak yapının ihtiyaç listesi belirlenmiştir, bunlar aşağıdaki gibidir.

- Kütüphane
- Dijital araştırma alanı
- Serbest çalışma alanı
- Atölyeler
- Sergi salonu
- Konferans salonu

- Yapının tarihçesinin anlatıldığı, fotoğraf vb şeylerin sergilendiği alan
- İdadi birimler
- Teknik oda
- Sistem odası
- Malzeme deposu
- WC
- Personel WC

Yukarıdaki hacimlerin verimli bir şekilde çözülebilmesi için odalar arasındaki bazı duvarların kaldırılacağı düşünülmektedir. Yapı içerisindeki tüm duvarların sonradan inşa edildiği düşünüldüğünde duvarlarda değişiklik yapmakta bir sakınca görülmemiştir.

İhtiyaç listesi doğrultusunda ıslak hacimlerin özgün mimaride olduğu gibi bodrum katta çözülmesi, mevcutta zemin kat ve birinci kat köşe odalarında yer alan ıslak hacimlerin kaldırılması uygun görülmüştür.

5.2.1. Yapının Korunmasına Yönelik Mimari Müdahaleler

Tarihi binalara yeni işlev atanıp restore edilmeden yapıyı yıpratıcı sebepler araştırılarak yerinde tespitler yapılmalıdır. Doğru gözlemlere dayanan tespitlere ulaşılmadan yapılan restorasyon çalışmalarının yanlış müdahaleler nedeniyle yapıya zarar vermesi olası olacaktır.

Bu sebeple yapının restorasyonu için her ne kadar cephe duvarlarının askıya alınarak iç hacminin yıkılıp yeniden özgün biçimde inşa edilmesi doğru görülse de, beden duvarlarının bu müdahaleyi kaldıramayıp yıkılma ihtimali göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda betonarme konstrüksiyondaki iç hacmin korunması önerilmektedir. Fakat ihtiyaç listesi doğrultusunda iç hacimde gerekli görülen alanlarda değişiklik yapılacağı düşünülmektedir.

5.2.2. Plan Kurgusunda Yapılacak Mimari Düzenlemeler

Şekil 5.4: Yapı Bahçesinde Bulunan Muhdes Ek 2022

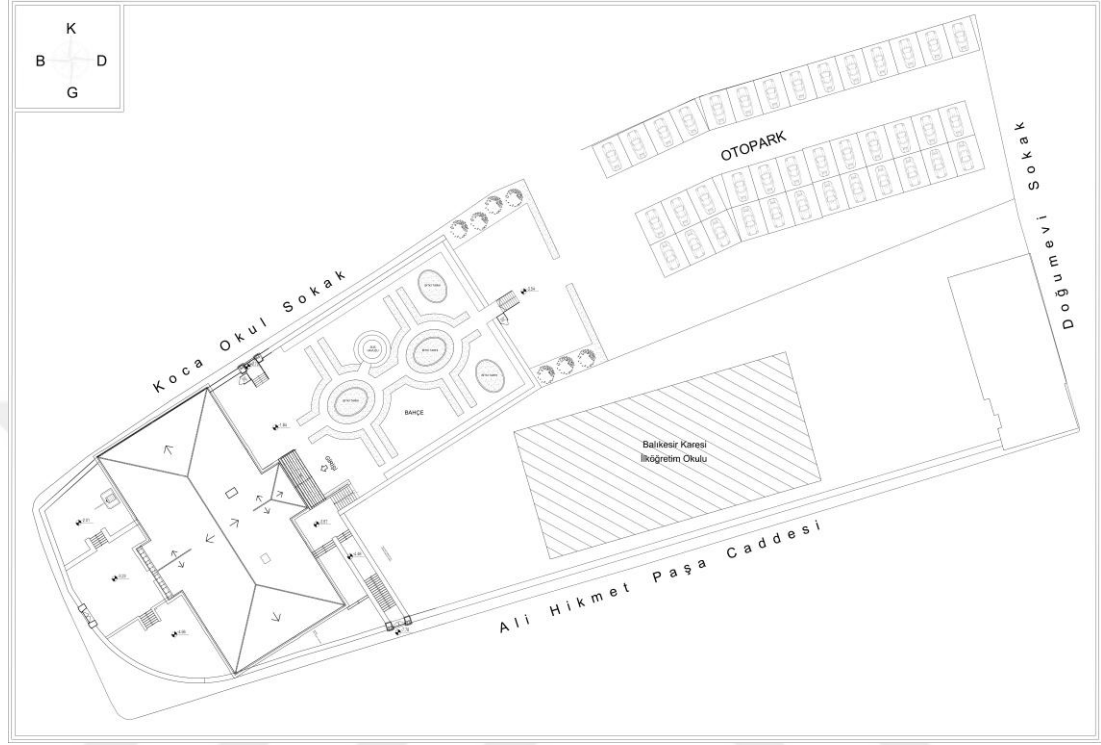
Kaynak: Z. Sağay Aksun

Kat planlarında yapılacak düzenlemelere ilk olarak vaziyet planından başlanacaktır. Yapının kuzeydoğu bahçesine sonradan inşa edilen, L formundaki muhdes bina kaldırılması (Şekil 5.4). Böylece eğimli arazide ilk inşa edildiği zamanlarda şehir manzarasına hâkim olan yapının önü açılmış olacaktır.

Bahçe zeminindeki döşemede yosunlaşma, kararma, çatlak, parça kopması gibi çeşitli bozulmalara rastlanmıştır. Zemin döşemesinin muhdes ekin inşa edilmiş olduğu dönemde oluşturulduğu düşünülmektedir. Karesi İdadisi'nin günümüze ulaşan fotoğraflarından kuzeydoğu cephesi peyzaj analizi yapılmıştır (Ek 11, Ek 16). İdadi'nin kendine özgü eliptik formda bitki tarhlarının bulunduğu bir bahçe kurgusu vardır. Bu düzen kuzeydoğu bahçesinde yeniden oluşturulacaktır. Peyzaj oluşturulurken bahçede mevcut bulunan ağaçlar korunacaktır. Düzenlemeler sırasında bahçede düzgün bir drenaj sistemi oluşturularak İdadi istenmeyen zemin suyundan uzaklaştırılmalıdır.

Öncesinde engelli erişiminin bulunmadığı bahçeye hareketli engelli platformu ile kuzeybatı yönündeki bahçe kapısından giriş sağlanacaktır. Yine kuzeydoğu yönündeki

ana giriş kapısının yanına inşa edilecek hareketli engelli platformu ile bina içine engelli erişimi oluşturulacaktır.

Şekil 5.5: Peyzaj Planı Restorasyon Projesi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

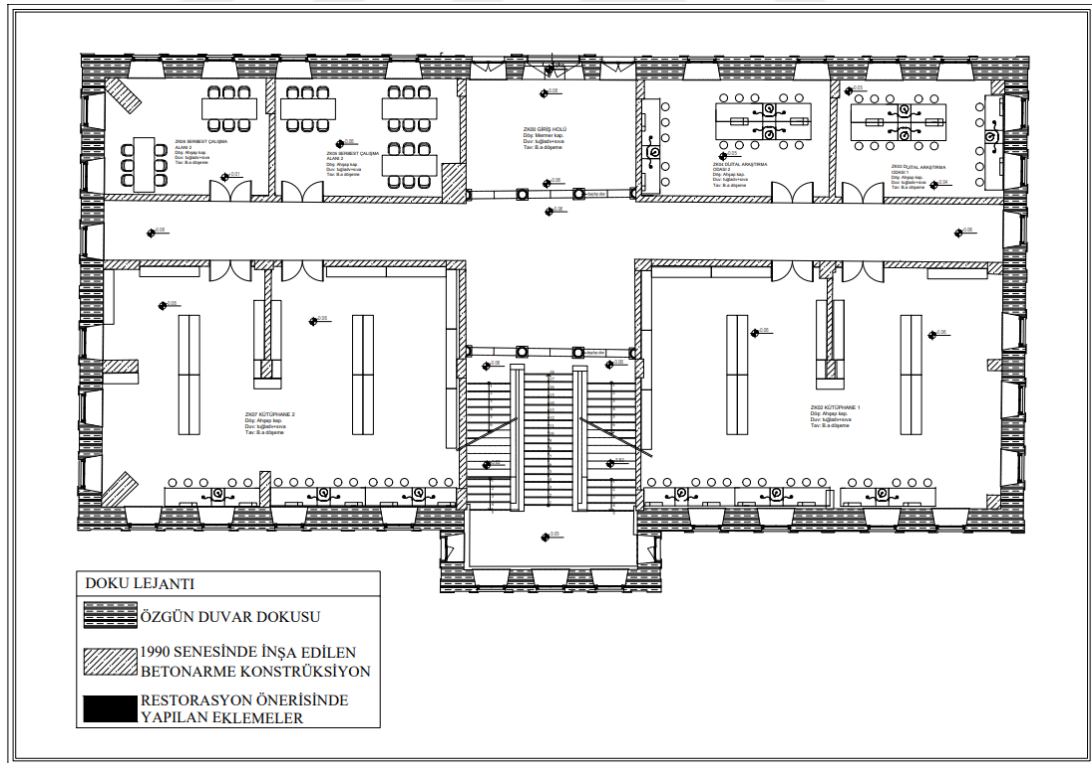
Günümüzde yıkılmakta olan Hacı İlbey Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi alanı, belediye tarafından Karesi İdadisi'nin müze olarak dönüştürülmesi kapsamında yapıya otopark alanı olarak tahsis edilmiştir. Bu alan araştırma merkezi olarak kullanılacak fonksiyon içerisinde de bölgede araç park yeri ihtiyacının bulunması sebebiyle otopark olarak tasarlanmıştır. Otoparka araç girişi Koca Okul Sokak yönünden sağlanacaktır. Otopark on adet merdiven ile doğu bahçesinden inilmektedir.

Tescilli yapılarda koruma derecesi müdahale düzeyini belirlemektedir. “Önemli iç mekân özelliğine, bezemeye sahip olmayan 2. grup yapılarda, cepheye yansımayan değişikliklere izin verilmektedir.”(Ahunbay,1996). Bu kapsamda ikinci dereceden tescilli olan Karesi İdadisi'nde bir takım iç mekân düzenlemeleri yapılmıştır. Bodrum kat planında merdivenlerin karşısında bulunan oda yan oda hacmi ile birleştirilmiştir. Kapı merdiveni ve oda içerisindeki kemerli bölümü ortalayacak şekilde simetrik

ve kameraların denetlendiği, yapı ile ilgili kabloların bulunduğu sistem odası ise tuvaletlerin yanında konumlandırılmıştır. Bu bölümün yanında küçük bir depolama alanı oluşturulmuştur.

Merdiven holünün sol kısmında, kuzeybatı cephesi tarafında ise teknik oda yer almaktadır. Bu odada enerji alt yapısı, yangın sistemleri, ısıtma sistemleri ve aydınlatma ile ilgili sistemler yer almaktadır.

Zemin kat planında mevcut simetri, restorasyon yapılırken de göz önünde bulundurulmuştur. Yan yana bulunan sınıflar birleştirilmiştir. Güneybatı yönünde yer alan sınıflar diğer hacimlere nispetle büyüklüğü sebebiyle kütüphane olarak tasarlanmıştır. Kitaplıklar sağır duvarlar yönünde yerleştirilmiştir. Kısa okumalar ve çalışmalar için pencere kenarlarında çalışma masaları konumlandırılmıştır. Her iki kütüphane bölümünde de araştırmacılara yardımcı olması amacıyla birer çalışan olacaktır.

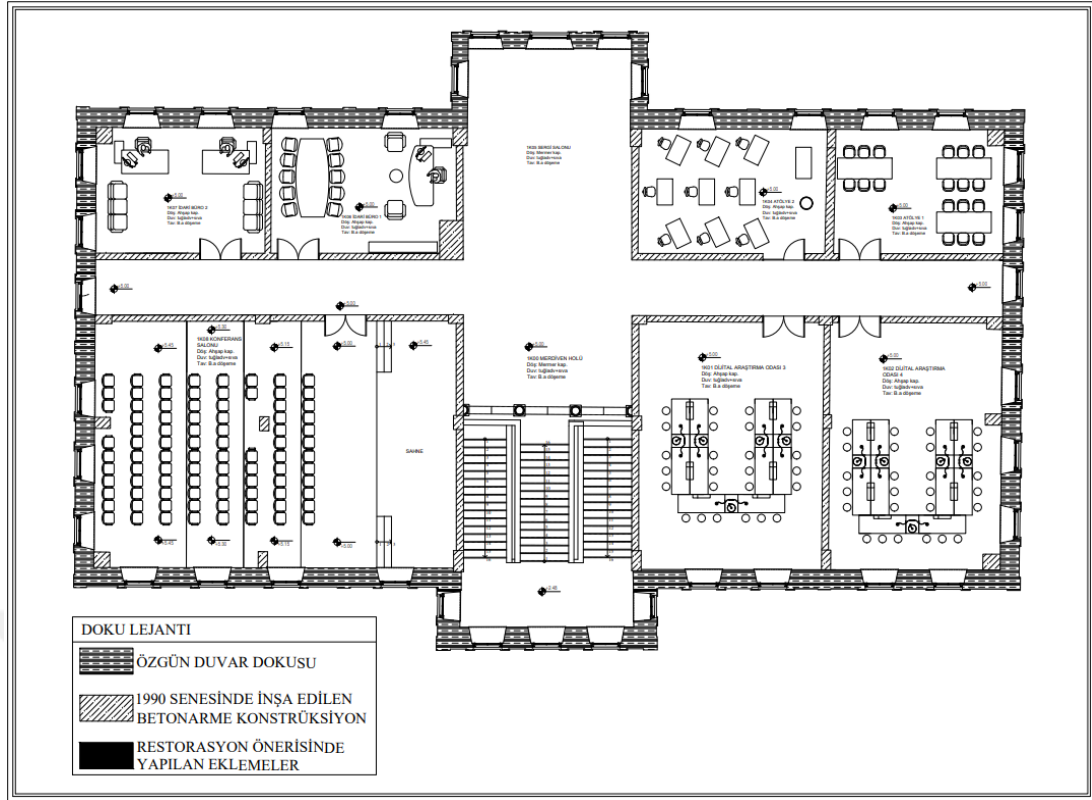
Şekil 5.7: Zemin Kat Planı Restorasyon Projesi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Kuzey yönündeki sınıflarda serbest çalışma alanı oluşturulmuştur. Güney yönündeki sınıflarda ise dijital araştırma bölümü oluşturulmuştur. Bu bölüm sayesinde Karesi İdadisi Araştırma Merkezi bünyesinde oluşturulacak dijital veri tabanından, merkeze gelen araştırmacılar faydalanmış olacaktır.

Zemin katta kapılar simetrik olarak konumlandırılmıştır. Giriş holünde ve koridorlarda zemin Balıkesir ili Marmara Adası'ndan çıkarılan beyaz üzeri gri damarlı Marmara Mermeri ile kaplıdır, diğer hacimlerde ise ahşap kaplama kullanılmıştır.

Birinci kat planında ise merdiven holünün karşısında eskiden müdür odası olarak kullanılan bölümün koridor kısmındaki duvar açılarak geniş bir sergi salonu bölümü oluşturulmuştur. Batı yönünde 90 kişi kapasiteli bir konferans salonu tasarlanmıştır. Bu bölüm seyyar olarak tasarlanan çelik konstrüksiyon ile 4 ayrı kot oluşturularak kademelendirilmiştir ve yapımında çağdaş yapı malzemeleri kullanılarak yapıya sonradan eklendiği vurgulanmıştır. Konferans salonu, araştırma merkezine üniversiteden gelecek konuşmacıların, merkeze davet edilen yazarların, yıllar içerisinde merkezde düzenlenecek panellerin düzenlenmesine olanak sağlaması sebebiyle son derece önemlidir. Ayrıca ilk olarak bu binada düzenlenmeye başlanan ve günümüzde kutlanmaya devam edilen kaymaklı şenliklerinin yapılabilmesi için, sergi salonu ile birlikte elverişli bir ortam oluşturacaktır.

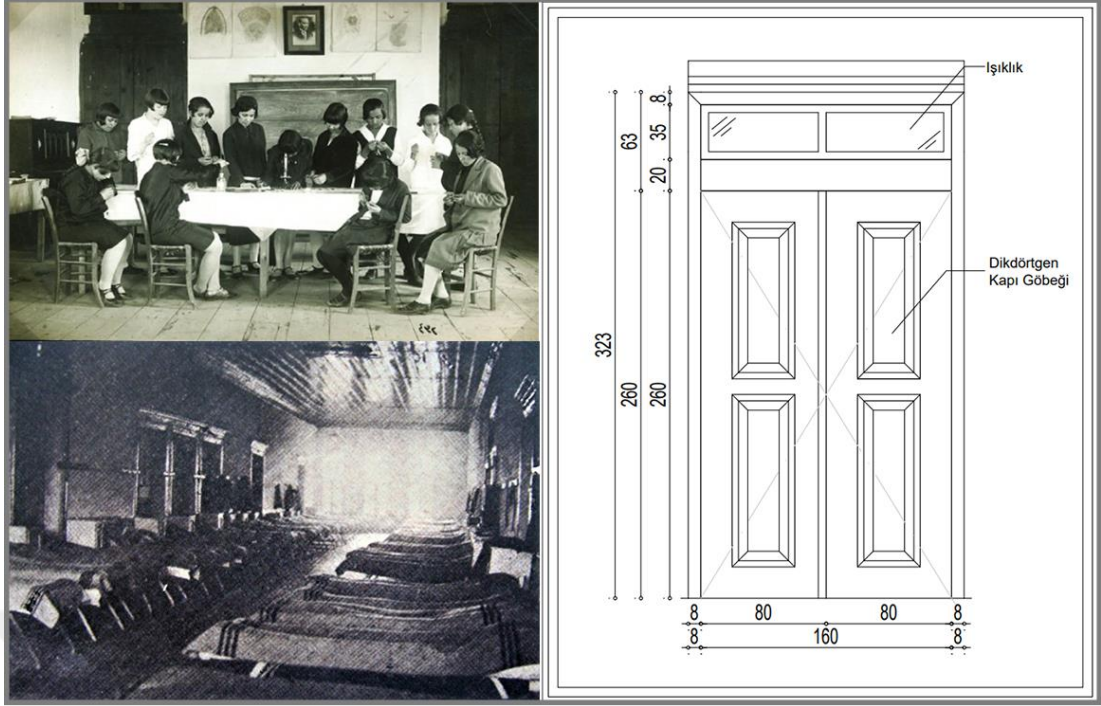
Şekil 5.8: Birinci Kat Planı Restorasyon Projesi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Konferans salonu karşısındaki hacimlere idari birimler yerleştirilmiştir. Bu kısımda araştırma merkezinin müdürü ve çalışanları yer alacaktır. Güney yönündeki sınıflarda zemin katta olduğu gibi dijital araştırma alanları yer almaktadır. Doğu yönündeki hacimlerde ise merkezde düzenlenecek kurslar ve sanatsal etkinlikler gibi aktiviteler için atölye alanları bulunmaktadır.

Zemin katta olduğu gibi koridor ve merdivenlerde zemin Marmara Mermeri kaplamadır. Diğer hacimlerde ise ahşap kaplama kullanılmıştır.

İç mekân kapıları yapıya sonradan eklenmiştir ve mevcutta yükseklikleri çok azdır. Bu sebeple özgün iç mekân kapı dokusuna ulaşabilmek için yapının içinden çekilen birçok fotoğraf taranmıştır. Yapıda öğrenci olarak bulunmuş kişiler de bu noktada sözlü olarak tarafımıza bilgi sağlamıştır. Bu kapsamda yapının kat yüksekliği ile uyumlu, mimari dokusuna uyan ve özgüne uygun olacak şekilde düzenlenen iç mekân kapısı tasarlanmıştır.

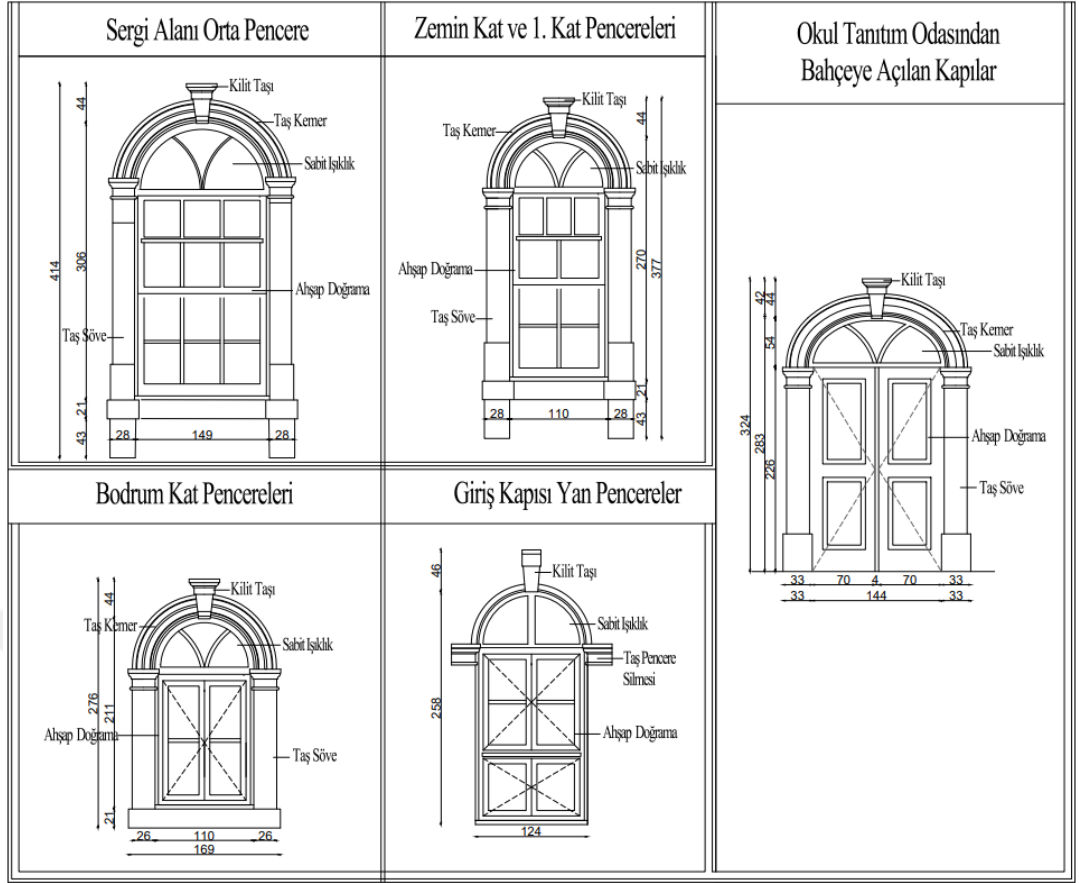

Şekil 5.9: İç Mekan Kapı Çizimi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

5.2.3. Cephede Yapılacak Müdahaleler

Öncelikli olarak cepheler sonradan yapılan eklemelerden arındırılacaktır. Zemin kat ve bodrum kat pencerelerine eklenen demir parmaklıklar yapıdan kaldırılacaktır. Kablo, tesisat borusu gibi istenmeyen tesisat görüntüleri giderilecektir. Kuzeydoğu cephedeki ana giriş kapısı hariç, kuzeydoğu cephesindeki muhdes pencere ve kapı doğramaları tamamen kaldırılacaktır. Özgün mimaride olduğu gibi ahşap konstrüksiyonda bodrum kat ve merdiven yanındaki pencerelerde kanatlı açılır pencere sistemi, diğer kat pencerelerinde ise giyotin sistemli pencereler kullanılacaktır (Şekil 5.10). Pencereler çift cam olarak tasarlanacaktır. Şekil 5.10'daki doğrama çizimleri yapının eski fotoğrafları kaynak alınarak özgün mimariye uygun olacak şekilde çizilmiştir.

Şekil 5.10: Yapıda Kullanılacak Doğrama Tipleri

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

İnşa edildiği tarihten bu yana yapı birçok dış etkene maruz kalmıştır. Çevre şartları, hava koşulları, rüzgâr, nem, yağışlar, yanlış kullanıcı müdahalesi, bakımsızlık gibi etkiler ile Karesi İdadisi'nin cepheleri çeşitli tahribatlara uğramıştır. Alan çalışmasında çeşitli yüzey bozulmaları tespit edilmiştir.

Kararmalar genellikle çatı saçaklarında ve mermer malzemeli giriş kitabesi üzerinde tespit edilmiştir. Bu gibi yüzey kirlilikleri taşın kimyasal yapısını bozmadan, kimyasal malzeme, düşük basınçlı su veya bisturi gibi mekanik araçlar ile tedavi edilmelidir.

Kuzeybatı cephesi duvarında yalıtım yapıldığı gözlemlenmiştir. Yapıda temel izolasyonunu sağlamak amacıyla çevresinin açılarak yalıtım yapıldığı düşünülmektedir. Bu kısımda çeşitli bitkilenme ve yanlış derz dolgusu gibi yüzey bozulmalarına da rastlanmıştır.

Şekil 5.12: Karesi İdadisi Kuzeybatı Cephesi Yalıtım ve Yüzey Bozulmaları

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

“Zeminden yükselen nem strüktürü ıslatarak taşıyıcı sisteme gelen yükü fazlalaştırdığı gibi, ayrıca içinde taşıdığı tuzların duvar yüzeyinde buharlaşması sonucu çiçeklenmelere, duvarın fiziksel ve kimyasal yapısını bozucu etkilere neden olabilmektedir.”(Ahunbay,1996). Pencere sövelerinde gözlemlenen tuzdan kaynaklanan çiçeklenmeler uygun ölçüde sirkeli su veya tuz ruhu ilave edilen basınçlı su ile duvar yüzeyi yıkanmalıdır.

Şekil 5.13: Karesi İdadisi Yarım Açılan Pencere Örneği ile Hasarlı Kemer

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

“Deprem sırasında oluşan yatay yükler etkisindeki yığma yapıda, kritik bölgelerden başlayarak çatlaklar oluşur ve yapı göçme mekanizmasına ulaşır. Kapı ve pencere boşlukları çevresi, duvar ve döşeme birleşimleri, duvar kesişim ve birleşimleri kritik bölgelerdir.”(Kara,2009). Alan analizi sırasında, yapıldığı dönemde tamamen açılabilen bazı PVC pencerelerin günümüzde kısmi olarak açıldığı tespit edilmiştir (Şekil 5.13). Bu durum pencere kemerlerinin çatlak ve derz boşalması gibi problemler sonucunda sehim yaptığı ihtimalini düşündürmektedir.

“Çatlaklara giren su donduğunda kama etkisi yaparak çatlakların büyümesine, büyük parçaların kopmasına yol açar.”(Ahunbay,1996). Bu sebeple kemerlerde görülen çatlamların yapısal kayıplara yol açmaması için, çatlakların uygun enjeksiyon ile doldurulması gerekmektedir.

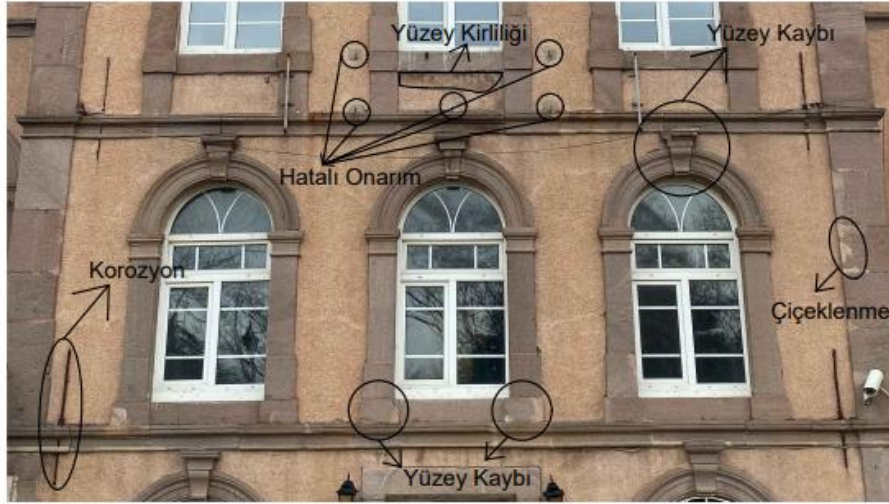

Şekil 5.14: Güneydoğu Cephesi Hasar Analizi

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

Kuzeybatı ve güneybatı cephelerinde de yukarıda tespit edilen hasar tipleri gözlemlenmiştir. Güneybatı cephesinde tespit edilen bazı bozulmalar Şekil 5.15’de gösterilmiştir.

GÜNEYBATI CEPHESİ HASAR ÖRNEKLERİ

Şekil 5.15: Güneybatı Cephesindeki Hasarlar

Kaynak: Z. Sağay Aksun Çizimi

5.2.4. Tesisatta Yapılacak Müdahaleler

Karesi idadisi ısıtma ihtiyacını ilk inşa edildiği dönemde soba ile sağlamıştır. Eski fotoğraflarda gözlemlendiği üzere 5 adet doğu cephesinde, 4 adet baca batı cephesinde çatı bölümünde bulunmaktadır. Soba ile yapılan ısıtılmayı eski dönemlerde çekilmiş sınıf fotoğraflarından da görebilmekteyiz (Ek 18). Sonrasında yapıya betonarme olarak inşa edildiği dönemde bir kazan dairesi eklenmiş ve kalorifer sistemi döşenmiştir. Fakat istenmeyen kalorifer görüntüsü ve radyatör boruları iç mekânda kötü bir görüntüye yol açmaktadır. Bunu yanında değişen yaşam standartları ile birlikte soğutma da bir ihtiyaç halini almıştır. Isıtmanın ve soğutmanın tek bir cihazdan yapılmasının iç mekânlar için daha sağlıklı olacağına karar verilmiştir. Bu sebeple yapının ısıtılması ve soğutulması noktasında döşeme tipi klimalar önerilmektedir. Yapının muhdes olan iç duvarlarından kabloların geçirilip, sistemi zeminden yürüterek döşeme tipi klimaların yerleştirilmesi tasarlanmıştır. Bu klimalar, yapıda oluşturulacak pencere ve kapı doğramalarında kullanılacak ahşap malzemeden tasarlanan delikli ahşap yuvaların içine yerleştirilecektir. Böylece görüntü kirliliğinin de önüne geçilmiş olacaktır.

Kat planlarında bahsedildiği gibi yeni fonksiyonda tuvaletler bodrum katta oluşturulacaktır. Bu sebeple bodrum kat için yeniden pis su, temiz su ve gider sistemleri oluşturulacaktır.

“Türkiye’de ise 2002 tarihinde yürürlüğe giren “Türkiye Yangından Korunma Yönetmeliği” kapsamında tarihi binalarda alınabilecek yangın güvenlik önlemleri için ayrı bir yaptırım olmamasına rağmen, bina kullanımına göre yapılan bir sınıflandırmada fonksiyon değiştiren tarihi binalar ve yeni yapılan binalarda bu sınıflandırma ile ilgili bazı kurallar bulunmaktadır.”(Özgünler, 2018). Yangın önleme noktasında yangın koridoru ve yangın çıkış kapıları gibi pasif yangın koruma sistemlerinin uygulanması, tarihi yapılarda entegresi güç önlemlerdir ve uygulandığında koruma altında olan yapılara zarar verebilmektedirler. Bu sebeple aktif yangın koruma sistemlerinin kullanılması tarihi yapılar için daha avantajlı olacaktır. Bunlar yangın dedektörleri, yangın söndürme sistemleri, söndürme işlemi için gerekli olan su pompalama sistemi gibi teknolojik sistemlerdir. Bu gibi aktif sistemlerin Karesi İdadisi binasının dönüşümü noktasında yapıya entegre edilmesi önerilmektedir.

Dijital araştırma alanlarında internet bağlantılı veri tabanları kullanılacağı için, yapı internet altyapısına uygun hale getirilip odalardaki masalarda CAT 6 kablolar ile veri tabanı bağlantısı kurulabilecektir. Bina içerisinde tüm alanlarda Wi-Fi sistemi ile internet ulaşımı sağlanacak duruma getirilecektir.

5.2.5. Yapıda Ek Olarak Oluşturulacak Alanlar

1931 senesinde İtalya’da yayımlanan restorasyon tüzüğü’nün 8. Maddesine göre “Ekler kesin ve açık olmalı ve özgünden farklı malzeme kullanılarak veya bezemesiz bir çerçeveye sınırlanarak, ya da damga veya yazıtla belirtilmelidir. Bir restorasyon asla onu inceleyenleri yanıltacak veya tarihi bir belgeyi değiştirecek şekilde yapılmamalıdır.” demektedir. Bu kapsamda yapı arazisi içinde yapıya ek bir yapı yapmamanın restorasyon açısından daha doğru bir karar olduğu anlaşılmıştır.

Fakat yapının özgününde bulunan çatı katının mevcut fotoğraflar kaynak alınarak, günümüzde yapıldığı belli olacak şekilde yeniden inşa edilmesi önerilmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Tarihe şahitlik eden kültürel miraslarımızın yaşatılması, gelecek nesillere aktarılması açısından ve şehirlerin kendine özgü dokularını koruyabilmeleri için son derece önemlidir.

Tez çalışmasında ele alınan Karesi İdadisi Dumlupınar Mahallesi'nde bulunan anıt grubunun bir parçasını oluşturmaktadır. Karesi İdadisi'nin çevresindeki koruma kararlarının uygulanamaması ve bölgenin değişmesinden etkilendiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda sadece anıtın değil, çevresindeki nitelikli yapı gruplarının da korunması, yapıya gölge düşürecek düzeyde binalaşmaya izin verilmemesi, ticari bir fonksiyonu varsa tek tip tabela rengi uygulaması gibi belli düzenlemeler, estetik algının korunması vb. etkenler ile ancak kültürel tarih yaşayarak yaşatılabilir. Binanın tek başına ele alınması demek, yapı için en eksiksiz restorasyon projesi yapılıp, en iyi işçilik ile çalışılsa bile, bulunduğu çevreden bağımsız anıtın yalnız kalarak yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalması demektir. Tarihi yapıların korunması ancak çevresi ile korunup yaşatıldığı zaman mümkündür.

Karesi İdadisi binası tarihi boyunca eğitim yapısı olarak kullanılmıştır. Yapı şehir ve şehirliler için son derece kıymetli bir yere sahiptir. Balıkesir'e kazandırdığı sanatçılar, devlet insanları ve Kaymaklı Şenlikleri gibi adetler ile hafızalarda simgeleşmiş bir yapıdır. Balıkesir Sultanisi ismiyle kullanıldığı dönemde Çanakkale savaşında verdiği şehitler yıllar geçse de unutulmamıştır. Her sene düzenlenen Kaymaklı Şenliklerinde hayatını kaybeden öğrenciler için mevlit okutulup hayır yapılmaktadır. Kentin kimlik yapılarından biri olan, mimari, kültürel ve tarihsel açıdan önem taşıyan Karesi İdadisi 2019 senesinden bu yana metruk durumdadır. Yapının hizmet verdiği eğitim sektörüne ve Balıkesir halkına geri kazandırılması son derece önemlidir.

Yapının yeniden eğitim yapısı olarak düzenlenmesi ise İdadinin komşu adalarında lise ve ortaokul binalarının olması ve çevrede okul ihtiyacının bulunmaması sebebiyle ihtiyaca uygun bir fonksiyon olmadığı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra yapının ortaokul veya lise binası olarak kullanılması durumunda bilinçsiz kullanıcı müdahalelerinin yapıya büyük ölçüde zarar verebileceği öngörülmektedir.

Sonuç olarak Karesi İdadisi'nin gelecek nesillere korunarak aktarılması için yapıya uygun bir fonksiyon seçilmesi ve mevcut koşullar iyileştirilerek 2019 senesinden bu yana kullanım dışı olan yapının aktif hale geçmesi sağlanmalıdır. Yapının eğitim kurumlarına ve çarşı merkezine yakın olması sebebiyle, binanın eğitim bağlamından koparılmadan, her yaştan vatandaşın faydalanabileceği bir araştırma merkezine dönüştürülmesi uygun görülmüştür. Karesi İdadisi gibi kültürel miraslarımızı uzun süre yaşatmak amacıyla yapıya müdahale edilmesi, binanın gelecek nesillere aktarılması için gereklidir. Bölgenin ihtiyacı kapsamında araştırma merkezinin hizmet vereceği alanlar belirlenerek, yapının yeni fonksiyona uygun olacak şekilde düzenlenmesi öngörülmüştür. Böylece merkez bulunduğu çevreye kütüphanesi, dijital araştırma altyapısı, ders çalışma alanları, atölyeleri, sergi alanı ve konferans salonu gibi bölümleriyle sosyal ve kültürel bir değer katacaktır. Araştırma merkezi olmasıyla binanın kullanıcı yaş aralığı genişleyecek, yapı manevi anlamda şehiriye ait olduğu gibi bütünüyle Balıkesir halkının hizmetine sunulacaktır. Bu kapsamda tez çalışmasının öncelikle Karesi İdadisi olmak üzere geleneksel Balıkesir mimarisinde yer alan kültürel miraslarımızın korunması için de katkı sunması hedeflenmektedir.

Yapılan tez çalışmasıyla teknik ve teknolojik yetersizliklerin tarihi yapıların terk edilmesine sebep olan etkenler olmadığı anlaşıp, uygun proje ile yapıya zarar vermeden gerekli teknik sistemlerin ve ihtiyaç alanlarının binaya adapte edilerek kullanıcıların istek ve ihtiyaçlarını karşılayabildiği anlaşılmıştır.

Yapıya atanacak yeni işlevin, alınacak bakım ve onarım kararlarının sürdürülebilir olması açısından yapının çevresinde bulunan kültürel miras niteliğindeki yapılar ile birlikte, alan ölçeğinde koruma altına alınması ve yaşatılarak korunması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağan, A. (2017). *Balıkesir'deki Kent Dokusundaki Tarihi Yapılarda Malzeme Bozulmaları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul.
- Aksu, E.Y. (2018). *Türkiye Koruma Deneyiminin Uluslararası Koruma Tüzükleri ve Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Mardin Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Koruma Planlaması Programı, İzmir.
- Akyol, H.K. (2020). *Tarihi Taş Han'ın (Kahramanmaraş) Yeniden Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Alıkişioğlu, M.İ. (2018). *Kayseri'deki Molu Rum Okulu' nun Restorasyonu ve Yeniden Kullanımı İçin Bir Öneri*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Koruma-Restorasyon Programı, İstanbul.
- Altınoluk, Ü., 1998. Binaların Yeniden Kullanımı, Y.E.M. Yayınları, İstanbul.
- Arslan, A.E. (2019). *Kyzikos Hadrian Tapınağı Aslan Başlı Çörtenleri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum.
- Aydın, İ. (2014). Balıkesirde Rüzgar Enerjisi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 29: 29-50
- Bal, D. (2019). *Balıkesir/Antandros Antik Kenti Kazısı Toprak Örneklerinin Metagenomik Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Moleküler Biyoloji ve Genetik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bahçalı, D. (2020). Mekansal Bir Terimin Tanımlanmasında Yöresel İfade ve Kullanım Farklılıklarının Etkisi ‘‘Hayat’’. *Avrasya Terim Dergisi*, 8 (1): 18 - 34

- Birol, G. (2010). *Bir Batı Anadolu Kasabasının Modern Bir Kente Dönüşümünün Hikayesi: 1940-1960 Yılları Arasında Balıkesir’de İmar Etkinliklerine Genel Bir Bakış*. Balıkesir: Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Yayını.
- Canpolat, N., 1986. *Eski Han Yapılarının Konaklama Amacıyla Yeniden Kullanıma İlişkin Tasarım Sorunları Ve Çözüm Önerileri*, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dinçer, K.,1988. *Belgeli Konaklama Tesisi Gereksiniminin Karşılanmasında Otel Olarak Yeniden Kullanılacak Eski Yapıların Seçimi İçin Bir Yöntem Önerisi*, Doktora Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dönmez, M. B. (2015). *Balıkesir Aygören, Dumlupınar, Karaoğlan Mahalleleri Sivil Mimarlık Örneklerinin İncelenmesi ve Koruma Önerileri Geliştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Durmaz, G. (1995). *Balıkesir Şehri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Eldem, S.H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. İstanbul: Pulman Matbaası.
- Eren, M. (1993). *Mutasarrıf Ömer Ali Bey, Zağanos Kültür Ve Eğitim Vakfı*, s.34-38, İstanbul.
- Eryiğit, Z.B. ve Anıktar, S. (2021). Yeniden İşlevlendirilmiş Endüstri Yapılarında Mekân Algısı. Makale, *Kent Araştırmaları Dergisi*, 12(32): 708-734.
- Hayırlıdağ, M. (2021). Gevher Nesibe Sultan Darüşşifası. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 10(10): 219-232.
- Highfield, D., (1987). *The Rehabilitation and Re-use of Old Buildings*. New York: E&FN Spon Press.
- Işık, E. (1993). *Orta Büyüklükteki Anadolu Kentlerinde Tarihi Kent Kesimleri İle Çevre Alanlarının Koruma ve Geliştirilmesi ile ilgili Bir Yöntem Araştırması-Balıkesir Kenti Tarihi Kent Kesimi Örnek Çalışması*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kara, H, G. (2009). *Tarihi Yığma Yapıların Taşıyıcı Sistemleri, Güvenliğinin İncelenmesi, Onarımı ve Güçlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik

Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Yapı Mühendisliği Programı, İstanbul.

Kirpi, K. (2020). *II. Abdülhamid Dönemi Ebniye Nizamnameleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Anabilim Dalı, İstanbul.

Kuban, D. (2000 c). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu: Kavram ve Uygulama*. İstanbul: YEM Yayınları.

Mazlum, D. 2014. Koruma Kavramının Rekonstrüksiyona Bakışı. *Mimarlık Dergisi*, Sayı: 380, 72-77, İstanbul.

Öncü, F. (2010). *Tarihi Balıkesir Evleri*. Balıkesir: TMMOB Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Yayını.

Önge, M. 2018. Kültür Mirasını Tanımlamak İçin Türkiye’de Kullanılan İlk Özgün Terim: Âsâr-ı Atika . *Avrasya Terim Dergisi*, 6 (1): 8 - 14, Ankara.

Özgünler, M. 2018. Tarihi Binalarda Yangına Karşı Korunma ve Mevzuatın İrdelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(1): 14-21.

Özşen, H. (2008). *Balıkesir’in sosyo-ekonomik yapısı*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Sanoff, H. (1977) *Methods of Architectural Programming*, Hutchinson and Ross, Inc., Dowden.

Songur, H. Ve Saygın T. (2014) Şifahaneden Hastaneye: Sağlık Kuruluşlarının Değişimine Genel Bir Bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19): 199-212.

Serez, M. (2013). *Karesi Beyliği - Karesi Sancağı – Balıkesir- Türkali Köyü*. Balıkesir.

Şentürk, N. (2019) *Balıkesir Merkez İlçesindeki Kamu Yapıları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Anabilim Dalı, İstanbul.

- Taşbaş, E. (2017). Osmanlı'da Eski Eser Korumacılığı ve Bir Örnek: Osman Hamdi Bey'in Side'ye Göçmen İskânını Engelleme Çalışmaları. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 1299-1314.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Taş Bozulmalarını Teşhis Etme*, İnşaat Teknolojisi, Ankara.
- Tekeli, İ. (1989). "Kentsel Korumada Değişik Yaklaşımlar Üzerine Düşünceler", Türkiye II. Dünya Şehircilik Günü Kolloquumu, Ankara.
- Türk, M. (2008). *Antikçağ'da Mysia ve Arkeolojisi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Url 1. <https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/detail/RUMSEY~8~1~34460~1180072:Asia-citerior--Auctore-Henrico-Kiep>
- Url 2. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/balikesir/gezilecekyer/kyzikos-antik-kenti>
- Url 3. <https://www.balmim.org.tr/fotograflarla-balikesir>
- Url 4. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0592931001536912260.pdf
- Url 5. <https://docplayer.biz.tr/4352145-Avrupa-konseyi-toplum-icin-kulturel-miras-in-degeri-cerceve-sozlesmesi.html>
- Url 6. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0034808001536912096.pdf
- Url 7. <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr>
- Url 8. <https://www.ktb.gov.tr/TR-96354/ankara---etnografya-muzesi.html>
- Url 9. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/balikesir/gezilecekyer/sadirvan>
- Url 10. <https://www.emlakwebtv.com/turkiye-de-kac-tane-ada-var/14229>
- Url 11. <https://islamansiklopedisi.org.tr/idadi>
- Url 12. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/heyet-i-ilmiye/>
- Url 13. <https://www.beykoz kundura.com/tarihce>
- Url 14. https://tr.wikipedia.org/wiki/Louvre_M%C3%BCzesi
- Url 15. <https://www.arkiv.com.tr/proje/ddb-tuz-ambari/1455>

- Url 16. http://www.omeralibey.yek.gov.tr/Home/ShowLink?LINK_CODE=3
- Url 17. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Bal%C4%B1kesir>
- Url 18. <facebook.com/sadirvanlarsehri/photos/a.10150690834239572/467506049571>
- Uygun, K. (2006). *Karesi İdâdîsi ve Sultânîsi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Afyon.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1924). *Karesi İdadi-Sultani Lisesine Mahsus Salname*, Balıkesir: Dilek Matbaası.
- Ünar, Ş. (2019). Osmanlı Devleti'nde Eski Eser Anlayışının Doğuşu ve Gelişimi. *Asya Studies Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, Number:8, Summer, p. 67-75, Burdur.
- Yırcalı, F.S. (2019). *İşlev Değişikliğinin Balıkesir'deki Tarihi Yapılar Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Yığitoğlu, Ş. (2020). Mimaride İşlev Değişikliğinin Etkileri: Fabrikadan Çağdaş Sanat Müzesi'ne Dönüşüm 'Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası Örneği'. Makale, *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 5(2): 381 – 402.

EKLER

Ek 1: Bölgenin Sit Alanı Olmasının Kaldırılması Kararı-1986

Kaynak: Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

T. C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
YÜKSEK KURULU

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi: 40, 14.3.1986
Karar No. ve Tarihi: 2134, 14.3.1986

KURUL KARARI

Toplantı yeri :
ANKARA

Balıkesir İl Merkezinde bulunan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile sit alanlarının, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin 23.7.1984 gün ve 84/21 sayılı yazıları üzerine, 2981 sayılı Yasa'nın 6.maddesi uyarınca, 2863 sayılı Yasa doğrultusunda Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarınca yeniden incelenerek; hazırlanan rapor ve eki 1/1000 ölçekli haritaların müzakeresi sonucunda;

Ekli liste I.ve II'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescilinin devamına;

Ekli liste III'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen yapıların, taşınmaz kültür varlıkları olarak tesciline;

Ekli liste IV,V,VI'da adresleri ve kadastral durumları belirtilen taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescil kayıtlarının kaldırılmasına;

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 19.6.1981 gün, 12854 sayılı ve 24.6.1983 gün, 15279 sayılı kararlarıyla belirlenmiş olan kentsel sit alanının kaldırılmasına;

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 24.6.1983 gün ve 15279 sayılı kararıyla onaylanan "Balıkesir İl Merkezi Koruma Geliştirme Planı'nın", kentsel sit alanının kaldırılmasıyla, mevzii imar planı biçiminde ele alınması ile ivedilikle planlı bir uygulamaya geçilmesine;

./...

Ek 2: Bölgenin Önemli Sokak Akıslarının Koruma Kararının Kaldırılması Kararı-1986

Kaynak: Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

T. C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI YÜKSEK KURULU				
KARAR				
Toplantı No. ve Tarihi: 40, 14.3.1986		KURUL KARARI	Toplantı yeri:	
Karar No. ve Tarihi: 2134, 14.3.1986			<u>ANKARA</u>	
Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 24.6.1983 gün ve 15279 sayılı kararıyla korunacak sokak olarak belirlenmiş olan Özalp, İğneci ve Ulus Sokakların korumalarının kaldırılmasına, Korunması gerekli kültür varlıkları çevresinde, yakın parsellerdeki esaslı onarım ve yeni yapılaşmalar için önceden projesi ile birlikte İstanbul Bölge Kurulu'ndan izin alınmasına karar verildi. Korunması gerekli sivil mimarlık örneklerinden binanın esas bünyesinde ve mimarisinde değişiklik yaratmayacak adı onarım Balıkesir Belediyesi ve Bursa Müze Müdürlüğü ortaklaşa yetkili olacak, izin alınmadan bu tip müdahalede bulunulmayacak, her iki kuruluşca (bu tip müdahalelerde) hazırlanan onarım zaptının bir sureti ve onarım öncesi fotoğrafları Kurula iletilecek; Bu onarımlarda dış cepelerde esas mimariyi (Pencere, saçak, kapı, pervaz, dikme ve benzeri) yok edecek değişiklikler yapılmayacak ve önerilemeyecek, bina içinde merdiven, tavan süslemesi, ahşap oyma, duvar resmi, alçı kabartma (v.b.) değerler adı tamirat kapsamına giremeyeceğinden bu unsurlar için, İstanbul Bölge Kurulu'ndan projesi gibi göre uygulama izni alınacaktır.				
Prof.Dr.M.Oluş ARIK B A Ş K A N Müsteşar				
Üye Akozan (Feridun)	Üye Aktan (Tahir)	Üye Çubuk (Mehmet)	Üye Emre (Kutlu)	Üye Karamağaralı (Halûk)
Bulunmadı				
Üye Öney (Gönül) Bulunmadı	Üye Boysal (Yusuf)	Üye Tankut (Gönül)	Üye Müsteşar Yardımcısı ÖZKAN (Gültekin)	
Üye Es. Eser. ve Müzeler Genel Müdürü	Üye Turizm Genel Müdürü	Üye Yapı İşleri Genel Müdürü	Üye Orman Genel Müdürü	Üye Vakıflar Genel Müdürü
Yardımcı (Nurettin)Ataman(Oktay) Ünal(Tankut)Karadeniz(M.Ali)Elbruz(Levle)				

Kaynak: BKVKBKM

119

Ek 4: Saat Kulesi Tescil Kararının Devamına Dair Belge 1 - 1986

Kaynak: BKVKBKM

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
YÜKSEK KURULU

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi: 40, 14.3.1986
Karar No. ve Tarihi: 2134, 14.3.1986

Toplantı yeri: ANKARA

KURUL KARARI

Balıkesir İl Merkezinde bulunan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile sit alanlarının, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin 23.7.1984 gün ve 84/21 sayılı yazıları üzerine, 2981 sayılı Yasa'nın 6.maddesi uyarınca, 2863 sayılı Yasa doğrultusunda Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarıncaya yeniden incelenerek; hazırlanan rapor ve eki 1/1000 ölçekli haritaların müzakeresi sonucunda;

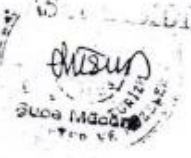
Ekli liste I.ve II'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescilinin devamına;

Ekli liste III'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen yapıların, taşınmaz kültür varlıkları olarak tesciline;

Ekli liste IV,V,VI'da adresleri ve kadastral durumları belirtilen taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescil kayıtlarının kaldırılmasına;

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 19.6.1981 gün, 12854 sayılı ve 24.6.1983 gün, 15279 sayılı kararlarıyla belirlenmiş olan kentsel sit alanının kaldırılmasına;

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 24.6.1983 gün ve 15279 sayılı kararıyla onaylanan "Balıkesir İl Merkezi Koruma Geliştirme Planı'nın", kentsel sit alanının kaldırılmasıyla, mevzii imar planı biçiminde ele alınıp düzenlenmesi ile ivedilikle planlı bir uygulamaya geçilmesine;

./...

Ek 5: Saat Kulesi Tescil Kararının Devamına Dair Belge 2 - 1986

Kaynak: BKVKBKM

KURUL KARARI

T. C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
YÜKSEK KURULU

ASLI KURULUR

Toplantı No. ve Tarihi: 40, 14.3.1986
Karar No. ve Tarihi: 2134, 14.3.1986

KARAR

-2-

Toplantı yeri:
ANKARA

Füsun ERSOY

Sube Müdürü

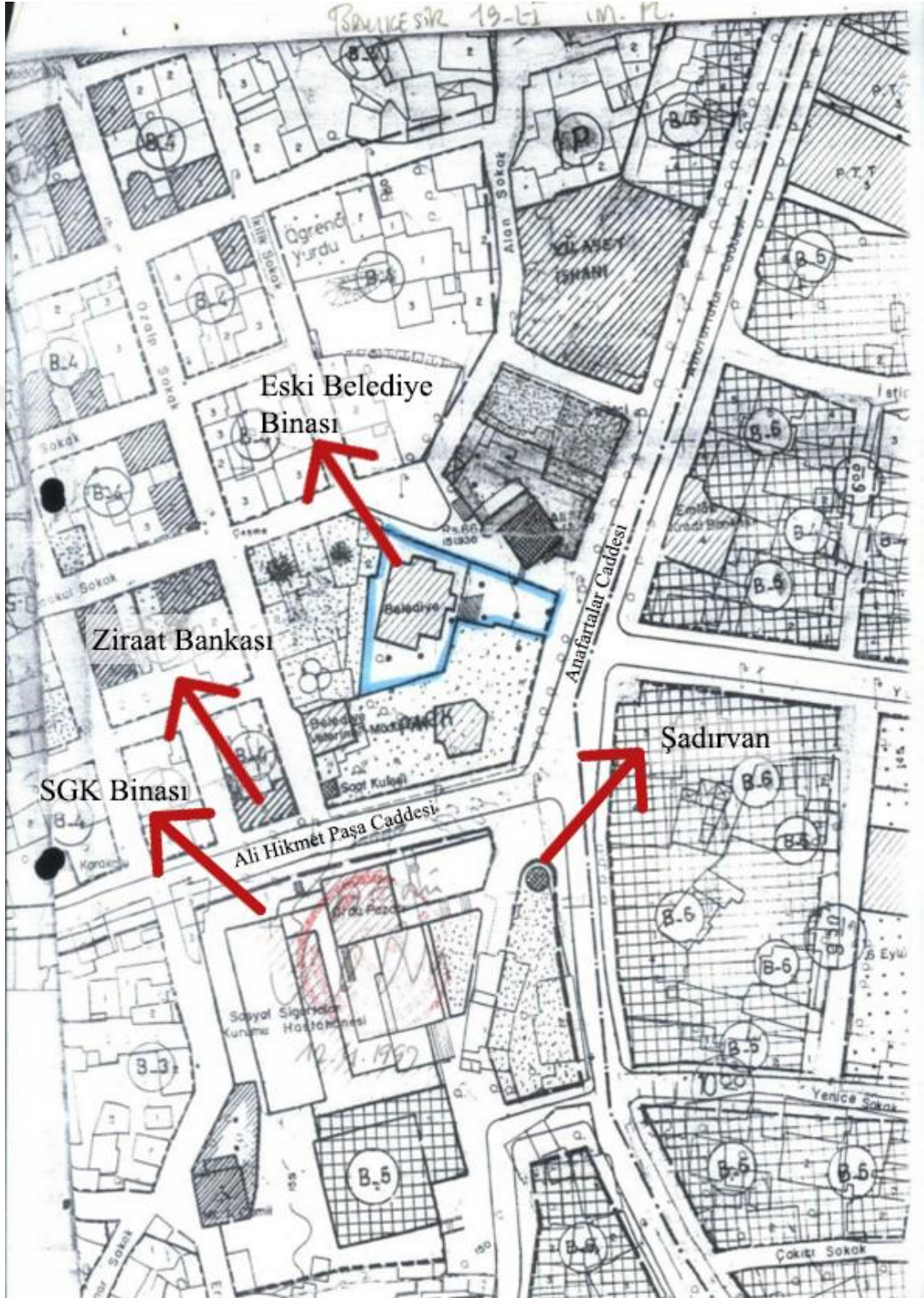
Yeni Env NO:	Adres	Parsel	Ada	Parsel
23	Saat Kulesi-Belediye yanında	--	4	1
24	Çeşme-Ali Hikmet Paşa Cad	1	14	3
25	Mühendislik Fakültesi, Hikmet Paşa Cad,	--	7	3
26	Çeşme, Üzalp ve Kocaokul Sokak köşesi.	--	4	7
27	Alibey Cami-Anafartalar Cad,	2	3	1-3
28	Belediye Binası-Anafartalar Cad,	--	4	10
29	Çeşme "Meydan Çeşmesi"	--	169	1
30	Cami-Karaoğlan Cad,	--	119	1
31	Çeşme-Sancar Sok,	17	118	17
32	Karaoğlan Türbesi-Emir Sok, NO:3	12	122	23
33	Çeşme-Ulus Sokak köşesi.	--	114/15	35 (Çeşme)
34	Zağnos Paşa Cami	28	252	1
35	Türbe-Zağnos Paşa Cami bahçesinde	28	252	1
36	Zağnos Paşa Cami Hazinesi	28	252	1
37	İbrahim Ağa Cami-Alaca Sok,	--	309	56
38	Çarşı "Nezafet" Hamamı Milli Kuv- vetler Cad, Ara Sok, NO:24	--	273	39
39	Alaca Mescid Cami, Yağmacılar Cad,	--	332	10
40	Umurbey Cami-Yeşilli Cad,	--	1240	1
41	" Çeşmesi, Yeşilli Cad,	--	1240	1
42	Yeşilli Hamam, Yeşilli Caddesi,	--	100	65 FKT
43	Yeşilli Cami-Atalar Cad,	--	100	27
44	Çeşme, Örnek Sokak üzerinde	--	--	--
45	Çeşme-Bandırma Cad,	--	603	45
46	Eski Hamidiye Camii-Kepsut Cad,	42	431	9
47	Yıldırım(Eski) Cami, Yıldırım Cad,	--	346	15
48	Lemiş Hacı Mehmet Çeşmesi-Yıldı- rım Cad,	--	346	16
49	Yıldırım Hamamı-Yıldırım Cad, NO:8	--	320	16
50	Lazlar Hamamı-Bozkurt Sok,	--	323	6

[Signature]

./...

Ek 6: SGK Binası Zamanı Şadırvan Bölgesi İmar Durumu - 1993

Kaynak: BKVKBKM

Ek 7: Sözen Evi'nin Tescilli Olduğuna Dair Arşivde Ulaşılan Belgelerden Biri - 1988

Kaynak: BKVKBKM

T. C. BALIKESİR BELEDİYESİ İMAR MÜDÜRLÜĞÜ		Adres: <u>ENVER CEMAL SÖZEN</u> - <u>BALIKESİR</u>	
Sayı: <u>15 19 1 1988</u>		Tarih: <u>6203/</u> sayılı dilekçesine karşılık.	
Proje: <u>Kültür ve Tabiat Varlıkları Blok.</u> Kur. <u>14.3.1986</u> tarih <u>2134</u> sayılı kararına göre <u>5 nolu</u> parselde Tescilli bina olduğundan dolayı kurul kararına göre inşaat yapılabilir.		ENC: <u>19.4.1990</u> tarih <u>3082</u> sayılı kararına göre; kendi yerine inşaat müsaadesi verilmiştir.	
<u>Çamlica</u> <u>Pokak</u>		<u>1/500</u>	
Haritası ÇİZEN		İmar durumunu Belirten	
Kat adedi	<u>DÖRT</u>	İng. bölge nizamı nispeti	<u>Bitirilecek Mesken</u>
Bina yüksekliği	<u>H=12.50m.</u>	Azami bina sahası	-
Bina derinliği	<u>D = 2 - (K + H/5)</u>	Azami inşaat sahası	-
Ön bahçe mesafesi	<u>K=0</u>	Tarhiyat Pl.	<u>19.4.11.</u>
Komşu mesafesi	-	Ölçeği 1 : 1000	-
Ara bahçe mesafesi	<u>H/2</u>	Onay Ta. :	-
İİ : BALIKESİR		Değişiklik No	
Mahalle	<u>Ağaçlar</u>		
Sokak			
KADASTRO	M2	Pfz	Ada
	<u>234</u>	<u>4</u>	<u>57</u>
			<u>5</u>
İmar durumu ile inşaat yapılması, yalnız proje tanzim ettirilir. İMAR DURUMU için verilmiştir. İmar plânında değişiklik olursa herhangi bir hak iddia edilemez.			
İMAR ŞEFİ		İMAR MÜDÜRÜ	
/ / 19		/ / 19	

Ek 8: Taşınmazın Türk Ocaklarına Kiralanmasının Onay Belgesi - 2009

Kaynak: BKVKBKM

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu		
KARAR		
Toplantı Tarihi ve No : 17.12.2009/178 Karar Tarihi ve No : 17.12.2009/ 5287	 KURUL KARARI	Toplantı Yeri BURSA
Balıkesir İli, Merkez, Dumlupınar mahallesinde, mülkiyeti Maliye Hazinesine ait, 2 pafta, 30 ada, 4 parselde 42 env. no ile tescilli yapının 'restorasyonunun yapılması şartıyla' Türk Ocakları Balıkesir Şubesi tarafından kiralanmasına ilişkin Bölge Kurulumuzun 18.09.2008/3971 tarih-sayılı kararı sonrasındaki Balıkesir Defterdarlık Milli Emlak Müdürlüğünün 13.11.2009/6118 tarih- sayılı yazısı okundu, ekleri ve ilgili dosyası incelendi, yapılan görüşme sonucunda; Balıkesir İli, Merkez, Dumlupınar mahallesinde, mülkiyeti Maliye Hazinesine ait, 2 pafta, 30 ada, 4 parselde 42 env. no ile tescilli yapının Türk Ocakları Balıkesir Şubesi tarafından sosyo-kültürel fonksiyonda kullanılmak üzere kiralanmasının uygun olduğuna; yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanarak Kurulumuza getirilmesine karar verildi.		
BAŞKAN Prof. Dr. Meral NALÇAKAN (İmza)	BAŞKAN YARDIMCISI Prof.Dr. Handan TÜRKOĞLU (İmza)	
ÜYE Ahmet ERTEKİN (İmza)	ÜYE Y.Mimar Oktay EKİNCİ (Bulunmadı)	ÜYE Dr. Doğan YAVAŞ (İmza)
ÜYE Kazım KARABULUT (İmza)		ÜYE Volkan ŞENEL (İmza)
	ÜYE Balıkesir Belediye Temsilcisi Hikmet MEMİŞ (İmza)	

Ek 9: Türk Ocağına Kiralanan Yapının 2018 Yılı Rölövesi Onay Belgesi

Kaynak: BKVKBKM

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
BALIKESİR KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR

Toplantı Tarihi ve No : 18.04.2018-21
Karar Tarihi ve No : 18.04.2018-308

10.00/314
Toplantı Yeri
BALIKESİR

Balıkesir İli, Karesi İlçesi, Dumlupınar Mahallesinde, tapunun 8473 ada, 3 parselinde kayıtlı, mülkiyeti maliye hazinesine ait, Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanlığına tahsisli, tescilli taşınmaza yönelik hazırlanan rölövenin değerlendirilmesi istemine ilişkin; Balıkesir Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı Tarihi Kültürel Miras Şube Müdürlüğü'nün 17.04.2018 tarih ve E.179/9581 yazısı ve ekleri ile Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan Müdürlük evrakına 18.04.2018 tarih ve E.203759 sayı ile kayıtlı rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Balıkesir İli, Karesi İlçesi, Dumlupınar Mahallesinde, tapunun 8471 ada, 5 parselinde kayıtlı, mülkiyeti maliye hazinesine ait, Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanlığına tahsisli, Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 27.09.1990 tarih ve 1349 sayılı kararı ile 42 envanter numarasıyla korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilen 8473 ada, 3 parselde kayıtlı tescilli taşınmaza yönelik hazırlanan rölövenin uygun olduğuna, yapının koruma grubunun KTVKYK'nın 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararı kapsamında 2. grup olarak belirlenmesine, restitüsyon ve restorasyon projelerinin hazırlanarak Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

BAŞKAN
Doç. Dr.
Ersel ÇAĞLITÜTÜNCİGİL
İMZA

ASLI GİBİDİR

Filiz GÜRBOĞA
Müdür

BAŞKAN YARDIMCISI
Mustafa BOZDEMİR
İMZA

ÜYE
Evren ORAL
İMZA

ÜYE
İsmail ARSLAN
İMZA

ÜYE
Murat KIYICI
İMZA

ÜYE
Erdal ÇETİNDAG
İMZA

ÜYE
Tamer KOÇ
İMZA

ÜYE
Balıkesir Büyükşehir Bld.
Temsilcisi
Koray KARABULUT
İMZA

ÜYE
Karesi Belediye Temsilcisi
Bahadır ERTAN
İMZA

ÜYE
Vakıflar Bölge Müdürlüğü
Temsilcisi
M. Şakir ERARİ
İMZA

Ek 10: Türk Ocağına Kiralanan Taşınmazın Restitüsyon ve Restorasyon Projelerinin Onay Belgesi - 2019

Kaynak: BKVKBKM

**T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
BALIKESİR KÜLTÜR VARLIKLARINI KORUMA BÖLGE KURULU
KARAR**

Toplantı Tarihi ve No : 20.12.2019-106
Karar Tarihi ve No : 20.12.2019-1781

Toplantı Yeri
BALIKESİR

Balıkesir İli, Karesi İlçesi, Dumlupınar Mahallesinde, mülkiyeti maliye hazinesine ait, Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanlığına tahsisli, 8473 ada, 3 parselde kayıtlı, 42 envanter numarasıyla 2.grup korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli taşınmaza yönelik hazırlanan restitüsyon ve restorasyon projelerinin değerlendirilmesine ilişkin; Balıkesir Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığının 30.04.2019 tarih ve E.352/7859 sayılı; 17.12.2019 tarih ve E.28417 sayılı yazıları ve ekleri ile Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 19.12.2019 tarihli rapor okundu, ekleri ve işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Balıkesir İli, Karesi İlçesi, Dumlupınar Mahallesinde, mülkiyeti maliye hazinesine ait, Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanlığına tahsisli, 8473 ada, 3 parselde kayıtlı tescilli taşınmaza yönelik hazırlanan restitüsyon ve restorasyon projelerinin uygun olduğuna, uygulamanın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 22.03.2001 tarih ve 680 sayılı ilke kararı doğrultusunda, proje müellifi ve Belediyesi sorumluluğu ve denetiminde gerçekleştirilmesine, uygulama sonucuna ilişkin proje müellifi ve Belediyesince hazırlanacak teknik rapor ve fotoğrafların Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

BAŞKAN
Doç. Dr. Ersel
ÇAĞLITÜTÜNCİGİL
İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Mustafa BOZDEMİR
İMZA

ÜYE
Prof. Dr. Nurettin KOÇHAN
İMZA

ÜYE
İsmail ARSLAN
İMZA

ÜYE
Evren ORAL
İMZA

ÜYE
Tamer KOÇ
İMZA

ÜYE
Fatma Dilek ÖZTÜRK
İMZA

ÜYE
Koray KARABULUT
Balıkesir Büyükşehir
Bld. Bşk. Temsilcisi
İMZA

ÜYE
Umut KINAY
Karesi Belediye
Başkanlığı Temsilcisi
İMZA

Ek 11: Karesi İdadisi Kuzeydoğu Yönü Bahçe Peyzajı 1930-1950 Arası

Kaynak: Timur Çelik Arşivi

**Ek 12: Ali Hikmet Paşa Kõřkõ Önõnden Gõzõken Karesi İdadisi Batı Cephesi
1932-1956 Yılları Arası Olduğu Bilinmekte**

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Ek 13: Kuzeydoğu Cephesinden Net Bir Şekilde Algılanan Pencereleer – Harf Devrimi Öncesi (1928 Yılı Öncesi)

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Ek 14: Karesi İdadisi Tescil Devam Kararı 1 – 14.03.1986

Kaynak: Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
YÜKSEK KURULU

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi: 40, 14.3.1986
Karar No. ve Tarihi: 2134, 14.3.1986

KURUL KARARI

Toplantı yeri :
ANKARA

Balıkesir İl Merkezinde bulunan korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile sit alanlarının, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin 23.7.1984 gün ve 84/21 sayılı yazıları üzerine, 2981 sayılı Yasa'nın 6.maddesi uyarınca, 2863 sayılı Yasa doğrultusunda Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü uzmanlarınca yeniden incelenerek; hazırlanan rapor ve eki 1/1000 ölçekli haritaların müzakeresi sonucunda;

Ekli liste I.ve II'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescilinin devamına;

Ekli liste III'de adresleri ve kadastral durumları belirtilen yapıların, taşınmaz kültür varlıkları olarak tesciline;

Ekli liste IV,V,VI'da adresleri ve kadastral durumları belirtilen taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tescil kayıtlarının kaldırılmasına;

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 19.6.1981 gün, 12854 sayılı ve 24.6.1983 gün, 15279 sayılı kararlarıyla belirlenmiş olan kentsel sit alanının kaldırılmasına;

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 24.6.1983 gün ve 15279 sayılı kararıyla onaylanan "Balıkesir İl Merkezi Koruma Geliştirme Planı'nın", kentsel sit alanının kaldırılmasıyla, mevzii imar planı biçiminde ele alınması ve düzenlenmesi ile ivedilikle planlı bir uygulamaya geçilmesine;

./...

Ek 15: Karesi İdadisi Tescil Devam Kararı 2 – 14.03.1986

Kaynak: Balıkesir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
YÜKSEK KURULU

KURUL KARARI

KARAR

Toplantı No. ve Tarihi: 40, 14.3.1986
Karar No. ve Tarihi: 2134, 14.3.1986

-2-

Toplantı yeri:
ANKARA

ASLI GİBİDİR

(Signature)
Fisun KÖRÖY
Şube Müdürü

Yeni Env NO:	Adres	: Pafta :	Ada :	Parsel :
23	Saat Kulesi-Belediye yanında	--	4	1
24	Çeşme-Ali Hikmet Paşa Cad	1	14	3
25	Mühendislik Fakültesi, Hikmet Paşa Cad,	--	7	3
26	Çeşme, Özalp ve Kocaokul Sokak köşesi.	--	4	7
27	Alibey Cami-Anafartalar Cad,	2	3	1-3
28	Belediye Binası-Anafartalar Cad,	--	4	10
29	Çeşme "Meydan Çeşmesi"	--	169	1
30	Cami-Karaoğlan Cad,	--	119	1
31	Çeşme-Sancar Sok,	17	118	17
32	Karaoğlan Türbesi-Emir Sok, NO:3	12	122	23
33	Çeşme-Ulus Sokak köşesi.	--	114	35
34	Zağnos Paşa Cami	28	252	1
35	Türbe-Zağnos Paşa Cami bahçesinde	28	252	1
36	Zağnos Paşa Cami Haziyesi	28	252	1
37	İbrahim Ağa Cami-Alaca Sok,	--	309	56
38	Çarşı "Nezafet" Hamamı Milli Kuv- vetler Cad, Ara Sok, NO:24	--	273	39
39	Alaca Mescid Cami, Yağmacılar Cad,	--	332	10
40	Umurbey Cami-Yeşilli Cad,	--	1240	1
41	" Çeşmesi, Yeşilli Cad,	--	1240	1
42	Yeşilli Hamam, Yeşilli Caddesi,	--	100	65
43	Yeşilli Cami-Atalar Cad,	--	100	27
44	Çeşme, Örnek Sokak üzerinde	--	--	--
45	Çeşme-Bandırma Cad,	--	603	45
46	Eski Hamidiye Camii-Kepsut Cad,	42	431	9
47	Yıldırım(Eski) Cami, Yıldırım Cad,	--	346	15
48	Memiş Hacı Mehmet Çeşmesi-Yıldı- rım Cad,	--	346	16
49	Yıldırım Hamamı-Yıldırım Cad, NO:8	--	320	16
50	Lazlar Hamamı-Bozkurt Sok,	--	323	6

./...

Ek 16: Karesi İdadisi Kuzeydoğu Yönü Süs Havuzun Çevresindeki Öğrenciler – 1940’lı Yıllar

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Ek 17: Karesi İdadisi Dış Cephede İstenmeyen Havalandırma Sistemi ve Tesisat Görüntüsü - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Ek 18: İdadinin Balıkesir Lisesi Olarak Kullanıldığı Dönemden Kütüphane Fotoğrafı ve Ahşap Tavan Süslmesi – 1935-1956 Yılları Arası

Kaynak: Mazideki Balıkesir Arşivi

Ek 19: Karesi İdadisi Bodrum Kat Holü - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Ek 20: Karesi İdadisi Alçak İç Kapı Yükseklikler - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Ek 21: Karesi İdadisi Zemin Kat Koridoru - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Ek 22: Karesi İdadisi Merdiven Sahanlığından 3 Kollu Merdivene Bakış - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Ek 23: Karesi İdadisi Zemin Kattan Bodrum Kata İniş - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Ek 24: Karesi İdadisi Sonradan Eklenen Batı Kapısı - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Ek 25: Karesi İdadisi Batı Cephesi Yönündeki Bahçede Sonradan Oluşturulan Havuz - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

Ek 26: Karesi İdadisi Doğu Cephesi Özgün Ana Giriş Kapısı - 2022

Kaynak: Z. Sağay Aksun Arşivi

ÖZGEÇMİŞ

Zeynep SAĞAY AKSUN

A. EĞİTİM

Lise: İnebey Anadolu Lisesi, Balıkesir, (2009-2013)

Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, (2013-2017)

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Mimarlık Bilim Dalı, İstanbul, (2018-Devam ediyor)

B. MESLEKİ DENEYİM

2018- Devam ediyor. AKS Mimarlık ve Mühendislik Proje İnşaat Taahhüt ve Tic. Ltd. Şti. Kurucu Mimar.

Ekim 2017- Ocak 2018. Balıkesir Sistem Yapı Denetim Ltd. Şti. Proje Kontrolörü.

C. YAYINLAR

Sağay Aksun Z. Karesi İdadisinin Yeniden Kullanım Kapsamında Dönüştürülmesi, Özet Bildiri. 3. İZÜ Fen ve Mühendislik Bilimleri Lisansüstü Öğrenci Kongresi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları: 67.